

Arbeid i dag – Skole i morgen

En studie av Quichua indianske arbeidende barn på en markeds plass i Quito

Masteroppgave ved Sosialantropologisk Institutt

UNIVERSITETET I OSLO

Våren 2009

Anette Marie Brøther Børresen

Sammendrag

Oppgaven tar for seg Quichua indianske barn som kombinerer arbeid og skole. Barna arbeider som grønnsaksskrellere og frukt- og grønnsaksselgere på en markeds plass i Quito. De går også på offentlige skoler, situert med nærhet til markeds plassen. Tilstedeværende på markeds plassen er en rekke ulike stiftelser som tar sikte på å hjelpe de arbeidende barna med å kutte ned på, eller erstatte, tid brukt på arbeid med skolegang.

I oppgaven vil jeg diskutere hvordan synet på arbeid, skole og utdanning etableres i henhold til lokale ideer om barn og barndom. Oppgaven tar for seg interetniske møter på markeds plassen og i skole-sektoren, dette for å forstå de ulike ideer tilknyttet barn og barndom. Ideer om etnisitet og klasse er sentrale i oppgaven sett i henhold til at barna er marginaliserte Quichua indianere, og de ansatte i stiftelser og ved skolene er middelklasse mestiser. Arbeid vil bli diskutert som en form for sosialisering forankret i Quichua kulturell praksis. Barnas arbeid utføres innad i familien, som en form for uformell utdanning. Dette vil bli kontrastert og sammenliknet med den institusjonaliserte utdanningen som forekommer i skolen. Således vil markeds plassen og skole bli diskutert som to ulike arenaer for sosialisering. Diskusjonen vil ta for seg hvilket utfall kombinasjonen av to former for sosialiseringspraksiser, arbeid og skole, gir i barnas levde virkelighet.

Takk

Først og fremst; takk til alle barna og deres familier. Deres glede, åpenhet, vilje og engasjement står til inspirasjon. Dere introduserte meg til en ny verden og gav meg en lærdom jeg alltid vil bære med meg.

Spesielt takk til Maria, John, Alejandra, Marcos og David – som åpnet dørene for meg og gjorde meg til en naturlig del av familien. Takk til hele min ecuadorianske storfamilie, med deres vennskap og kjærlighet ble oppholdet mitt en stor opplevelse. En stor takk til stiftelsen i Sør-Quito som lot meg gjennomføre mitt forskningsprosjekt gjennom dem. En spesiell takk til Patricia, Joel, Esteban og Mariana. Takk til veilederen min Esben Leifsen – uten din innsikt og kunnskap om Ecuador ville oppgaven lidd stort. Takk til Plan Ecuador for å ha gitt meg bredere tilgang til feltet, og Miguel for stimulerende akademiske samtaler. Takk til familie og venner for at de har holdt ut med meg gjennom hele skriveprosessen. Takk til pappa og Rune Christian for korrekturlesning. Takk til Redd Barnas forskningsfond for økonomisk støtte til feltarbeidet.

Til inspirasjon i skriveprosessen:

*Yo llore porque no tenia zapatos hasta que vi un niño que no tenia pies – **Jeg gråt fordi jeg ikke hadde sko helt til jeg så et barn som ikke hadde ben***

Oswaldo Guayasamin – Gateselger som barn, Ecuadors mest kjente kunstner som voksen

Anette Marie Brøther Børresen – Mai '09

Kart: Ecuador

Innhold

Sammendrag	iii
Takk	v
Kart: Ecuador	vii
Kapittel 1: Introduksjon - Kontekst, metode og etiske vurderinger	1
Mercado Rafael som kontekst	1
Klasse og etnisitet	6
Stiftelsesvirksomhet og skoler i Rafael-distriktet	9
Utdanning	9
Fattigdom	9
Trabajo infantil i Ecuador	10
Barn og arbeid i antropologien.....	11
Det analytiske rammeverk.....	12
Betydningen av barn og barndom – konstituering av begreper og kategorier	12
Sosialiseringsteori	13
Interface og kunnskapstradisjoner.....	14
Metode - utfordringer med byantropologiske studium	15
Antropologens overgangsrite	16
Avgrensning av felt	17
Etiske vurderinger - forskning på barn og fattige	19
Kapittel 2: Barna i arbeid	22
Arbeid som noe differensiert.....	22
Desgranadores - Skrellere	22
Arbeidsprosessen til <i>los desgranadores</i>	23
Å være en <i>desgranador</i>	25
Vendedores - Selgere	26
Arbeidsprosessen til <i>los vendedores</i>	27
Å være en <i>vendedor</i>	29
Meningsinnholdet i arbeidsaktivitetene	29
Arbeid som en form for sosialisering.....	30
Barn som becomings og beings.....	32
Foreldrenes rolle i sosialiseringprosesser og barns interaksjon.....	33
Kollektivitet – arbeid i en familiekontekst.....	35
Produktivt og reproduktivt arbeid	39
Søskenpass	40

Trabajos og Ayudas	43
Oppsummering	46
Kapittel 3: Barna på skolen.....	50
Skole og Quichua kultur: en god match?	50
Den mestisiske skole	55
Stitråkkere og ”hjemreiser”	58
Skoleelever og skoledeltakere	61
Det ecuadorianske utdanningssystemet: Framtidsutsikter for Quichua indianske arbeidende barn – fra skole til arbeidslivet	62
Skole som arbeid	65
Oppsummering	67
Kapittel 4: Interetniske møter og kulturformidlere	69
Møtet mellom mestiser og Quichua indianere – et møte basert på ulike kunnskapstradisjoner ...	69
Becomings og Beings som en del av en større global barndomsdiskurs	70
Foreldreskolen – en av flere arenaer for interface-møter	74
”Noen ganger tror jeg at de mener at det er jeg som skal takke dem”	75
Rent og urent – en rasjonalisering av stiftelsesaktiviteter på Mercado Rafael	79
Rent og urent i interface-møter	81
Interface-møter skaper kulturformidlere	82
Oppsummering	87
Kapittel 5: Avsluttende refleksjoner – Om barnas levde virkelighet og forskning på barn	88
”Arbeidende barn er barn som jobber på gata” – barnas operasjonalisering av nøkkelbegreper...90	90
”Kan du gi meg noen lekser?”	91
En siste oppsummering	94
Referanseliste.....	97
Ordliste.....	106

Kapittel 1: Introduksjon - Kontekst, metode og etiske vurderinger

Tema i avhandlingen er barn, arbeid og utdanning. Forskningsspørsmål som har generert feltarbeidet og skriveprosessen har vært; *Hvilken mening tillegges barns arbeid lokalt i en kontekst der fenomenet tradisjonelt har blitt og blir praktisert, og eksisterer det ulike forståelser av barn og arbeid i interetniske relasjoner? Hva generer kombinasjonen av arbeid og skole blant Quichua indianere? Influeres ideer om utdanning av lokale forståelser av barn og barndom?* Disse spørsmålene har vært relevante for å forstå Quichua indianske barns kombinasjon av arbeid og skole. Barna arbeider på en markeds plass i Quito. Markeds plassen ble jeg kjent med i 2007 gjennom et frivillig verv jeg hadde ved en stiftelse som arbeider med å hjelpe disse barna. Det oppstod en fascinasjon og interesse hos meg når jeg ble kjent med barna som til daglig kombinerte arbeid og skole. At de opprettholdte denne kombinasjonen til tross for at det resulterte i ekstremt lange og arbeidsomme dager gjorde at jeg ville prøve forstå hva som ligger bakom denne kombinasjonen – dette for å få et innblikk i livene til de Quichua indianske arbeidende barna.

Mercado Rafael som kontekst

Jeg klamrer meg fast til bussetet som om det skulle være et spørsmål om liv og død. Bachata musikk spilles på full guffe over høytalerne og bussjåføren og hans kollega er mer opptatt av å plystre på damene med bussens egen "plystre-på-damene-knapp", hendig installert i dashbordet, enn å føre bussen. Svart eksos pumpes ut fra tunge store busser, både den jeg sitter i, den foran meg og den bak. Mennesker skyfles av og på mens bussen er i bevegelse, og lokal kunnskap som tilsier at "du er ikke en ekte Quiteño/a før du vet å bestige bussen i fart", gir ny mening. Gamle damer med lange skjørt, ulljakker i lag på lag, med de karakteristiske indianske kjedene og hatt med fjør, setter seg resolutt ned i setene med dagens last mellom bena; rissekker fylt med frukt, grønnsaker eller andre artikler som utgjør dagens salgsvarer. Barn i skoleuniform med slitte og tunge sekker på ryggen, og unge mødre med en liten sønn eller datter innbundet i et laken trygt knytt fast på mors rygg, sitter alle side om side mens vi klatrer den siste biten opp den lange og bratte bakken til Mercado Rafael. Bussen spyr ut, om mulig, enda mer svart røyk. En mann med sin lille sønn ved sin side står i midtgangen og forteller med en velinnøvd tale at han har mistet sin kone, og hans eneste måte å

forsørge sin sønn på er å be oss godhjertede passasjerer om å avse noen centavitos¹, slik at de har til mat. Sønnen går rundt og samler inn pengene fra de skuffende få, og denne "familiebedriften" blir avløst av en ung gutt og hans "foretak". Han kan fortelle oss at han i dag kan gi oss et tilbud vi ikke kan gå glipp av; "5 stykk karameller for 25 centavos, hele 5 stykk".

Bussen har nå slitt seg opp den lange og seige bakken og til høyre for meg reiser en stor, hvit, og inngjerdet bygning seg. Dette er "Penal Rivera Vargas", et fengsel som fungerer som et midlertidig eller varig hjem for det som blir sagt å være Ecuadors farligste kriminelle. Utenfor er det situert en liten gruppe med puestos² hvor forbipasserende eller besøkende av innsatte kan kjøpe frukt, mat og drikke, eller som ubekreftede rykter tilsier; narkotika og våpen. Jeg befinner meg nå på toppen av Rafael. Herifra kan jeg se inngangen til Mercado Rafael, tre ulike skolebygninger, en av hovedveiene som tar deg fra nord til sør i Quito, La virgen – en 45 meter høy statue av en Madonna som beskuer byen, Quitos gamle historiske sentrum hvor arkitektur fra kolonitiden preger bybildet, og jeg kan se tre ulike nabolag krype enda lengre opp i fjellssidene fra Rafael. Nabolagene kan beskrives med særs dårlig boligstandard og kan gi assosiasjoner til favelaene i Brasil. Som kjent fra vakre og dramatiske beskrivelser av andinske landskap kan ikke Quito sies å være dårligere i form av å være verdens nest høyest beliggende hovedstad, situert i Andesfjellene. Høye majestetiske fjell, vulkaner med snødekte topper, beliggenhet på 2800 meter og særs skiftende klima er byens kjennetegn. Og midt i alt dette; Mercado Rafael.

Jeg går inn gjennom inngangsporten til markedsplassen og befinner meg ute på parkeringsplassen, plassert ved hovedinngangen til markedsplassebygningen. Jeg ser at dagens last med mais enda ikke er ferdig videredistribuert til markedsplassens desgranadores³. Jeg beveger meg forbi første skrelleplass⁴ med desgranadores og her arbeider flittige hender raskt; mais, erter og bønner skrelles ved hjelp av en vel innøvd teknikk og store striesekker med de ferdigskrelte grønnsakene fylles stadig fullere. Jeg møter på Jessica, Raul og Byron. De leker med en liten lekebil, men Raul blir raskt tilsnakket av mor som tilkaller sønnens oppmerksomhet, i krav om at han skal skrelle videre. Jeg går så opp en trapp og befinner meg fortsatt på markedsplassens utedel. Her er skrelling av grønnsaker hovedaktivitet og en rekke hoder, store som små, tilhørende de som er i gang med å skrelle dagens last av erter, stikker opp blant potetselgere og tomme

¹ Noen få centavos. Myntenheten som brukes i Ecuador er dollar og centavos er den lokale betegnelsen for cents.

² Markedsbod. Ordet *Puesto* har et varig aspekt og referer til en fast angitt plass på et fast sted.

³ Skrellere, brukes i avhandlingen om grønnsaksskrellere. Ordet vil i avhandlingen bli brukt som et substantiv i ubestemt og bestemt form: *desgranador/es* – skreller/e, *los desgranadores* – skrellerne.

⁴ Skrelleplass vil bli brukt i avhandlingen for å betegne stedet hvor *los desgranadores* sitter for å skrelle.

bruskasser. "Hola señorita" gjentar seg, og en rekke varme smil møter meg blant mange kjente fjes, mens kunsten å overse meg ville gitt en gullmedalje i teatersport til mange av dem jeg prøver å smile til, men som jeg enda ikke kjenner. Jeg beveger meg inn i den enorme markeds plassbygningen, som er arbeidsplass for flere tusen mennesker, og videre gjennom de ulike salgssesksjonene hvor den bastante inndelingen av type varer for salg kommer til syne. Jeg går ut bygningen på motsatte side av der jeg kom inn og står nå i Mercado Rafaels calle fuera control⁵ – gaten ute av kontroll, som jeg hørte den ble beskrevet som av en ansatt ved ordførerens kontor i Quito. Her råder et herlig kaos; musikk- og dvdselgerne spiller musikk på bærbare cd-spillere og piratkopier skifter fort hender. Jeg hører toner av salsa, popmusikk og reggaeton fylle de ulike traseene hvor los vendedores⁶ selger. Det ryker av en rekke griller og lukten av grillet svin, kylling, kumage og hønsføtter fyller luften og fremkaller brumling, selv i en norsk og kritisk mage. Louisa, ei ti år gammel jente, får øye på meg og kommer løpende bort med et stort smil om munnen og spør hva jeg gjør der i dag. Hun går opp og ned gata for å selge appelsiner og har buntet sammen 25 stykker i et nett, hvert nett går unna for én dollar stykket. Det er fullt med mennesker i gata. Hovedgeskjeften er salg av frukt og grønnsaker, og her ute får man ofte varene til en litt billigere penge enn det du kan få de til inne i selve markeds plassbygningen. Los puestos står tett side om side oppover hele gata. Det er lørdag, klokken er ni, og de fleste familiene som arbeider her har allerede vært på plass i mange timer. "Cómprame, cómprame"! - "Kjøp av meg, kjøp av meg"! Det finnes mange ivrige selgere på Mercado Rafael, store som små, og jeg er en av dem de gjerne skal huke tak i. Vil jeg ha et par sokker, enten til meg eller min mor? Hva med en ny fjernkontroll? Eller epler, pasjonsfrukt, erter, purre, guava eller ananas? Nei, jeg vil ikke det, og hvorfor? Jeg er antropolog på feltarbeid og dette er mitt felt.

Mercado Rafael er bare én av mange markeds plasser i millionbyen Quito. Mercado Rafael er arbeidsplass for flere Quichua indianere enn noen annen markeds plass i byen og blir på folkemunne karakterisert som *El mercado indio* - den indianske markeds plassen. Den er situert i Rafael-sektoren, en større bydel som ifølge folketellingen fra 2001 har 27.209 innbyggere (Cabrera et. al 2007). Rafael-sektoren er notorisk kjent for å være en farlig bydel med mye kriminalitet, og fengselets beliggenhet understreker dette og symboliserer bydelens negative status.

⁵ Begrepet vil bli brukt i avhandlingen som referanse til en gate som går på baksiden, og utenfor selve markeds plassbygningen, men som regnes som en del av selve markeds plassen.

⁶ Selgere, brukes i avhandlingen om frukt- og grønnsaksselgere. Ordet vil i avhandlingen brukes som et substantiv i ubestemt og bestemt form: *vendedor/es* – selger/e. *Los vendedores* – selgerne.

Markedsplassens beliggenhet gjør at den for mange fungerer som en port mellom Nord- og Sør-Quito, lett tilgjengelig med offentlig transport.

Mercado Rafael har 2726 registrerte *puestos* for salg (Cabrera et. al.2006). I tillegg til dette kommer uregistrerte *puestos*, samt at det jobber en hel del mennesker med oppsøkende salg, og som *cargadores*⁷ og *desgranadores*⁸. Et anslag gjort av bykommunen tilsier at Mercado Rafael betjener 204.000 kunder i uka, og selve markedsplassbygningen måler 24.768 m² (Cabrera et. al.2006). Salg av frukt og grønnsaker utgjør rundt 52% av alle *puestos*. Dette etterfulgt av møbler og markedsvarer (17%) (alt fra klær til dvd'er og håndarbeid), dagligvarer (11%) (produkter assosiert til hjemmet, som kjøtt, fisk, krydder, levende dyr, blomster osv.), og hjemmelaget ferdigmat (9%).

Markedsplassens hovedsete er den store markedsplassbygningen, hvor størsteparten av all handel foregår. I tillegg forekommer det handels- og skrellevirksomhet, tilknyttet og estimert som en del av markedsplassen, i alle gatene rundt selve markedsplassbygningen. I vårt henseende er det også nødvendig å nevne parkeringsplassen som en del av et område for skrellevirksomhet. De ulike delene av markedsplassen er delt inn i plattformer som går under bestemte navn og som igjen er registrert som ulike foreninger⁹. Disse foreningene taler de ulike grossistenes sak i et demokratisk valgt styre. På langt nær alle som arbeider på markedsplassen er medlem av disse foreningene, som f.eks. *los desgranadores*, *los cargadores* og mange av *los vendedores*. Dette gir indikasjoner på hvorfor markedsplassen oppfattes som uorganisert, kaotisk og uformell av bykommunen, av en rekke kunder, og av dem på markedsplassen som *er* organisert.

Det første Mercado Rafael ble konstruert i 1951. På 60- og 70-tallet begynte det å ankomme indianske immigranter fra landsbygda og til Rafael-sektoren (Farrell et. al.1988). De første immigrantene kom fra Chimborazo-provinsen, og en stor andel av dagens nyinnflyttere kommer fortsatt herifra, i tillegg til Cotopaxi-provinsen. Disse to provinsene utgjør en del av *Sierra*-regionen i landet, som kan beskrives som det ecuadorianske høylandet. I denne regionen bor det mange Quichua indianere. Demografisk press og jordbruksreformer har gjort at siden 60-tallet har man sett en jevn urbanisering i Ecuador som følge av søken etter arbeid og et bedre liv i byene. Særlig Guayaquil, Ecuadors største by situert langs kysten sør i landet, og Quito, har vært gjenstand for manges flukt og framtidsdrømmer (Cuminao 2006). Som et resultat av at markedsplassen vokste seg større, og at de fysiske forholdene ble for dårlige, ble markedsplassen i 1979 flyttet til et nytt

⁷ Bærere. Jobben består av å bære store og små laster for kunder og distributører på markedsplassen.

⁸ Det finnes ingen offisielle tall for hvor mange *cargadores* og *desgranadores* som arbeider på markedsplassen.

⁹ Det er registrert 16 ulike foreninger.

sted hvor nye og bedre lokaler hadde blitt konstruert (Cuminao 2006). Lokalene ble på denne tiden ansett for å være svært moderne.

Mercado Rafael er i dag en arena for handel som har vokst langt ut av sine proporsjoner. Markedsplassen ble konstruert for langt mindre aktører enn de som befinner seg der i dag, noe som reflekterer markedsplassens ekspansjon til de omkringliggende gatene og plassene rundt selve markedsplassbygningen. Mer enn 25 års intensiv bruk av lokalene uten vedlikehold gjør at standarden er svært dårlig. Kun ett toalett inne i bygningen gir en god indikasjon på forholdene. Ekspansjonen av markedsplassen til de omkringliggende gatene og andre plasser gjør at det eksisterer en konflikt, særlig mellom ulike *vendedores*. Mange av dem som eier registrerte *puestos* har arbeidet på markedsplassen siden dens opprinnelse, og for mange er det en svært god forretning å eie en *puesto*. Å drive en *puesto* blir ofte et familieforetak som går i arv. Det er påfallende hvor mange av dem som eier registrerte *puestos* på de beste salgsstedene som regner seg selv som mestiser. I de omkringliggende gatene er det særlig mange Quichua indianere som er lokalisert og på grunn av manges svært marginaliserte status er de nødt til å tilby varer til reduserte priser for slik å overleve som *vendedores*. Således er det en konflikt grunnet konkurransedyktighet mellom de ulike delene av markedsplassen. Etniske skillelinjer kan også observeres som følge av at markedsplassen blir et rom formet av etnisk segregering etter arbeid. Verdt å nevne er således at alle *desgranadores* og *cargadores* så langt jeg vet er indianere, og antas for å være de mest fattige på markedsplassen. Det er også viktig å nevne at det finnes mange suksessfulle *vendedores* som er Quichua indianere. Markedsplassens kaotiske form gjør at det foreligger store planer fra bykommunens side for å oppgradere plassen. Ved flere av kommunemøtene fikk jeg et innblikk i disse planene. Oppgradering innebærer hovedsakelig at hele markedsplassen skal omorganiseres og moderniseres, bl.a. gjennom å stenge de omkringliggende gatene for salg, noe som innebærer en forflytning av flere hundre, om ikke tusen, menneskers arbeidsplass. Verdt å nevne er at ingen av dem som er uorganiserte taes hensyn til i disse planene. Det er også disse personene som er mest marginaliserte, og som derfor vil lide enda sterkere som følge av prosessen.

På markedsplassen finner vi unge og gamle, kvinner, menn og barn. Folk arbeider som *vendedores*, *desgranadores* og *cargadores*. Vi finner indianere, mestiser og afro-ecuadorianere. Vi finner middelklasse som tjener bra, og vi finner fattige nederst på den sosiale rangstigen som knapt tjener til overlevelse. Vi finner kunder og vi finner kriminelle. Vi finner ulike stiftelser og hjelpeorganisasjoner som har markedsplassen som arbeidsplass. Markedsplassen som en heterogen kontekst kommer til uttrykk gjennom en levd virkelighet som forankres i summen av ulike sosiale

relasjoner, på bakgrunn av nærværet av mange ulike mennesker. Dette gjør at markedsplassen kan beskrives som et mikrokosmos, slik Cusicanqui foreslår på bakgrunn av at markedsplasser framstår som en liten verden konstituert gjennom ulike former for interaksjon og relasjoner mellom mennesker konstituert gjennom nettverk, sosiale allianser, konflikter og konsensus (i Cuminao 2006:86). Selv om en kan si at inntektsgenererende arbeid på mange måter er samhandlingens mål på markedsplassen, kan man forklare et mikrokosmos som et totalt sosialt fenomen utformet av mennesker og omgivelser. Derfor er det ikke bare selve arbeidsaktiviteten som utformer ens identitet i dette mikrokosmos. Markedsplassen fungerer som et sosialt rom, og et rom for arbeid, og disse kan ikke skilles fra hverandre. Det er også viktig å understreke at en markeds plass regnes for et offentlig rom (Cuminao 2006).

Klasse og etnisitet

Forskjeller mellom Quichua indianere og middelklasse mestiser kan forankres i ideer om klasse og etnisitet. Etnisk identitet og tilhørighet kommer til uttrykk hos Quichua indianere gjennom bruken av Quichua som språk, gjennom klesdrakt, via nettverkstilhørighet, og arbeid; "Occupation is perhaps the best objective criterion of ethnic group membership, next to language (Harris i Rindstedt 2001:51). Harris hevder at det er en nær sammenheng mellom etnisitet og økonomisk aktivitet (Harris 1995, se også Stutzman 1981), noe som forklarer termen *El mercado indio* – den indianske markedsplassen, brukt på folkemunne om Mercado Rafael. Harris går så langt som til å bruke termen etniske økonomier (Harris 1995).

Sosial klasse er i ordets opphav forstått som forhold/forbindelse til produksjonsmidler, men har innen antropologien også produsert ideer om status, ære, forbruk, rase og kjønn (Hann 1996). Konseptet referer til sosial stratifisering. Klassetilhørighet kommer bl.a. til uttrykk gjennom sosioøkonomiske forhold, sosial prestisje og utdanningsnivå.

I studier av etnisitet i Latin-Amerika finnes det to skoler; de som utelukker klasse som et aspekt for å forklare sosial ulikhet i Andes, men snarere forklarer det med etnisitet, og de som ser ulikheten som et resultat av at klasse og etnisitet er nært forbundet og at forbindelsen produserer disse ulikhetene (Gose 1994:16). Det meste av forskning fra regionen sammenfaller med det siste aspektet og vil også være et standpunkt tatt i avhandlingen. "Rase", et meget omdiskutert begrep, er også relevant i Latin-Amerika og Andes som kontekst etter som folk ofte defineres etter om de er indianer, mestis, svart eller hvit. Dette gjør ideen om blod som en viktig substans relevant

(Gose 1994, Whitten 1981). "Virtually everyone who has studied the matter [etnisitet] agrees that the notion of 'race' involved here is used metaphorically to describe social hierarchy, so that the more powerful one is, the 'whiter' one is considered to be, irrespective of actual skin colour (Gose 1994:16). Det eksisterer altså et sosialt spekter med grupperinger som er enkelt definerbare i sosiale forestillinger om Andes. Gjennom dikotomier som indianer-mestis, sivilisert-usivilisert osv. ser vi den nære relasjon mellom klasse, etnisitet og "rase" (Gose 1994). At sosial mobilitet vanskelig oppnås blant grupper som er "mindre hvite" viser til dette (Gose 1994).

Fordi klasse og etnisitet er nært forbundene fenomener er det nødvendig å forstå ideen om mestifisering¹⁰. Hovedideen om mestifisering er seksuell blanding, men implisitt omfatter mestifisering ideen om "spatial mixture of peoples and the interchange of cultural elements, resulting in mixed and new cultural forms" (Wade 1997:28). Fordi ideer om klasse ligger nært tilknyttet denne prosessen er blanding et relativt fenomen, der mange mener at det er en homogeniserende prosess hvor en hvitliggjøring¹¹ av befolkningen er et mål (Wade 1997). Mange Latin-Amerika forskere anser mestifisering som en ideologi, men det er også viktig å se på det i henhold til en levd virkelighet gjennom daglige praksiser. Gose har vært opptatt av å se motstand i mestifiseringsprosesser, i henhold til det ideologiske aspektet ved fenomenet. Wade er opptatt av det som en levd prosess (Wade 2005). Mye av forskning blant indianere i Ecuador har omfattet motstandsprosesser (Martínez 2008). Dette vil ikke bli et fokus i avhandlingen, snarere Wades perspektiv om levde virkeligheter. Mestifisering har ikke en enkelt betydning i en latinamerikansk kontekst, men inneholder motsetninger mellom likhet og forskjeller, inklusjon og eksklusjon (Wade 2005). Således er etnisk tilhørighet et flyktig begrep i konteksten Ecuador, nettopp fordi begrepet rommer så mye. Dette er et utgangspunkt i diskusjonen i avhandlingen, hvor det motsetningsfulle i denne prosessen vil komme til syne gjennom en rekke ulike interetniske møter på markedsplassen. Dette reflekteres også i vanskeligheten med å definere etnisk tilhørighet i landet, mye fordi det er så nært forbundet med sosial klasse og makt. Det finnes ingen reelle offentlige rapporter som anslår en prosentvis tilhørighet til de ulike etniske gruppene i landet. Grovt sett opereres det med kategoriene *mestizo*, *indio* og *negro*, som viser like mye til ideer om etnisitet, som til "rase" og klasse.

Ideer om etnisitet og klasse vil ligge implisitt i diskusjonen, mye fordi jeg ser på to ulike etniske grupperingers syn på sammen fenomen, og fordi de ulike etniske grupperingene i dette henseende er nært forbundet med ideer om klassetilhørighet. Derfor vil begrepene Quichua indianer

¹⁰ *Mestizaje*.

¹¹ *Blanqueamiento*.

og middelklasse mestis konsekvent brukes for å referere implisitt til ideer om klasse og etnisitet. Etnisitet og klasse er således essensielle begreper for å forstå konteksten.

Stiftelsesvirksomhet og skoler i Rafael-distriktet

I tillegg til markedsplassen og stiftelseslokalet utgjør også Rafael-sektoren konteksten. Innunder dette regner jeg nabolaget Rafael som boligdistrikt, de skoler som tilhører distriktet, og omkringliggende nabolag. Feltarbeidet har også funnet sted hos stiftelsens hovedlokaler situert lenger sør i byen, og på de uendelig mange bussturer jeg har hatt mellom disse lokalene og Mercado Rafael. Det at Mercado Rafael er en arena for høy stiftelsesvirksomhet i form av nærværet av utallige stiftelser og organisasjoner som søker å hjelpe aktørene på markedsplassen, sier noe om den status markedsplassen og de som arbeider der har. Det foreligger altså en idé om at mange av disse aktørene har behov for denne tilstedeværelsen.

Utdanning

En undersøkelse foretatt av INEC¹² i 2001 tilsier at 84% av barn mellom 5 og 17 år går på skole i Ecuador, et relativt høyt tall i en latinamerikansk kontekst (Fernandéz & Iglesias 2004).

Prosentandelen er jevnt fordelt mellom kjønnene, men ujevnt geografisk fordelt, hvor man ser en høyere immatrikuleringsprosent i byene (Fernandéz & Iglesias 2004). Fraværspresenten blant barn som arbeider er langt høyere enn blant dem som kun går på skolen. Arbeidende barn har en 30% større fraværspresent enn barna som ikke arbeider (Fernandéz & Iglesias 2004). Mange barn må derfor gjenta skoleår. Strukturtilpasningsprogrammer i landet, i regi av verdensbanken, har bl.a. redusert den offentlige bevilgningen til utdanning fra 33 % i 1980 til 16 % i 1995, noe som har ført til en privatisering av skolesystemet (Glasinovich & Salazar 1998:17). Dette gjør at tilgangen på god utdanning er ensbetydende med å ha god økonomi.

Fattigdom

En sosial bevegelse blant indianere i Ecuador startet tidlig på 1980-tallet og har senere vokst seg større, noe som har ført til at urbefolkningen har hevdet sin posisjon innen Ecuador som en stat (Martínez 2008:101). Til tross for etableringen av en indiansk middelklasse lever de fleste indianske *communities* i fattigdom (Martínez 2008:101). Dette viser til den nære relasjonen mellom

¹² Instituto Nacional de Estadísticas y Censos de Ecuador - Nasjonalt institutt for statistikk og folketelling.

klasse og etnisitet. Videre ser vi forbindelsen til barns arbeid når vi ser at det i Ecuador er en nær sammenheng mellom fattigdom og arbeid som praksis blant barn (Fernandéz og Iglesias 2004). Alle mine Quichua indianske informanter er det jeg vil betegne som fattige. De levde i en hard virkelighet med særdeles store utfordringer. Mange kjempet en daglig kamp for i det hele tatt å ha råd til mat. Allikevel, fokuset i avhandlingen er ikke fattigdom, men snarere en virkelighetsbeskrivelse av sosialiseringsspraksiser blant en marginalisert befolkning. Det er allikevel relevant for analysen å være bevisst at fattigdom er en del av konteksten.

Trabajo infantil i Ecuador

I en rapport for utryddelse av barnearbeid i Ecuador definerer UNESCO fenomenet som; aktiviteter og/eller strategier for overlevelse, som er lønnet eller ikke, og som utføres av barn yngre enn den alder som er nasjonalt godkjent for utførelsen av arbeid gjennom ansettelse (Fernandéz & Iglesias 2004). Jeg vil tillegge at et tidsaspekt ved de aktiviteter som utføres av barna daglig er viktig å inkludere i en konseptualisering av barnearbeid. Det er viktig å nevne at definisjoner av barns arbeid av dem som praktiserer fenomenet er minst like viktig og at disse kan variere stort fra offisielle definisjoner. UNESCO skiller også mellom skadelig barnearbeid¹³ og arbeid som utdanning/sosialisering/oppdragelse¹⁴. Dette skillet er veldig formålsnyttig for å forstå kompleksiteten i det arbeid barn utfører. I tillegg viser det til at arbeid ikke kun har et økonomisk aspekt ved seg. Allikevel er det viktig å nevne at hva som er skadelig arbeid er et relativt spørsmål.

Jeg vil i avhandlingen ikke bruke ordet barnearbeid fordi ordet kan virke sterkt stigmatiserende og har ved seg en del allerede forutinntatte ideer om tvang, utnyttning og spesielle typer arbeid. Arbeidende barn er et ord som tjener henseende bedre og som derfor vil bli anvendt i avhandlingen.

I Ecuador forekommer arbeid blant barn mest hyppig blant urbefolkningen; 1\3 av alle barn i denne gruppen arbeider (Fernandéz & Iglesias 2004). Det er vanskelig å forholde seg til slike målinger når definisjoner av barns arbeid kan variere stort, men det gir allikevel en indikator på at arbeid blant barn er utbredt og et viktig fenomen blant urbefolkningen i landet.

Det finnes en rekke ulike arbeidsaktiviteter utført av barn. Det finnes barn som arbeider som underholdere i lyskryss, barn som selger produkter på offentlig transport, noen arbeider i gruver, på fabrikker, i hjemmet og som blomsterplukkere. Andre jobber med salg og skrelling på

¹³ *Trabajo infantil peligroso.*

¹⁴ *Trabajo formativo.*

markeds plasser, som i vårt henseende. For å illustrere den heterogene arbeidssituasjonen til barn kan det være fruktbart å tenke med et skille mellom a) Ulønnet arbeid for familien, b) Privat lønnet arbeid, og c) Arbeid for å generere inntekt til eget forbruk (Garcia & Hernandez 1992). Disse skillene trenger ikke å være definitive, men er med på å forklare hvordan strukturene rundt barns arbeidsliv er med på å produsere en heterogen kontekst rundt barn og arbeid.

INEC operer med et tall på 21% hva det gjelder barns arbeid i Ecuador, dette tilsier at 779.000 barn i alderen 5-17 år praktiserer arbeid (Fernandéz & Iglesias 2004). Barns arbeid finner sted langt oftere på landsbygda enn i byene.

Det eksisterer et stort antall stiftelser og organisasjoner i Ecuador som søker å utrydde barns arbeid. Til tross for at mange erkjenner at det finnes aspekter ved barns arbeid som stimuleres av kulturell praksis, er det sjelden man hører nyanserte framstillinger av arbeidende barns situasjoner. Det fokuseres som oftest kun på de negative aspektene ved barns arbeid, både innad i Ecuador, men også internasjonalt. Dette er nok fordi barns arbeid som oftest forbindes med fattigdom. Ecuador har ratifisert FNs barnerettighetskonvensjon og i tråd med denne jobbes det for å implementere barns rettigheter til institusjonalisert utdanning og en bekjempelse av økonomisk utnyttning av barn. Arbeid blant barn under 15 år er også ulovlig av den nye grunnloven i Ecuador, utformet i 2008¹⁵.

Barn og arbeid i antropologien

Kampmann sier at etnografi om barn har dreid mot en tendens til å se på barn som *beings* til fordel for at man tidligere var mer opptatt av barn i forskning som *becomings* (2003:175). På en annen side sier Kampmann at utbredelsen av etnografisk forskning også har aktualisert en debatt om at forskning på barn kanskje burde generere særlige etiske overveielser fordi barn er ”sårbare” (2003:175). Dette viser til det motsetningsfulle aspektet i forskning på barn der man alternerer mellom ulike forståelser av barnet.

Studier om barns arbeid i antropologien har vært kritiske diskusjoner av neoklassiske tilnærmelser til barns verdi (Nieuwenhuys 1996:242). Således eksisterer det en rekke analyser hvor barns kontekstuelle verdi har vært et hovedfokus. Barns arbeid har derfor bare vært en liten del av slike analyser.

Antropologisk forskning om barn og arbeid har vært opptatt av å se på forholdet mellom fordømmelse av barns arbeid og barns arbeidspraksiser (Nieuwenhuys 1996). En rekke studier har

¹⁵ URL: <http://pdba.georgetown.edu/Constitutions/Ecuador/ecuador08.html#mozTocId184400>

vært orientert rundt barns arbeid på landsbygda, noe som reflekterer den høye frekvensen av barns arbeid man finner her. Feministiske perspektiver har bidratt til å belyse at alder og kjønn er relevante kategorier for å forstå barns arbeid (Nieuwenhuys 1996). Forskere har også vært opptatt av å se på barns arbeid i en familiekontekst og barns inklusjon og eksklusjon i skolesfæren. Videre har det vært produsert studier om gatebarn, noe som har generert analyser om barns relative bidrag til egen økonomi. Antropologer har søkt å nyansere perspektiver rundt debatten om barns arbeid¹⁶, og således har mange forskere forkastet begrepet barnearbeid/*child labor* og erstattet det med andre empiriske begreper som barns arbeid/*child work* (Boyden, Myers & Ling 1998).

Det analytiske rammeverk

I avhandlingen vil jeg diskutere de empiriske funn om barns arbeid i en interetnisk kontekst hovedsakelig fra tre ulike analytiske tilnærminger; kontekstuell betydning av barn og barndom, sosialiseringsteori og *interface*-perspektiver. Under vil jeg presentere det analytiske rammeverket kort, mens det i avhandlingen vil bli brukt mot det empiriske materialet.

Betydningen av barn og barndom – konstituering av begreper og kategorier

Begreper og deres meningsinnhold befestes gjennom folks handlinger og erfaringer. Mange begreper anvendes ofte og gjennom menneskers daglige praksiser, og således blir den mening som er tilknyttet disse begrepene så selvfølgelig at meningen taes for gitt. Dette kan gi konnotasjoner til sosiale konvensjoner. Når begreper flyter på tvers av kontekster, samfunn, og landegrenser, gjerne gjennom felles plattformer som internasjonale lovgivninger, er det således lett å glemme at de samme begreper som tilskrives en bestemt mening i én kontekst, kanskje har en annen mening når det oversettes og brukes i en annen kontekst. Innen antropologien har det derfor vært helt essensielt å forstå den kontekstuelle betydningen av krysskulturelle begreper, gjerne oppnådd gjennom både emiske forståelser og etiske fortolkninger.

For å forstå ideer om barn, arbeid og utdanning holistisk er det først og fremst viktig å forstå hvilken mening barn tilskrives lokalt og således hvilken rolle barnet har i samfunnet, altså hvordan barndommen utspiller seg i forhold til dette. Margaret Mead er kanskje en av de mest kjente av tidlige antropologer som utfordret et veletablert begrep gjennom krysskulturell forskning. Hun fant

¹⁶ URL: <http://www.antropologi.info/blog/anthropology/anthropology.php?p=2883&more=1&c=1&tb=1&pb=1>

ut at sosiale omgivelser influerer betydningen av begreper, og at de derfor må forstås kontekstuel. I sin klassiker *Coming of age in Samoa* argumenterer Mead for at en vedtatt sannhet om at ungdomstiden som en livsfase oppleves som noe motsetningsfullt verden over faktisk ikke er tilfelle. Hun underbygger med empiri fra Samoa, hvor begrepet ungdomstid tillegges en helt annen mening enn i USA (Mead 1928). For å sammenlikne; det at barn finnes som en avgrenset kategori i alle samfunn foreligger det en enighet om, og også at dette har en funksjonell verdi i henhold til at man kan skille mellom sosial posisjon og oppgaver tilskrevet posisjonen i henhold til alder. Allikevel, hva som fyller denne kategorien er kontekstuel og varierer i henhold til samfunnets materielle, sosiale og kulturelle forutsetninger (LeVine & New 2008). Derfor må den lokale betydningen av begreper som barn, barndom, arbeid og utdanning analyseres, for å generere en forståelse av barns arbeid kontekstuel, for videre forstå dette i kombinasjon med skoleutdanning. Barn og barndom vil altså bli analysert som sosialt konstruerte og levde begreper og kategorier. Studiet av barnets betydning i en kontekst og sosialisering er sammenfallende.

Sosialiseringsteori

Sosialiseringsteori var i fagets historie lenge basert på å forstå individet i samfunnet. Derfor var slektskap, politisk økonomi og religion viktige institusjoner for antropologens lupe, dette for å forstå individets deltakelse i noe som er større enn en selv (Toren 1996). Således har sosialisering av barn fra de voksnes perspektiv vært essensielt innen faget. I tråd med erkjennelsen av at individforståelser og lokal betydning av barn og barndom kan variere krysskulturelt, i tillegg til at et skille mellom kultur- og sosialantropologi vokste fram, ble begreper som ervervelse og *enculturation* innført i sosialiseringstudier (Toren 1996:513). I senere forskning har *agency* blitt et viktig konsept innen sosialiseringsteori og har banet veien for å se barns aktive rolle i prosessen. Dette har generert en del antropologisk analyse om barn, også innenfor tema barn og arbeid.

LeVine & New påpeker at det innen utviklingspsykologi finnes en form for stadiumstenkning i forhold til barn. Under *middle* og *late childhood*, som etableres i alderen 6-12 år¹⁷ har f.eks. kognitiv psykologi vært gjeldende for å beskrive barnets utvikling i en fase der det blir mer bevisst sin rolle i sin sosiale kontekst. Dette resulterer i at barnet også blir innlemmet i flere oppgaver i denne konteksten (LeVine & New 2008). Allikevel, i en slik stadiumstenkning er det viktig å se på det kontekstuelle innenfor kognitiv utvikling. Forskning som omhandler sosialisering

¹⁷ Hovedfokuset vil ligge hos barn mellom 8-13 år.

av barn må derfor baseres på de differensierte situasjoner hvor barn lærer, og krysskulturelle sammenlikninger (LeVine & New 2008). Psykologisk teori er mer naturalistisk enn det sosiologiske og sosialt konstruerte barn og derfor er ikke psykologisk orientert teori et hovedfokus i avhandlingen. Det er heller de sosiale, kulturelle og juridiske normer og verdier som er interessante, snarere enn ideen om en felles utviklingspsykologi. Allikevel, det kan argumenteres for at det finnes universalistiske likheter i henhold til barns utvikling og plass i samfunnet, men hva kategorien barn, og barndomstid som et tidsspesifikt rom fylles med, er lokalt forankret; ”At any rate there are now many psychologists ready to accept that the socio-cultural system in which a child grows up channels the development of both cognition and affective disposition (Jahoda & Lewis 1988:20). Barnas virke i hverdagen vil således analyseres fra et sosialiseringsaspekt hvor det erkjennes at visse universalistiske utviklingsstadier for barn finner sted. Allikevel, det vil være det kontekstuelle som vil stå i høysetet for å forstå barns kombinasjon av arbeid og skole.

Interface og kunnskapstradisjoner

Kunnskap konstitueres gjennom måten mennesker kategoriserer, koder og tiskriver mening til deres erfaringer (Arce & Long 1992:211). Arce & Long skisserer hovedsakelig to former for kunnskap. Den første er *praktisk kunnskap* som begrenser seg til pragmatisk kompetanse ofte tilskrevet rutineoppgaver (1992:212). Dette er en form for kunnskap som opptar en prominent plass i en persons kunnskapslager. Den andre formen for kunnskap er *utforskende former for kunnskap* som kommer til uttrykk når vi må velge mellom alternativer. Slik kunnskap er ledet av strategiske modeller, normative syn og sosiale forpliktelser (Arce & Long 1992:212). Her er det nødvendig å tillegge at praktisk læring ikke må blandes med *praktisk kunnskap*, men kan også være en form for den sistnevnte formen for kunnskap.

Kunnskap er ikke noe som ”ligger der ute” og som kan ”hentes inn”, men det konstitueres gjennom folks handlinger. Derfor er ikke kunnskap kun en form for vitenskapelig kunnskap, men like viktig er hverdagskunnskap (Arce & Long 1992). Alle mennesker er altså i besittelse av kunnskap fordi alle mennesker handler. Kunnskap produseres gjennom en kompleks prosess basert på sosiale, situasjonelle, kulturelle og institusjonelle faktorer (Arce & Long 1992:211). Dette resulterer i at kunnskap er differensiert og vil derfor variere i ulike kontekster. Derfor, viktigheten av type kunnskap man er i besittelse av vil vektlegges ulikt ettersom hvordan et samfunn er organisert. Å forstå produksjon, reproduksjon og transformasjon av kunnskap må derfor situeres i

en forståelse av livsverdenen til det individ eller den gruppe man søker å forstå (Arce & Long 1992:212) Fordi individer og grupper ikke handler alene, produseres kunnskap gjennom relasjoner til andre. Nye ideer og handlingsmåter kan oppstå gjennom samhandling og gi *ny* kunnskap. Når ulike kunnskapstradisjoner kommer i møte med hverandre, som gjennom interetniske møter, kan det karakteriseres som et Interface-møte. *Interface* omfatter ideen om et ansikt-til-ansikt møte mellom individer med ulike interesser, ressurser og makt (Arce & Long 1992:214). I avhandlingen vil *interface*-møter bli en måte å bygge opp om en analyse rundt ulike forståelser av barn, arbeid og utdanning for slik å forstå barnas kombinasjon av arbeid og skole. Man tenker ofte at når kunnskap erverves gjennom læringsprosesser må det skje gjennom institusjonaliserte former for at det skal kalles utdanning. Dette skal jeg argumentere mot i avhandlingen.

Metode - utfordringer med byantropologiske studium

Når man skal gjøre feltarbeid i en by kan man møte på andre metodologiske utfordringer enn det man gjør på landsbygda; mangel på kontaktflate i et storskala samfunn, mangel på informanter som har tid til overs for samvær med antropologen, og problemer med holistiske studier, for å nevne noen. For å takle disse utfordringene må antropologer med feltsted i by gjøre langt mer bevisste valg med tanke på hva og hvor stort feltet deres skal være, sammenliknet med antropologer som jobber på landsbygda (Frøystad 2003:45). Frøystad sier at antropologen kan foreta slike valg ut fra minst tre ulike kriterier; et *temadefinert univers* hvor informantene deler en bestemt egenskap, et *nettverksdefinert univers* som også er temaorienterte, men hvor hovedkriterium er at informantene har en relasjon til hverandre, eller et *geografisk definert univers* hvor informantene har til felles hvor de bor eller befinner seg (2003:45-46). Under mitt feltarbeid vil jeg si at jeg befant meg i et *temadefinert univers* ved at jeg studerte barn som hadde det til felles at de kombinerte arbeid og skole. Videre vil jeg si at jeg også var i et *nettverksdefinert univers* ved å vise til at informantene hadde en relasjon til hverandre gjennom at de hadde tilknytning til én og samme stiftelse og en Quichua *community*. Jeg befant meg også i et *geografisk definert univers* fordi alle mine informanter arbeidet på samme markeds plass. Ved å vise til at jeg på en og samme tid befant meg i alle Frøystads universer under feltarbeidet vil jeg si at jeg i mitt byantropologiske studium prøvde å løse de metodologiske utfordringer jeg ble stilt ovenfor ved å søke å gjøre en *thick description* (jamfør Geertz 1973) av mitt felt. Dette gjennom å gjøre et holistisk studium av arbeidende barn, ved å oppsøke alle de ulike sosiale kontekster disse barna handlet i, som hadde relevans til

tematikken i avhandlingen. Alle disse ulike sosiale kontekstene kan sies å være mer differensierte i byen enn på landsbygga, dette av den enkle grunn at større arealer gir mulighet for et handlingsrom blant flere mennesker. Ved å lage en overordnet sosial kontekst i forhold til arbeidende barn kan vi snakke om det Gans kaller en "urban village" (Gans i Hannerz 1980), det lille i det store. På den måten ser man muligheten for et holistisk studium av et fenomen, selv i byen.

Antropologens overgangsrite

Markedsplassen var en overliggende kontekst under feltarbeidet, dette fordi mye av barnas primærsosialisering foregikk her, sett i henhold til hvor mange timer barna og foreldre tilbrakte her hver dag. De andre arenaer jeg oppholdt meg på kan beskrives som forgreninger til markedsplassen i form av at de var viktige kontekster for konstitueringen av hva et arbeidende barn *er*, men det var på markedsplassen at rollen arbeidende barn ble gitt mening. Det var derfor viktig for meg å søke å få innpass på markedsplassen for slik å forstå mine informanternes verden, samtidig som jeg ville observere meningsutvekslinger mellom Quichua indianere og mestiser på denne arenaen. Jeg prøvde å oppnå dette gjennom å jobbe hos en lokal stiftelse med tilknytning til Mercado Rafael. Stiftelsens arbeid baserer seg på å hjelpe barna på markedsplassen. Dette gjøres hovedsakelig ved å tilby en form for førskole til yngre barn hver morgen, og leksehjelp til eldre allerede immatrikulerte skolebarn hver ettermiddag. I tillegg til dette bedriver stiftelsen en form for holistisk arbeid der visjonen er å bidra med støtte til barnets nærmeste familie, det være seg i form av små matbidrag, legehjelp, foreldreskole ol., for slik å kunne hjelpe det enkelte barn mer grundig. Stiftelsens mål med arbeidet blant barna på markedsplassen er å vektlegge skoleutdannelsens betydning i utforming av deres liv, samtidig som de søker å kutte ned på og å være et alternativ til den lange tiden barna daglig bruker på å arbeide.

Stiftelsen mottar en rekke frivillighetsarbeidere fra hele verden for å kunne gjennomføre sitt arbeid. For å komme i kontakt med mennesker på markedsplassen fungerte jeg som en frivillighetsarbeider den første perioden i feltet. Dette gjorde at jeg var med på henterunder av barna som skulle på førskole hver morgen, og jeg var "leksehjelper". Det viste seg tidlig under feltarbeidet at Quichua indianere er meget tilbakeholdende hva det gjelder sine privatliv. Dette gjaldt ved aspekter som å dele tanker og ideer om sin livssituasjon, eller konkret informasjon som fødested og slektskapsrelasjoner til andre på markedsplassen. Mange har også et mistillitsforhold til mange mestiser og hvite som de har en forestilling om at er ute etter å frata de rettigheter som

sosialhjelp. Mange var også kritiske til stiftelsesansatte generelt, dette kan være fordi de tidligere har opplevd at støtte gitt fra stiftelser har blitt tilbaketrukket. Mange har også en formening om at du kommer fra en av de mange stiftelser som opererer i Rafael-sektoren som kun er ute etter å sanke inn informasjon om dem uten å gi noe nevneverdig tilbake. Allikevel opplevde jeg at mange av de ansatte i den stiftelsen jeg jobbet hos hadde et relativt godt forhold til sine brukere og i en slik kontekst ble det derfor viktig å ta min omgang med mine informanter et steg videre. Jeg ble med på langt flere aktiviteter ved stiftelsen som normalt sett ikke er tilgodesett frivillighetsarbeiderne; ”verving” av nye klienter og andre ”offensiver” stiftelsen hadde på markedsplassen (kreve underskrifter, telle arbeidende barn, kartlegge barns og foreldres arbeidssituasjon o.l.), hjemmebesøk, delta på foreldremøter osv. Gjennom det som kanskje ble oppfattet av mine informanter på markedsplassen som en profesjonalisering av min rolle ved stiftelsen, fikk jeg en langt mer naturlig plass på markedsplassen. Det paradoksale ved dette var at ved å fordype meg mer i stiftelsens oppgaver kunne jeg samtidig løsrive meg mer fra den fordi det gjennom denne prosessen forelå en uutalt godkjennelse av min tilstedeværelse på markedsplassen. Jeg kunne derfor bevege meg mer fritt rundt alene uten å bli sett på som en anomali, vel å merke blant stiftelsens brukere. Gjennom denne profesjonaliseringen av min rolle på markedsplassen ble også min rolle som forsker mer relevant blant stiftelsesansatte. Dette fordi min søken etter kunnskap om arbeidende barn kom til uttrykk gjennom deltakelse ved stiftelsens mange oppgaver.

Gjennom at min tilstedeværelse på markedsplassen både føltes mer naturlig for meg selv, og av det jeg vil hevde også for mine informanter, kunne jeg nå ta i bruk antropologiens hovedmetode deltakende observasjon; jeg begynte å skrelle grønnsaker sammen med mine informanter.

I tillegg til markedsplassen var stiftelsens lokale på Mercado Rafael, deres hovedkontor i Sør-Quito, lokale skoler, og en rekke ulike stiftelsesmøter arenaer for datainnsamling. Jeg har også samlet skriftlige kilder ved ulike universiteter og kontorer i Quito. I tillegg til at jeg har fått tilgang til statistisk materiale gjennom stiftelsen og gjennom Plan Ecuador.

Avgrensning av felt

Jeg har konsentrert meg om aldersgruppen mellom 8-13 år, fordi det blant disse barna var høyest forekomst av kombinasjonen arbeid og skole. Jeg vil ikke fokusere på et kjønnsaspekt i avhandlingen. Dette er fordi jeg under feltarbeidet ikke hadde god nok tilgang til mine informanters hjemlige sfære. Selv om det i intervjuer med barna ikke kom fram at det eksisterte store

kjønnsulikheter i fordelingen av arbeidsoppgaver, tar jeg det allikevel for gitt at det eksisterer markante forskjeller mellom jenter og gutter. Dette tatt i betraktning at man finner igjen mange tradisjonelle kjønnsmonstre både i det ecuadorianske storsamfunnet og blant Quichua indianere¹⁸. Både gutter og jenter sa at de utførte arbeidsoppgaver tilknyttet den hjemlige sfære. Allikevel, husholdningens sammensetning har nok mye å si, dvs. hvor mange sønner eller døtre man har i familien, og søskenflokkens alderssammensetning. En annen grunn til at jeg ikke observerte store kjønnsforskjeller i fordeling av arbeidsoppgaver var at de fleste av mine informanter gikk på skole, uavhengig av kjønn. Ofte viste det seg at jenter ble igjen på landsbygda for å passe på jorda og dyrene familien etterlot seg i sin forflytning fra land til by, mens guttene dro sammen med familien til byen for å begynne på skolen. Barna som ble igjen på landsbygda, altså ofte jentene, ble derfor usynlige for meg fordi de ikke var tilstedeværende i Quito. Allikevel, de fleste av jentene på markedsplassen gikk på skolen og i det arbeidet de utførte på markedsplassen så jeg ingen markante forskjeller mellom dem og deres brødre.

Fordi avhandlingen skal gi en beskrivelse av hverdagen til barna på markedsplassen har jeg også funnet det nødvendig å inkludere barnas familie. Dette fordi jeg er av den formening at barnets liv konstitueres i samvær med andre. Barnets familie er en viktig enhet i forhold til dette. Det samme er andre individer som er en del av de andre sosiale arenaer som barna virker i, som stiftelsesansatte og lærere ved skolen. Fordi interetniske møter er sentrale i avhandlingen er det viktig å poengtere at de sammenlikninger som gjøres kun gjøres på grunnlag av det datamaterialet jeg har samlet gjennom samvær med mine informanter. Quichua indianere vil bli beskrevet ut fra mine Quichua indianske informanter på markedsplassen, mens middelklasse mestiser vil bli beskrevet ut fra de ansatte i stiftelsen, ansatte i andre stiftelser, og lærere i Rafael-sektoren. Nærmest alle mestiser jeg hadde kontakt med under feltarbeidet var altså en del av middelklassen. Alle barn som vil bli omtalt i avhandlingen er Quichua indianske barn. Fokuset ligger altså hos fattige Quichua indianere og middelklasse mestiser. I Ecuador finner man også mange intellektuelle indianere med god sosioøkonomisk status, og også mange fattige mestiser som også praktiserer arbeid fra barnealder av. Allikevel, i denne konteksten er det marginaliserte Quichua indianere og middelklasse mestiser som er relevant.

¹⁸ For litteratur om *machismo*, se bl.a. Melhuus & Stølen 1996.

Etiske vurderinger - forskning på barn og fattige

I antropologien foreligger det i dag en bred enighet om at forskeren ikke fremstiller en sannhet, men en av mange sannheter basert på forskerens egne forståelse av en gitt kontekst (Strauss & Quinn 1997). Denne forståelsen preges av de forutsetninger forskeren har når han/hun går inn i feltet¹⁹ og dette vil prege både den emiske og etiske fremstillingen av en kontekst. Fordi man derfor ikke kan hevde at forskning er en form for objektiv produksjon av kunnskap, blir da særlig forskningens etiske fundament viktig (Kampmann i Gulløv & Højlund 2003). Dette kan særlig være tilfelle når man forsker på såkalte ”utsatte” grupper som ikke alltid vil ha en forutsetning for å forstå hva forskeren gjør, eller som ikke vil ha mulighet til å forhandle om sin posisjon i forskningsprosjektet. Slike ”utsatte” grupper kan f.eks. være barn og fattige.

Av etiske hensyn er det viktig å være varsom når man forholder seg til barn i forskning. Fordi idealet om informert samtykke er viktig i samfunnsvitenskapelig forskning, men kan sies å være vanskelig å forsikre seg om at finner sted tilstrekkelig når man jobber med barn, anså jeg det som viktig og også kommunisere med barnas foreldre under feltarbeidet. Samtykke fra foreldre er normalt når barnet er under 15 år (Kalleberg 2005). Å innhente samtykke fra alle foreldre var et umulig ideal fordi jeg til ulike tider hadde å gjøre med rundt 100 barn som hadde en form for tilknytning til stiftelsen. Allikevel prøvde jeg å løse denne utfordringen så godt som mulig gjennom å informere barnas foreldre om hvem jeg var og hva jeg holdt på med, dette under et foreldremøte. Der hentet jeg også samtykke til å foreta intervjuer av barna. Fordi alle barnas foreldre ikke var tilstedeværende på dette møtet var det også viktig å se barnet som et individuelt subjekt der barnets egen aksept for å være informant ble viktig. Derfor søkte jeg å gi alderstilpasset informasjon om hva prosjektet omhandlet og konsekvensene av å være informant (Kalleberg 2005). Dette gjorde jeg i plenum med alle barna gjentatte ganger før og under forskningsprosjektet, og også med det enkelte barn i intervjuprosessen. Den informasjon jeg gav i plenum forekom i ”skoletimen” i stiftelseslokale. Et annet etisk ideal innen samfunnsvitenskapelig forskning er det at det er viktig å være bevisst at barn er individer i utvikling med ulike behov. Man må derfor forsøke å ta hensyn til at forskningen som finner sted ikke skader barnet (Kalleberg 2005). Fordi min forskning på barna på markedsplassen gikk ut på at jeg oppsøkte deres verden, og dermed ikke plasserte de i en ny og fremmed kontekst, vil jeg hevde at min forskning ikke skadet barna på noen måte. Ved å være varsom med innsamlet data gjennom prinsippet om konfidensialitet og anonymisering er det en

¹⁹ Forskerens posisjonering.

måte å søke å unngå etiske problemstillinger som best mulig. Alle informanter i oppgaven er anonymisert. Mercado Rafael er også et fiktivt navn.

Fordi jeg befant meg i en kontekst hvor en stor del av mine informanter var fattige, genererer dette en del spørsmål hos antropologen vedrørende etiske vurderinger av fremstillingen av den gitte konteksten i en avhandling. Min bakgrunn er en helt annen en mine informantere; jeg er en hvit, vestlig og norsk kvinne. Jeg er oppvokst i et land hvor vår kategorisering av en middelklasse er det mange av de Quichua indianske barna kategoriserte som rike i mine intervjuer med dem²⁰. Det falt meg naturlig å sammenlikne disse barna og deres foreldre med de mestiser som jobbet for stiftelsen og den familien jeg bodde hos, som ofte kategoriserte seg selv som *la clase media baja*²¹. Min virkelighet i Norge, og min subjektive tolkning av det å tilhøre den lave middelklassen og høyere sosiale klasser i et land som Ecuador, tegner en ganske annen virkelighet enn den jeg var vitne til gjennom feltarbeidet blant Quichua indianerne på markedsplassen. Her kan nøkkelord som fattigdom, sult, mangelfull hygiene, dårlig helse, feilernæring, vold, alkoholisme, søvn mangler og svært dårlige arbeidsforhold beskrive en av mange sannheter om Quichua indianerne på markedsplassen. M.a.o., på FNs levekårsundersøkelse, brukt som et måleredskap av mange, ville dette samfunnet som en avgrenset enhet scoret veldig lavt. Hvordan skal man da som en antropolog med makt til å framstille ”den andre” gå fram i sin skildring av denne sosiale konteksten en har befunnet seg i over en 5 måneders periode? Skal antropologen påta seg rollen som talsperson for sine informanter, og dermed fungere som et talerør for det arbeidende barns *community* ut i det videre samfunn?

Wikan (1996) sier om sine studier i et fattigkvarter i Cairo at hennes første besøk i feltet resulterte i en elendighetsbeskrivelse av de fattiges virkelighet. Hun sier at ved gjentatte tilbakebesøk har denne beskrivelsen vedvart, men at den likevel har fått en ny vinkling som også skildrer et kompetanseperspektiv hvor hun skildrer hva folk makter på tross av sin materielle nød (Wikan 1996:201). For å vende tilbake til Mercado Rafael og Quichua indianerne kan andre nøkkelord beskrive en annen sannhet i denne sosiale konteksten: arbeidsdyktighet, løsningsorientert, vennlighet, sosial, familieorientert, god økonomisk sans og stor geografisk mobilitet. Idealet er derfor å søke å framstille dette samfunnet, så langt det lar seg gjøre, som et hvilket som helst annet samfunnet preget av både oppturer og nedturer, positive og negative aspekter, og ikke minst ulike aktører med ulike hverdager, historier og perspektiver. På denne

²⁰ Bl.a. å eie et hjem, å eie en bil, å gå med merkeklær og å dra på ferie.

²¹ Den lave middelklassen.

måten kan man si at Quichua indianerne lever i et hvilket som helst annet ”normalt” samfunn tatt i betraktning at de er handlende aktører i sine egne liv, som for dem er deres virkelighet. Så, selv om avhandlingens tema omhandler en sterkt stigmatisert gruppe som arbeidende barn vil jeg ikke søke å avgi en elendighetsbeskrivelse som i Wikans Cairo. Til tross for at jeg var vitne til mye elendighet som har satt dype spor hos meg, vil jeg snarere søke å gi en virkelighetsbeskrivelse slik som jeg forstod og fortolket den gjennom 5 måneders samvær med mine informanter.

Kapittel 2: Barna i arbeid

Mange samfunn i verden er organisert rundt sterk sosial enhet. Dette resulterer i at læring i disse samfunnene ikke framkommer som én isolert aktivitet, men at det er innvevd i den generelle strukturen av den *praktiske* utførelsen av dagliglivet; ””Work” (deres anførselstegn) is an embedded phenomenon that is tightly woven into community life, and it bears multiple and complex layers of cultural meaning” (Wenger 1989:304). Arbeid er derfor et kompleks fenomen. I dette kapittelet skal vi se hva slags type arbeid barna på markedsplassen befatter seg med. I tillegg skal vi se at barnas arbeid ble særlig motivert av en hovedfaktor; som en form for uformell læring i en sosialiseringssprosess. At arbeidsplass som et sted er et noe diffust begrep fremkommer når diskusjonen om arbeid utvider seg til arbeidsoppgaver tilknyttet den hjemlige sfære.

Arbeid som noe differensiert

I mange andinske samfunn er arbeid en form for å måle egenverdi, men også en måte å kategorisere andres verdi på. Rindstedt sier at blant Quichua indianere i San Antonio i det ecuadorianske høylandet, blir mennesker kategorisert etter hvor arbeidsomme de er; i landsbyen blir det ofte referert til at en gitt person er en ”bra” person fordi hun/han jobber bra med å kultivere land eller under dugnader (2001:51). I den andre enden av skalaen sier hun at personer som ikke er godt likt blir omtalt som om de ikke en gang vet hva arbeid er (Rindstedt 2001:52). Å forstå det arbeidet barn utfører i en Quichua kontekst innebærer derfor å forstå arbeid som noe langt mer enn kun en økonomisk innbringende aktivitet. For å generere denne forståelsen må vi først vende blikket mot markedsplassen og det arbeidet som utføres her.

Desgranadores - Skrellere

Klokken er 10 onsdag morgen og Mariluz på 12 år sitter på sin faste fruktkasse med en rosa plastbolle i fanget og skreller hestebønner. Rundt henne sitter hennes to yngre søsken, Edit på 4 år og Andres på 3 år, mor og far, bestemor, tante, og tre venner av familien som alle opprinnelig er fra samme sted som Mariluz’ familie. De er omgitt av striesekker fulle med grønnsaker, tomme fruktkasser som brukes som stoler og bord, og det ligger gammelt skrell på bakken. Skrelleplassen er avgrenset fra de andre grupperingene med desgranadores ved at de har bygd opp vegger av gamle bruskasser og potetsekker. Det som for mange kan se ut som en provisorisk arbeidsplass er tvert i mot familiens faste ”kontor”, og personlige eiendeler som tepper, klær, kopper og kar skaper

et hjemlig preg på skrelleplassen. Mariluz og hennes familie har allerede gått igjennom første omgang i skrelleprosessen, som består i å fjerne bønnenes ytterste skall. Hun har sittet på markedsplassen siden kl 05 og nå påbegynner hun neste ledd i skrelleprosessen; fjerningen av det innerste skallet på bønnene. Edit skreller oppi Mariluz' bolle, mens Andres hjelper til sporadisk, avbrutt av lekepauser med de andre barna på hans alder som sitter i de ulike grupperingene med "desgranadores" som omkranser dem. Samtalen flyter lett blant alle på skrelleplassen, både på quichua og spansk, sistnevnte språk for å inkludere barna mer i samtalen ettersom de yngste ikke behersker quichua like bra. Latteren sitter løst mens temaer som hjembygda og gamle kjente diskuteres. Flere og flere ferdigskrelte bønner finner veien oppi strisekkene. Mariluz går ikke på skolen, men deltar som oftest ved stiftelsens uoffisielle førskole, og i dag blir hun, Edit og Andres med de ansatte ved stiftelsen i det de kommer forbi på dagens henterunde. Halvannen time senere er barna igjen på plass på sine fruktasser, og skrellingen av bønner kan fortsette.

Arbeidsprosessen til los desgranadores

Mercado Rafael er organisert rundt hovedsalgsdager – *días de feria*²². Disse dagene preges av at det ankommer langt flere varer til markedsplassen, og dermed langt flere kunder. Storinnkjøpere, som bl.a. restauranteiere, finner derfor veien til markedsplassen på disse dagene fordi utvalget er større og prisene lavere, som følge av konkurransedyktighet. Dette fører også til at den "vanlige kunde" ofte også gjør sine innkjøp på disse dagene. På *días de feria* starter arbeidsdagen til *los desgranadores* spesielt tidlig fordi grønnsakene som skal skrelles hovedsakelig ankommer markedsplassen på disse dagene. Det finnes to former for *desgranadores* på markedsplassen; de som skreller for en *puesto* og de som skreller for en sjef som videredistribuerer grønnsakene ut fra markedsplassen. De førstnevnte sitter gjerne i fysisk nærhet til en *puesto* og kan være familiemedlemmer av den som eier *el puesto* eller ansatte av eieren. Grønnsakene blir altså solgt direkte på markedsplassen. De sistnevnte, som er de *desgranadores* som jeg skal konsentrere meg om, er mer usynlige i distribusjonsprosessen. Sjefene til *los desgranadores* kalles for *dueños de la carga* – eiere av lasten, og det er mer nærliggende å beskrive dem som oppdragsgivere enn sjefer. Dette er fordi det er en form for uformell økonomisk ordning, hvor *los desgranadores* ikke er kontraktbaserte og heller ikke betaler skatt. Dette resulterer i en usikker arbeidssituasjon for *los desgranadores*, som aktører på et presset arbeidsmarked. Full sysselsetting er per september 2008

²² *Día de feria* kan oversettes med markedsdag. På Mercado Rafael finner disse sted tirsdag, torsdag, lørdag og søndag.

på 46,2 % i Ecuador²³. På grunn av denne pressede arbeidssituasjonen ligger makten hos *el dueño de la carga* til å avtale svært dårlige lønnsvilkår og for å distribuere grønnsaker til hvem han vil. Til tider resulterer dette i at individer og/eller familier ikke får tilgang til grønnsaker å skrelle om de ikke sitter ventende på markedsplassen i det lasten ankommer. Ved *día de feria* skjer dette ikke så lenge etter midnatt og mange av familiene befinner seg på markedsplassen rundt kl 01 om morgenen.

Når lasten med grønnsaker er hentet skal de store 46 kilos²⁴ striesekkene fylt med enten hestebønner, mais, eller erter bæres til den faste skrelleplassen hvor familien skreller. Dette er de voksnes oppgave. Mange familiemedlemmer sitter ofte sammen i grupperinger, og mor er som oftest alltid representert, mens far ofte kan kombinere jobben som *desgranador* med andre jobber, som snekker, murer, eller *cargador*. Når det er jobb tørke i andre bedre betalte jobber skreller dermed far sammen med familien. Familien skreller også ofte akkompagnert av andre familier og/eller venner fra landsbygda. De aller fleste voksne *desgranadores* er immigranter fra landsbygda. Mange har nylig immigrert, mens andre har vært i storbyen i flere år og har også barn som er født i Quito. Hver familie konsentrerer seg om å skrelle én type grønnsak av gangen, men kan godt skrelle bønner en dag, for så å gå over til mais en annen dag. Hver familie fungerer som en økonomisk enhet. Det som ved første øyeblikk kan se ut som et økonomisk samarbeidsprosjekt mellom familier og kjente som sitter sammen og arbeider, er tvert imot et velfungerende system for å skille økonomiske enheter. Dette kan man se gjennom at familiene skreller oppi hver sin striesekk. I all hovedsak er det de som bor sammen i en husholdning som fungerer som en økonomisk familieenhet, men gjennom nettverkstilhørighet kan skrelling også forekomme som en form for hjelp til venner og den utstrakte familien. Når lasten med grønnsaker har ankommet den faste skrelleplassen hvor familien sitter kan selve skrellingen begynne.

I skrelleprosessen forekommer det ingen forskjell mellom det arbeid barn og voksne gjør, den eneste forskjellen måtte være at eldre ofte kan skrelle raskere som følge av lang erfaring som *desgranador*. Etter hvert som striesekken fylles med ferdigskrelte grønnsaker fylles skrelleplassen med skrell. Dette skrellet kostes sammen i en tom striesekk og taes med til markedsplassens søppelrom. Ved endt dag må den ferdigskrelte striesekken bæres fram til henting av *el dueño de la carga* og skrelleplassen må ryddes. Rydding av skrelleplassen og kasting av skrell er en oppgave som tilfaller både barn og voksne. De ferdigskrelte grønnsakene videredistribueres nå ut fra

²³ Instituto nacional de estadística y censos. URL: <http://www.ecuadorencifras.com/cifras-inec/ocupacion2.html>

²⁴ Tilsvarer en *quintal*.

markedsplassen. For noen startet arbeidsdagen kl. 01 og avsluttes kl 14, for andre regjerer andre arbeidstider, alt etter når man ankom markedsplassen og hvor mange sekker med grønnsaker man har fått tilgang til.

Å være en *desgranador*

Middelklasse mestiser med tilknytning til markedsplassen beskriver det å arbeide som *desgranador* ikke bare som en jobb i seg selv, men snarere som en altomfattende status. Derfor, man arbeider ikke som *desgranador*, man *er desgranador*. Dette betyr at skillet mellom arbeid som aktivitet og *desgranador* som status usynliggjøres, og således tilskrives ikke arbeidsprosessen en grense i tid og rom. Man beskrives altså som *desgranador* når man er på jobb, og når man ikke er på jobb. Det være seg om man befinner seg på markedsplassen, eller hjemme. Grunnen til dette er at *los desgranadores* også blir beskrevet som fattige av mestisene. Et fattigdomsstigma blir overført til en beskrivelse av arbeidet som kun en overlevelsesmekanisme. På samme måte som man *er* fattig og fattigdom ofte blir ensbetydende med passivitet, *er* man da også en *desgranador*, en like lite mobil status som det å være fattig.

Los desgranadores tilbringer til daglig veldig mye tid på skrelleplassen, som oftest i selskap med andre familiemedlemmer. Derfor blir skillet mellom arbeid og fritid utvisket. Det er derfor vanskelig å lage et måleinstrument for når man er på jobb og når den aktiviteten som utføres kan tilskrives en fritidssfære. Begrepet arbeidstid blir derfor meningsløst i form av å avgrense arbeid som en ren aktivitet i en gitt tid. Mange ulike aktiviteter forekommer altså samtidig på skrelleplassen; arbeid, sosialisering av barn, sosial tid med familie og venner, spising, lek, leksegjøring osv. Dette gjenspeiles i det som ble beskrevet ovenfor om at skrelling er en form for uformell økonomisk aktivitet, som heller ikke levner fast arbeidstid.

Voksne *desgranadores* selv ville nok ikke tilskrevet seg selv statusen som *desgranador* på samme måte som middelklasse mestisene. Dette reflekteres i de samtaler jeg hadde med de voksne. På mine spørsmål om de likte å jobbe som *desgranadores*, eller hva slags annen type arbeid de kunne tenke seg fikk jeg alltid til svar; ”*hva annet finnes der ute for meg? Jeg har ingen andre muligheter, det finnes ikke jobber*”. *Los desgranadores* har altså ikke valgt denne jobben selv, men tatt den som eneste valgmulighet for arbeid. Derfor beskrives arbeidet med en viss distanse. Blant Quichua indianere er det å eie jord ansett som den viktigste eiendelen en kan være i besittelse av og derfor er jordbruksarbeid vel ansett (Rindstedt 2001:52). *Los desgranadores* går fra å arbeide på

egen jord²⁵ til å skrelle for en overordnet uten å sitte igjen med noen form for eierskapsrettigheter. De går altså fra å være eiere, som til tider skreller fra egne avlinger, til å bli redusert til kun å være *desgranadores* for en annen part²⁶. Som vi skal se i kapittel 3 er en stadig flyt mellom land og by en virkelighet for mange på markedsplassen, og mange er fortsatt eiere av noe jord på landsbygda. På den måten opprettholdes jordbruk som en form for ”riktig” arbeid fordi dette kan tilskrives en etnisk identitet, som det å være Quichua indianer. På den måten vil jeg si at *el desgranador* nok ikke beskriver sin status som skreller like altomfattende.

Vendedores - Selgere

Marta på 10 år går sakte nedover la calle fuera control. Hun bærer på et fat med lime, og frukten er stablet tett oppå hverandre slik at den danner en liten pyramide. ”Ti for en dollar”, svarer hun på spørsmålet fra de forbipasserende om hvor mye de koster. Etter å ha gått nedover gata en liten stund, vandrer hun etter hvert sakte oppover igjen, mens hun til stadighet konfronter potensielle kunder med sitt tilbud; ”10 lime for en dollar, ti lime!” Hun er kledd i det typiske selgerforkleet som alle vendedores med respekt for sitt arbeid har, på den måten ser hun like profesjonell ut som en hver voksen vendedor. Allikevel, skoleuniformen som hun bærer under forkleet vitner om at denne jenta har en litt annen hverdag enn bare det å være selger. Hun er nettopp tilbakevendt til markedsplassen etter endt skoledag og klokken er 13.

Etter en stund begynner hun å bli lei og forsvinner litt lenger opp i gata til familiens puesto. Der er fem også av hennes søsken, alle yngre enn henne. De yngste jentene leker med hverandre mens broren, Victor på 8 år, sitter på bakken med skoleboka si oppå en fruktkasse og prøver å gjøre unna dagens lekser. Moren står bak el puesto og kan tilby epler, appelsiner, pærer, ananas og pasjonsfrukt, i tillegg til limen Marta prøver å få avkastning på. El puesto er bygget opp av treplanker, og en presenning som dekker plankene. De er lagt vannrett for å utgjøre et slags bord hvor all frukten er stablet, og presenningen skjuler de personlige eiendelene familien har med seg på jobb. Under presenningen, oppi en fruktkasse og dekket med tepper, ligger familiens aller yngste og sover tungt i sin provisoriske seng.

²⁵ I tillegg til å kombinere dette med andre former for arbeid som det å jobbe på andres jord, drive butikk, eller arbeid innenfor turisme.

²⁶ Dette forekommer også på landsbygda og kan være et tegn på at en gitt familie har påbegynnende økonomiske problemer som resultat av husholdningen blir mindre selvforsynte. Den part en skreller for kan være Quichua eller mestis.

Marta proklamerer at hun er sulten og moren sniker til henne en dollar. Jenta forsvinner nedover gata for å gå til innkjøp av noe magen behager, ved en av de mange gategrillene. Når hun litt senere kommer tilbake med en pose nystekt svinekjøtt deler hun godt med sine småsøsken. Kvinnen som selger side om side med familien spør Martas mor om hun kan passe hennes puesto mens hun gjør noen ærend. Moren trenger ikke lang betenkningstid før hun sier ja. Marta blir bedt om å rydde opp i skallet som ligger rundt deres egne puestos. Ananasstilker og annet skrell ligger slengt rundt og ser ikke innbydende ut for potensielle kunder. Marta binder ei av sine yngre søstere på ryggen i et laken, hun fyller en fruktkasse full med skrell, tar tak i tauet hun har festet til kassen, og drar den etter seg for å gå og kaste skrellet i nærmeste søppeldunk. Kvelden nærmer seg og det er på tide å pakke sammen el puesto.

Arbeidsprosessen til los vendedores

Det finnes først og fremst to ulike typer *vendedores* på markedsplassen; *mayoristas*²⁷ og *minoristas*²⁸. Førstnevnte selger til restauranteiere o.l., sistnevnte til vanlige småkunder som gjør innkjøp til husholdningen. *Mayoristas* kan tilby varer til konkurransedyktige priser fordi de selges i store kvantum. *Mayorista*-salget begynner svært tidlig om morgenen, gjerne rundt midnatt ved *días de feria*, dette fordi at restauranteiere o.l. skal kunne gå til innkjøp av varer uten at det går på bekostning av deres åpningstider. *Minoristas* kan igjen deles inn i to kategorier; de som selger fra en *puesto*, og de som driver oppsøkende salg²⁹. De førstnevnte er dem jeg skal fokusere på i avhandlingen. Disse kan også bedrive oppsøkende salg, men de har i tillegg en *puesto* som fast utgangspunkt. *Vendedores* med *puesto* er på Mercado Rafael hovedsakelig situert to ulike steder; inne i selve markedsløkalet, og utenfor i *la calle fuera control*. Vil man drive en *puesto* skal man ideelt sett få en tillatelse fra lokale myndigheter gjennom administrasjonen på Mercado Rafael. *El puesto* registreres hos administrasjonskontoret, må betales for, og eierne blir underlagt et reglement og blir gjenstand for et kontrollorgan som sies å skulle sjekke driften av de ulike *puestos*. Denne registreringen er noe som forekommer blant de fleste av de *vendedores* som bedriver salg inne i markedsløkalet. Mange av de *vendedores* som er situert utenfor i *la calle fuera control* har ikke en slik tillatelse, derav kallenavnet. Jeg vil i avhandlingen hovedsakelig fokusere på de *vendedores* som holder til i *la calle fuera control*. Det er allikevel viktig å understreke at denne gata regnes for

²⁷ Direkte oversatt med en gros. Ordet referer til engroshandel.

²⁸ Direkte oversatt med detaljist. Ordet referer til de som selger i små kvantum.

²⁹ Lokal betegnelse er *rodear* – å rotere, som referer til at de beveger seg rundt på markedsplassen for å bedrive salg.

å være en fullverdig del av Mercado Rafael, av de som holder til der og av kundene, og til en viss grad av bykommunen. I tillegg til at man optimalt sett skal ha registreringspapirer for sin *puesto*, må man kunne opparbeide seg nok kapital til å drive den. Dette krever at man har nok økonomiske midler til å tilby et visst utvalg av varer, i dette tilfelle en viss mengde frukt og grønnsaker, nok til å tilfredsstille potensielle kunder.

Dagen for *los vendedores* starter ofte en del senere enn for *los desgranadores*, dette fordi selgerne er avhengige av en kundekrets som som oftest ikke ankommer markedsplassen før om morgenen. Allikevel kan arbeidsdagen starte svært tidlig dagene *los vendedores* må gå til innkjøp av salgsvarer, ofte ved *días de feria*. Mange kjøper frukten og grønnsakene de skal selge på Mercado Rafael. De kjøper da av *mayoristas* og selger videre disse varene som *minoristas* til vanlige småkunder. Andre *vendedores* drar til andre markedsplasser for å kjøpe varene de selv skal selge på Mercado Rafael. Å gå til innkjøp av salgsvarer er en oppgave som tilfaller de voksne, selv om barna kan være med som medhjelpere.

De dagene *los vendedores* har tilstrekkelig med varer starter dagen med åpningen av *el puesto*. På markedsplassen finnes det nattevakter og dette resulterer i at varene kan forlates trygt på sin *puesto* gjennom natten. Åpning innebærer derfor kun å pakke ut frukt og grønnsaker fra presenningen de har vært innpakket i gjennom nattens løp. Deretter består dagen i å stå ved sin *puesto* og selge de varer en har å tilby. Folk har ulike salgsteknikker, og roping etter kunder for å reklamere for sine varer er ikke et ukjent salgstriks. Ellers er barna ofte aktører for oppdrivende salg, men en del voksne gjør også dette. Fordi kampen om kundene er sterk som resultat av den store veksten av *vendedores* på markedsplassen, kan *los vendedores* oppfattes som svært intense i sin søken etter det neste salget. På denne måten er barn flinke som oppsøkende selgere fordi de har mye pågangsmot og er ofte fulle av energi, etter som de er mer ferske i gamet enn sine langt mer erfarne og til tider kapitulerte foreldre.

Liksom å skrelle, kan det å eie en *puesto* beskrives som en form for en familiebedrift. Som oftest er det mor som er tilstedeværende mens far ofte kan ha andre type jobber. Fordi en *puesto* er fast, og dermed kan beskrives som en arbeidsplass, utvikles det ofte nære relasjoner i form av nettverkstilhørighet med de som driver *los puestos* med nærhet til hverandre. *Cuidar el puesto* er et uttrykk ofte hørt og referer til å passe på en *puesto* for noen andre. En ”nabo” kan ofte spørre sin sidemann ”kan du passe min *puesto* i noen minutter?”, og svaret er alltid ja. Ankommer det kunder til ens nabo *puesto* mens man passer på den, prøver man ikke å ”stjele” denne kunden, men gjennomfører salget som en tjeneste for ens nabo. Det er også svært utbredt at barna *cuidar el*

puesto alene mens foreldrene forsvinner for å gjøre ærend. I disse situasjonene kommer barnas dyktighet som *vendedores* til fullt uttrykk; de har full innsikt i priser, i pengebehandling, og i markedsføring av varene. Det er heller ikke uvanlig at barn *cuidar el puesto* for sine naboer.

Gjennom dagens løp må skrell ofte kastes. Dette gjøres for å ha en *puesto* som ser mest mulig attraktiv og ryddig ut for å rekruttere potensielle kunder. Hvor mye skrell som hopes opp avhenger av hva slags frukt og grønnsaker man selger. På slutten av dagen ryddes *el puesto* ved at skrell kastes, bakken feies, og varene pakkes inn i en presenning som legges over de oppstilte varene. Dette er en arbeidsoppgave som tilfaller både barn og voksne. En arbeidsdag er over og for *los vendedores* avhenger dette av når en har solgt tilfredsstillende. En *puesto* åpnes ofte mellom 06 og 07 og stenges når kundestrømmen begynner å minske i 17-18-tiden.

Å være en *vendedor*

I motsetning til hos *los desgranadores*, ble ikke det å jobbe som *vendedor* beskrevet av middelklassemestiser på markedsplassen som en like fast status. Grunnene til dette vil jeg hevde hovedsakelig er at på Mercado Rafael hvor mange *vendedores* hadde en *puesto* resulterer dette i en type arbeid hvor vedkommende ikke har en sjef og en er i besittelse av en viss kapital, samme hvor mye eller lite det er snakk om. Dette gir et inntrykk av en større mobilitet og fleksibilitet blant *los vendedores*. Der hvor *los desgranadores* ble omtalt på en viss måte, som kan skape assosiasjoner til det å være kasteløs på markedsplassen, som ofre og gjenstand for utnyttning, ble altså *los vendedores* omtalt som mer fleksible og mobile. Voksne *vendedores* vil nok selv også karakterisere seg som mer enn bare *vendedores*. Likeledes som hos *los desgranadores* finner man altså igjen mange av de samme mekanismene hos *los vendedores*; de arbeider i nær relasjon til andre familiemedlemmer og jobb-fritidsskillet blir utvisket som følge av at det tilbringes lang tid på arbeidsplassen til daglig, samtidig som det også her forekommer en lang rekke ulike aktiviteter på *el puesto*. Sett i henhold til dette blir det også her meningsløst å snakke om arbeidstid som en ren kategori bestående kun av aktiviteten arbeid.

Meningsinnholdet i arbeidsaktivitetene

Vender og *desgranar* i en bredere betydning betyr langt mer enn bare det å være en økonomisk innbringende aktivitet. Ser man skrelling og salg i en større kontekst kan det forklares som en videreføring av arbeidets betydning blant Quichua indianere på landsbygda, dette må sees i samsvar

med migrasjonsprosesser til Quito. I de senere år har arbeidsaktivitetene på landsbygda blitt mer differensierte, men tradisjonelt sett har Quichua indianerne befattet seg med jordbruk og hold av buskap (Rindstedt 2001). På landsbygda, som i byen, ble arbeid utført som en kollektiv oppgave der hvert enkelt individ fant sin plass i familien gjennom å bidra til familien som en kollektiv enhet. På den måten har jordbruk og dyrehold på landsbygda blitt byttet ut med skrelling og salg i byen. Arbeidsoppgavene i Quito er altså en videreføring av arbeidsoppgavene fra landsbygda. Arbeidsaktiviteten er forandret, men meningsinnholdet i selve arbeidet kontinueres. Allikevel, å sitte og skrelle i alt mellom 8-14 timer daglig til ekstremt dårlig betaling, eller å selge frukt og grønnsaker i like mange timer til nesten ingen fortjeneste, var nok ikke det de fleste hadde håpet på i sin forflytning fra land til by i søken etter arbeid. Allikevel må Quichua indianerne justere seg i forhold til virkeligheten i byen og på den måten overfører de viktige sosialiseringprosesser fra land til by, som fra jordbruk til skrelling og salg.

Arbeid som en form for sosialisering

Arbeid kan sees som en prosess hvor viktige kulturelle markører kommer til uttrykk. Således kan barns arbeid beskrives som en del av en større sosialiseringprosess, hvor viktige kulturelle normer og verdier er innvevd i arbeid, i mangfoldige og komplekse lag (Wenger 2008:304). Derfor lærer man essensiell kunnskap om et samfunn gjennom å arbeide.

Med sosialisering mener jeg den prosess som individer, her barn, gjennomgår for innføring av verdier, normer, og ideer, valide for en gitt kontekst (Toren 1996:512). I sosialiseringstudium velger noen å trekke et analytisk skille mellom sosialisering og *enculturation*³⁰, men i avhandlingen vil *enculturation* ligge implisitt i bruken av sosialiseringsbegrepet. Sosialiseringprosesser kan brukes i flertall, dette for å belyse at det er en kompleks form for læring som kommer til uttrykk på mange ulike måter i mange ulike kontekster. Utfallet av disse er derfor ikke ensidige. Sosialisering er hovedsakelig en form for uformell læring eller utdanning som fremkommer gjennom *overføring av kunnskap*. Sosialisering av barn har mange nivå, som sosialisering av språk, følelser og tanker (se LeVine & New 2008, Morton 1996). Jeg vil fokusere på arbeid som en sosialiseringprosess, og det utfall det har for barnas praktiske utførelse av dagliglivet. Et viktig aspekt ved arbeid som en sosialiseringprosess hos Quichua indianerne er at det fremkommer gjennom deltakelse i praktiske gjøremål som bl.a. *desgranar* og *vender*. Barna lærer aktivt gjennom den praktiske utførelsen av de

³⁰ *Enculturation* er en prosess hvor man "innskriveres" i en kultur, dvs. læren om kulturen.

oppgaver som tilfaller de ulike formene for arbeid, mens de samtidig bidrar med sin stadig økende arbeidsferdighet til familieproduksjonen.

Sosialiseringsprosesser kan sees fra et interaksjonsperspektiv, hvor disse prosessene kan sees på som en måte å konstituere et barn, samtidig som det konstituerer seg selv (Morton 1996:10). Barn har altså *agency* i sosialiseringsprosesser og derfor en iboende kraft i seg til å påvirke de sosialiseringsprosesser som finner sted.

De fleste foreldre ønsker det beste for sine barn, men hva som karakteriseres som det beste er forankret i lokale normer og verdier. Disse kommer blant annet til uttrykk i sosialiseringspraksiser. En kan derfor si at sosialiseringspraksiser kan være en måte å lese et samfunn på. Hva er menneskene opptatt av, og hvordan uttrykker de dette? Ved å se på overføring av kunnskap i en gitt kontekst kan man få svar på slike spørsmål, særlig ved å se på overføring av kunnskap til barn. *Barna er fremtiden* er et uttrykk ofte brukt. Selv om uttrykket har iboende klisjeer er det allikevel beskrivende; voksne vil alltid være opptatt av at barn viderefører de normer og verdier de syntes er essensielle for å opprettholde, og reproducere samfunnet. Dette innebærer en vellykket transaksjon av kultur fra generasjon til generasjon (James, Jenks & Prout 1998). Barndom er således et sentralt begrep fordi det er barn som aktører i denne livsfasen som skal skape en ny generasjon av kulturelt kompetente aktører.

Selv om overføring av kunnskap til barn ikke kun skjer fra voksen til barn, er det som oftest voksne, og da særlig foreldre, som er primærgivere av normer og verdier. I denne delen av avhandlingen vil derfor hovedfokuset ligge hos barna og deres foreldre, mens sosialiseringsprosesser senere vil settes inn i et større perspektiv hvor interetniske møter også vil bli relevante for sosialiseringspraksiser. Det forekommer altså flere ulike sosialiseringsprosesser *av* og *med* barna som utspiller seg i ulike rom. Fordi foreldre ofte fungerer som referansepunkt i barns liv vil jeg fokusere på den sosialisering som fremkommer gjennom arbeid på markedsplassen, altså der hvor foreldrene også oppholder seg. Markedsplassen kan beskrives som en kvinnelig sfære tatt i betraktning at kvinner er overrepresentert i denne konteksten. Sosialiseringsprosesser er derfor sterkt influert av mor som en meget synlig aktør i barnas liv. Vi skal også se at søsken spiller sentrale roller i sosialisering av søsken, og derfor kan det være riktigere å si at mye av essensiell læring av kultur utspiller seg *innad* i familien. Å forstå barns sosiale verden som separat fra de voksnes blir da meningsløst (Morton 1996).

Så, hva ligger til grunn i sosialiseringprosesser av barn? Hvordan kan de forstås? Først og fremst vil jeg hevde at man må forstå hvilken mening barn tilskrives lokalt. Dette fordi de sosialiseringprosesser som finner sted er forankret i lokale forståelser av barn og barndom.

Barn som becomings og beings

Det var med Ariés at den kontekstuelle betydningen av barn og barndom for alvor fikk et fokus. Ariés hevdet at barndom var et moderne konsept, noe som satte spørsmålsteget ved det naturalistiske synet på barndom (1962). Lenge før dette hadde antropologer på første halvdel av 1900-tallet tatt interesse for barndom i antropologien. Kjente antropologer som Boas, Mead, Malinowski og Fortes hadde alle befattet seg med barn og barndom i sine verk, selv om disse temaene ikke alltid var hovedfokuset (LeVine & New 2008). Alle bidro til å forstå barndom som noe sosialt konstruert, hvor en universell kategori som barn ikke nødvendigvis fylles med et universelt uttrykk. Fordi barn er aktører som fyller denne avgrensede livsfasen, en barndom forankret i tid og rom, legger betydningen av barn visse strukturelle føringer på hva en barndomstid skal fylles med. Lokal betydning av barn og barndom konstitueres ikke alene, men må sees i henhold til andre foreliggende diskurser³¹ i en sosial kontekst. Arbeid kan være en del av en slik diskurs.

Enigheten om at barn og barndom er sosialt konstruerte og levde kategorier levner muligheten for mange barndommer. Dette kan forklares med det analytiske begrepsparet *becomings* og *beings*. Begrepsparet referer til distinksjonen om barn som individer på vei til å bli voksne, eller som selvstendige individer på lik linje med voksne (Lee 2001, Kampmann 2003). De ulike synene på barn resulterer da i at barnets betydning og plass i samfunnet varierer stort krysskulturelt, men det er også viktig å nevne at variasjoner kan finne sted innad i en kontekst. I mange vestlige samfunn finner vi et svært motsetningsfullt syn på barn (Cunningham 1995), hvor de på en side beskrives som skjøre og uskyldige med et beskyttelsesbehov, på en annen side er barn blitt rettighetsobjekter på lik linje med voksne f.eks. gjennom FNs barnerettighetskonvensjon. Det er også et stadig viktigere fenomen at "barn skal høres" i de saker som omfatter dem. Dette vil jeg si resulterer i at barn som befinner seg i vestlige kontekster blir sett på som *becomings*. At barn er rettighetsobjekter resulterer ikke i at deres kraft som fullbyrdige individer utheves, noe som hevdes av mange, men de blir rettighetsobjekter snarere fordi de må beskyttes i sin uskyld og skjørhet. De sees altså på som individer i en liminalfase som enda ikke har blitt ansvarsfulle voksne, som ikke

³¹ Sosiale, politiske og økonomiske diskurser.

har lært seg samfunnets normer og verdier; de politiseres (Stephens 1995). Voksne har en interesse av å reprodusere samfunnet i kontekstuelle valide kulturelle rammer, og dette resulterer i at barn blir sett på som farlige fordi de er *becomings*. De kan føre til at samfunnet ikke reproduseres som ønskelig, bl.a. fordi de kan bli kriminelle voksne (John 1995). Barndom skal derfor regjeres og utspille seg i avgrensethet. Ennew beskriver vestens idé om barndom, uttrykt i FNs konvensjon om barnets rettigheter som noe som foregår ”inside society, inside a family, inside a private dwelling” (1995:50). Et slikt syn på barndom konseptualiseres gjennom opplevde dikotomier som ute-inne, arbeid-lek, voksne-barn, og kan skape konnotasjoner til Douglas’ ideer om det urene, hvor barn som faller utenom de rene kategorier blir sett på som anomalier (Stephens 1995). Et vestlig syn på barndom er en eksportvare, noe vi skal se nærmere på i kapittel 4, og derfor er ideen om barn som *becomings* tilknyttet et dominant barndomssyn.

På Mercado Rafael vil jeg hevde at det er mer nærliggende å beskrive barna som *beings* innad i markedsplasskonteksten på bakgrunn av rollen barna har i familien. Deres arbeidsoppgaver bidrar til økonomisk produksjon og sosial reproduksjon av familien, snarere enn at sosialiseringprosesser er ment for å skape fremtidige produserende individer. Dette peker tilbake på det Rindstedt påpeker med empiri fra en Quichua *community* i Chimborazo-provinsen om at barn ofte får lov til å være med på aktiviteter som man i vesten ville beskrevet som upassende for dem (2001:125). På markedsplassen kom dette til uttrykk blant annet gjennom at små barn fra 4-års alder var med å arbeide og at de var på markedsplassen til alle døgnets tider. Rindstedt sier at barn er forventet å tilpasse seg de voksne, og ikke omvendt, og på denne måten er barna ikke segregert fra det voksne liv. Fortes sier det samme om Tallensi barn; “They are actively and responsibly part of the social structure, of the economic system, the ritual and ideological system” (i Rindstedt 2001:134). På markedsplassen eksemplifiseres det ved at barna alene driver oppsøkende salg eller *cuidar el puesto*, de arbeider ikke kun ved de voksnes side, men får tillit til å utføre viktige oppgaver også alene. Å se på barn som *beings* levner allikevel rom for en forståelse av at barn er i utvikling og at de er mer ”uferdige” enn voksne. Barn må derfor guides og dette finner sted gjennom ulike sosialiseringprosesser.

Foreldrenes rolle i sosialiseringprosesser og barns interaksjon

Ved å bruke det analytiske begrepet *beings* om barna på Mercado Rafael er det på sin plass å spørre hvordan synet på barn som *beings* kommer til uttrykk i sosialiseringprosesser. Jahoda & Lewis’

interactive model for sosialisering er her relevant. Denne modellen fokuserer på sosialisering som “...a struggle between the child wishing to gratify impulses and assert independence while society in the form of caretakers and authority figures seeks to make the child conform” (Jahoda & Lewis 1988:20, se også Wentworth 1980). “Authority figures” kan vi først og fremst nøye oss med å si er voksne familiemedlemmer, først og fremst mor og far, men også eldre barn, som søsken og søskenbarn, og andre medlemmer av den utvidede familien. Modellen blir en måte å tenke om sosialisering på som belyser den aktive rollen barna har i denne prosessen;

Jeg sitter og prater med moren til Violeta, Rosa og Franklin. Franklin er i skolealder og går på skolen sporadisk, mens de to jentene er yngre. På mitt spørsmål om hvordan mor tror at barna hennes kan forbedre sine liv sier hun: ”Vi må se om de vil gå på skolen eller ikke, om de ikke vil kan vi jo ikke tvinge dem”.

Moren tillegger her sine døtre *agency* hva det gjelder å ta en beslutning om skolegang. Slike holdninger gikk igjen på markedsplassen og var noe som gjorde seg merkbart bl.a. under stiftelsens daglige henterunder. Det var alltid umulig å forutsi om barna ville være med til stiftelsens lokale eller ei og ved gjentatte observasjoner kunne jeg se at avgjørelsen ofte ble tatt av barnet selv. Foreldre gav verken bekreftende eller kritisk respons, men forholdt seg nøytrale. Dette resulterte ofte i at et barn en dag ville være med, mens den påfølgende dagen ikke, og slik endret beslutningene seg til stadighet. Dette reflekterer den holdning jeg erfarte at mange av foreldrene hadde til stiftelsen, som ble karakterisert som en form for en skole, hvor de på en side satt pris på en del av de aktiviteter og tilbud stiftelsen hadde, mens de på en annen side var kritiske til hva den stod for og hvilken innvirkning dens budskap hadde på deres barn. Barnas ”vinglete” besluttsomhet peker derfor tilbake på foreldrenes ambivalens til stiftelsen. Her forekommer sosialisering som en form for imitering av foreldrenes holdninger, hvor *agency* uttrykkes av barna. Dette er et viktig aspekt fordi læring av arbeidsoppgaver fremkommer som en form for lærlingevirksomhet hvor imitering og observasjon er viktig. Dette kommer til uttrykk gjennom at barna er tilstedeværende på arbeidsplassen fra de er spedbarn av, og de begynner tidlig å imitere det som foregår. *Agency* hos barn kommer selvsagt til uttrykk innenfor visse strukturelle rammer, og disse blir konstituert kontinuerlig av familiens medlemmer, som del av en større gruppe med Quichua indiansk tilhørighet.

Til tross for barnas interaksjon i egen sosialisering kan foreldrene allikevel beskrives som autoritære der respekt for eldre står sterkt, og fysisk avstraffelse er normalt. Dette ble beskrevet som noe nødvendig for å inneha respekt hos sine barn. Korrigering av oppførsel var jeg ofte vitne til, men delegering av oppgaver var jeg sjelden vitne til. På den måten virket foreldrene passive i måten de forholdt seg til barnas arbeidsoppgaver på, men dette henspeler et meget godt innøvd system hvor hvert individ kjenner sin plass og sine oppgaver i driften av en "familiebedrift". Sosialisering gjennom arbeid kan derfor beskrives som et samspill mellom barn og foreldre, selv om det er viktig å understreke at foreldrene selvfølgelig innehar størst makt i denne relasjonen. Videre vil jeg knytte ideer om kollektivitet til arbeid som en sosialiseringsprosess, dette for videre å understreke barnas status som *beings*.

Kollektivitet – arbeid i en familiekontekst

Spiro (1993) kritiserer det han kaller en skjematisk inndeling av jeg-et som et begrep i vestlige og ikke-vestlige samfunn. Han kritiserer Markus & Kitayama som sier at i det ikke-vestlige jeg-et er andre inkludert innenfor jeg-ets grenser (i Spiro 1993:108). Spiro sier dette vitner om en mangel på "self-other differentiation" (1993:110). Jeg vil hevde det er en for enkel fraskrivelse. Å bruke Markus & Kitayamas fremstilling av jeg-et blant Quichua indianere er fruktbart. Ved å vise til at Quichua indianerne vektlegger det kollektive i selvrepresentasjoner betyr ikke dette at de ikke tenker med en form for "self-other differentiation". Det betyr derimot at det å beskrive jeg-et blir helt irrelevant uten å sette jeg-et i et system med andre mennesker. På markedsplassen er dette av særlig relevans i forhold til å se på familien som en kollektiv produserende enhet. Dette må sees i henhold til arbeidsstrukturer innen jordbruksproduksjon på landsbygda og flyten av individer mellom by og land opprettholder disse strukturene. Det er altså gjennom en avhengighet til andre at individets egenverdi kommer til uttrykk. Det er viktig å avklare at dette ikke utelukker individualistiske konsepter innen Quichua kulturen.

Alle samfunn skiller mellom barn og voksne, men lokale teorier om modning, utvikling, og miljøets påvirkning på barn influerer synet folk har på barnets kompetanse for å innta sosiale roller, og hva disse rollene skal fylles med (LeVine & New 3:2008). En nyfødt i en Quichua indiansk familie sosialiseres inn i den kollektive enheten som er familien fra fødselen av. Dette forekommer med stor intensitet; babyen er hele tiden med der hvor ting skjer, enten sammen med mor som primærforsørger, eller slik vi snart skal se sammen med søsken. Barnet er nært fysisk tilstedeværende til mor, gjennom å være i hennes armer eller bundet på ryggen i et laken, men også

psykisk tilstedeværelse til det som skjer ved at barnet i overført betydning deltar i mors aktiviteter. Barnet kjenner mors bevegelse og det kan også visuelt følge med på en hver aktivitet som blir utført. I en hver del av skrelle- og selgeprosessen som finner sted på markedsplassen er de minste tilstedeværende; det være seg i form av å sitte på mors rygg når hun gjør sine innkjøp til *el puesto* kl. 04 om morgenen, eller ved at barnet ammes på mors fang samtidig som mor skreller bønner. Allikevel, på markedsplassen er det ofte tilfelle å se at små barn nesten like ofte er knytt på ryggen til eldre søsken. Det skapes altså tidlig relasjoner mellom barnet og andre familiemedlemmer gjennom visuell læring og fysisk nærhet, også til andre enn bare mor. Rindstedt sier at i prototypiske hvite middelklassehjem ser man at dyadiske relasjoner med barn, hvor mor-barn relasjonen er overordnet, er vanligst, mens det i høylandet i Ecuador er triadiske eller multiple relasjoner som gjør seg gjeldende i sosialisering av de små (2001:126). Denne nærheten til andre familiemedlemmer fortsetter gjennom hele oppveksten, dette ved at barna stadig får mer ansvar hva det gjelder bidrag til familiens beste. Mye av dette kan forklares med fraværet av avgrensede *childrens places* i barnas liv. *Childrens places* er fysiske avgrensede steder som fylles av og med barn, og med materielle ting produsert for barn, som barnehager og lekeplasser. Slike steder er ofte ensbetydende med barndom i et dominant barndomssyn (Stephens 1995). Ved alle hjemmebesøk jeg var på så jeg aldri noe som liknet et barnerom eller andre liknende avgrensede plasser for barna. Jeg så ingen leker og ingen barnestoler. Alle avgrensede *childrens places* i barnas liv var tilknyttet stiftelser eller offentlige myndigheter, som skole og lekeplasser. Dette er steder som er introdusert til barna gjennom tilgang til en mestisisk kultur, disse stedene er ikke en del av en tradisjonell Quichua kultur. Nieuwenhuys sier at fraværet av slike *avgrensede childrens places* ikke resulterer i fraværet av barndom, men snarere reflekterer det tilbake på en annen forståelse av *childrens places* (i Fog & Gulløv 2003:100), og også en annen forståelse av barndom. Fordi familien som en kollektiv enhet ofte står i sentrum levner det liten alenetid for barna og de avgrenses ikke fra den ”voksne verden”. Derfor konstrueres ingen avgrensede rom for barna. Derfor, barndom er ikke fraværende for barna på markedsplassen, men en annen type barndom utspiller seg i form av at barna manipulerer de ”voksnes rom” med barnlige uttrykk. Eksempler på dette er at det forekommer lek og leksegjøring på selve arbeidsplassen. Dette henspeiler barnas *agency* i sosialiseringsprosesser. Det relevante spørsmålet å stille er derfor; hvorfor ser vi et fravær av rene *childrens places* i Quichua kultur? Dette er fordi kollektivitet er et overordnet ideal, og behovet for avgrensede *childrens places* er derfor ikke tilstedeværende. Et uttrykk for en slik kollektivitet kan man se ved å referere til gjensidig avhengighet som et prinsipp for å ordne samfunnet.

Hockey & James sier om avhengighet at dette begrepet ikke har en singulær betydning (1993). I vestlige samfunn har begrepet negative konnotasjoner og må sees i henhold til andre forståelser av kollektivitet og individualisme. I et slikt henseende blir avhengighet relatert til avmakt (Hockey & James 1993). Hockey & James kontrasterer dette med antropologisk forskning gjort i ikke-vestlige land, hvor avhengighet blir sett på som et positivt ideal (1993:107). Dette kan sees i sammenheng med synet på familien som en enhet hvor *gjensidig* avhengighet skaper og opprettholder familierelasjoner. At et hvert familiemedlem bidrar økonomisk til familien som en kollektiv enhet gjennom arbeid er med på å opprettholde denne positive formen for avhengighet, og skaper meningsfulle relasjoner. Dette er en form for kosmologisk tankegang man finner igjen i mange andinske samfunn, hvor måten å tenke om naturen på også gjenspeiles i sosiale relasjoner (Allen 2002, Orlove 2002).

Ideer om individet må settes inn i en bredere kulturell forståelse av den konteksten vi søker å forstå. Jahoda & Lewis sier at "...adult expectations and treatment of children have to be set within a fuller cosmological context in which the cultural construct of selfhood is clearly elucidated" (1988:22). Et eksempel på en form for tankegang basert i kollektive prinsipper kan man se i intervjuer med barna der jeg en rekke ganger ble overrasket over svarene jeg fikk på spørsmålet; "Hva er dine framtidsdrømmer?" Et betydelig antall av barna besvarte spørsmålet med formuleringer som "Å hjelpe mine foreldre", eller "Å selge på markedsplassen". Dette er svar som mange middelklassefamilier ville kategorisere som uten aspirasjoner for framtiden, men om man forklarer disse framtidsdrømmene som en form for selvrealisering basert i en måte å tenke rundt familiens beste på, gir dette mening. Når det er sagt er det allikevel nødvendig å konstatere at det i tråd med Spiros kritikk ikke finnes et definitivt skille mellom at man tenker i henhold til kollektivistiske prinsipper i et samfunn, og individualistiske i andre. Det kan snarere være ulike måter å tenke rundt kollektivitet og individualisme på, på tvers av kontekster.

Wenger forklarer forskjellen mellom husholdningsplikter³² utført av amerikanske barn og oppgaver utført av Girama barn i Kenya. Husholdningsplikter blant amerikanerne blir bevilget fra et individ til et annet og kan forhandles om, mens de oppgaver Girama barn utfører er en del av en felles kulturell forståelse, også delt av barna, som tilsier at de oppgaver som blir etterspurt er nødvendige å utføre for å påse husholdningens velferd. Derfor forstår barna at tildeling av oppgaver overskrider foreldrenes privilegium for å utdelegere oppgaver (Wenger 1989:290). Arbeid er en kontekst for å lære meningsfullt samarbeid rundt et mål som gagnar husholdningsgruppen (Wenger

³² Oversatt fra det engelske *chore*.

1989:290). Dette felles målet på markedsplassen er familiens levedyktighet. Familiens levedyktighet henspeler nivåer som tilfredsstillelse av husholdets nødvendigheter, mat, helse, ta vare på barn osv.

Arbeidskonteksten er altså utformet av et sted og sosiale relasjoner mellom dem en arbeider sammen med. I dette henseende; markedsplassen, og først og fremst familiemedlemmer. Arbeid og familie blir da to sider av samme sak. Bunster & Chaney påpeker; ”Cultural theme can be summed up in the desire of the working children to repeat the cycle of socialization and participation in economic activities of their family of origin by in turn socializing their own children in the prescribed cultural style that will guarantee the transmission of the elaborate network of economic aid among members of the household” (1989:194). Dette gjenspeiler svaret de fleste av barna gav på spørsmålet vedrørende deres framtidsdrømmer. Slektskap er i dette henseende ikke bare basert på avstamning gjennom blod, men det konstitueres også gjennom *performance*; gjennom aktiv deltakelse for familiens levedyktighet blir en slekt. Sosialiseringsprosesser på markedsplassen kan derfor leses som en metode for å gjøre slekt (Howell 2006, Morton 1997), dette gjennom å utføre former for arbeid med familiens levedyktighet som mål. Arbeid er derfor et uttrykk for en form for sosialisering hvor prinsippet om kollektivitet kommer til uttrykk gjennom gjensidig avhengighet som skaper fullverdige familiemedlemmer³³. Dette er den viktigste verdien som læres gjennom arbeid.

Gjennom det at barna arbeider blir de derfor sett på som *beings* fordi de aktivt er med på å bidra til familiens levedyktighet, og de *blir* slekt tidlig fordi de starter med å bidra tidlig. Dette lærer de gjennom å sosialiseres inn i arbeid ved at de tildeles arbeidsoppgaver som er relevante for deres alder. Dette viser til det interkommunikative aspektet ved synet på barn og sosialiseringsprosesser.

Fordi barna arbeider har de en økonomisk verdi, men ved å beskrive arbeidet på markedsplassen som et mer kompleks fenomen kan vi også se at barna er viktige kulturbærere. Fordi arbeid som et uttrykk for kollektivitet er en stor del av en Quichua indiansk identitet kan man tenke seg hvor essensielt det er for foreldre at barna sosialiseres inn i arbeid, og på den måten kan f.eks. skolegang sees på som noe tar fokus vekk fra dette essensielle. Arbeid som en del av en sosialiseringsprosess er derfor en form for utdanning i lokale normer og verdier. Videre skal vi se på andre former for arbeid.

³³ Som i et utvidet perspektiv skaper tilhørighet til en Quichua kultur.

Produktivt og reproduktivt arbeid

Vi har sett at *vender* og *desgranar* er to former for arbeid utført på markedsplassen, men det finnes også former for arbeid utført av barna. Først kan det være hensiktsmessig å etablere begrepene produktivt og reproduktivt arbeid. Produktivt arbeid referer til aktiviteter som produserer varer eller tjenester i et marked tilknyttet en økonomisk sfære, og som generer inntekt for individet eller familien (Garcia & Hernandez 1997, Nieuwenhuys 1994). Skrelling av grønnsaker eller selging av frukt vil være en slik aktivitet. Reprodaktivt arbeid er aktiviteter som er myntet på direkte konsum og som er knyttet til sosial reproduksjon av medlemmer i husholdningsenheten (Garcia & Hernandez 1997:11). Oppgaver tilknyttet husholdningen vil være en slik aktivitet og er blant Quichua indianerne på markedsplassen referert til som *tareas de la casa*³⁴. *Tareas de la casa* kan deles inn i to kategorier; å passe søsken, og mer direkte husholdningsoppgaver som lokalt ble omtalt som *el aseo de la casa*³⁵. Mange av oppgavene tilknyttet *tareas de la casa* forekom i hjemmets fysiske rom, mens oppgaver som søskenpass ikke trengte å forekomme i hjemmet, men ble allikevel tilskrevet den hjemlige sfære. Dette var nok fordi søskenpass er en aktivitet som reproducerer medlemmer i husholdningen og derfor kan tilknyttes hjemmet. Av mange, som hos Quichua indianerne selv, regnes ikke de aktiviteter som kategoriseres under *tareas de la casa* som arbeid. Dette kan forklares med at disse aktivitetene ofte er mindre organiserte og planlagte og de er ikke forbundet med en økonomisk sfære (Nieuwenhuys 1994:17). Jeg karakteriserer allikevel disse oppgavene som arbeid pga. deres omfang; de er så mange og så differensierte at de blir veldig tidkrevende for barna og utføres derfor på bekostning av andre aktiviteter, som fritidsaktiviteter og aktiviteter tilknyttet skole.

Å arbeide med *el aseo de la casa* kom klarest til uttrykk som arbeid i de tilfeller hvor barna dedikerte det meste av sin tid til oppgavene utført innenfor hjemmet. Eksemplene var mange hva det gjaldt barn som ble igjen hjemme mens foreldrene dro på markedsplassen for å arbeide. Barna hadde da ansvar for søskenpass og *el aseo de la casa* hele dagen. Mange foreldre begrunnet dette med at de syntes det var farlig for barna å gå til markedsplassen på natta³⁶, eller at det var usikkert at alle forlot hjemmet tatt i betraktning at mange hjem ble ranet gjennom dagens løp³⁷. De mest

³⁴ *Tareas de la casa* kan oversettes med husarbeid.

³⁵ *Aseo de la casa* kan oversettes med rengjøring av huset.

³⁶ Det florerte masse rykter om at mennesker ble ranet og at kvinner ble voldtatt på vei fra ulike nabolag og til Mercado Rafael. Særlig var det personer som måtte passere fengeleiet som var redde for dette fordi området rundt ble karakterisert som veldig farlig.

³⁷ Det florerte også mange rykter om at innbrudd forekom hyppig i mange av de omkringliggende nabolagene til Mercado Rafael.

ekstreme tilfellene jeg hørte om var der foreldrene forlot husholdet om morgenen og låste barna inne for frykten av at uvedkommende kunne komme til å skade dem. Fordi *las tareas de la casa* reproducerer familien som en gruppe er dette også en form for arbeid som sosialiserer barna i den kollektive enheten som er familien.

Søskenpass

Søskenpass tilskrives arbeid i den hjemlige sfære, men trenger slettes ikke å forekomme i hjemmet som et avgrenset sted. Med søskenpass mener jeg at eldre søsken har ansvar for å passe yngre søsken, men også yngre søskenbarn³⁸. På markedsplassen forekom denne formen for søskenpass ved at eldre søsken gjør “explicit training and direction of the child’s behavior, as well as simply “keeping an eye out for younger siblings” (Weisner & Gallimore 1977:264). Eldre søsken er her et relativt ord, barna kunne ofte være nære hverandre i alder ved at kun et par år skilte dem, eller det kunne forekomme langt større aldersforskjeller. Det typiske var at aldersforskjellen ikke var nevneverdig stor, til tross for at barna på markedsplassen til tider bestod av store søskenflokker. Den største søskenflokken jeg kjente til var på 11 søsken og de arbeidet som *desgranadores*. I denne søskenflokken var den yngst jenta 9 måneder, mens den største ”gutten” var 28 år. Dette resulterte i at det som oftest var de yngste søsknene som passet på babyen fordi de eldre heller dedikerte mer tid til andre typer oppgaver som passet bedre for deres aldersgruppe, det være seg andre *tareas de la casa* eller skrelling av grønnsaker.

Å karakterisere søskenpass som en form for arbeid utført av barna gjør jeg på grunnlag av at veldig mye tid ble brukt på denne aktiviteten, opptil flere timer daglig. Dette frigjør også tid hos mor til å gjøre andre arbeidsoppgaver. Fordi barna starter så tidlig med å passe på yngre søsken er dette ofte en av de første arbeidsoppgavene barna blir tildelt. Søskenpass som aktivitet kan derfor sees på som starten til å bli ansett som et fullverdig medlem av familien.

Fortes’ beskrivelse av søskenpass i Taleland i Ghana kan gi innsikt: “Tale children receive their education not only from adults but also from older children and adolescents who are always transmitting what they know of the cultural heritage to their younger brothers and sisters and cousins” (i Jahoda & Lewis 1988:7). Dette er altså en form for uformell utdanning hvor overføring av kunnskap mellom barn står sentralt. Og hvem er vel bedre utrustet til å lære sin ett år gamle søster de oppgaver som venter henne enn jevnaldrende? Søskenpass kan altså sees på både som en

³⁸ Søskenpass vil heretter referere til pass av både søsken og søskenbarn, det førstnevnte forekommer hyppigere.

arbeidsoppgave for den eldste i søskenrelasjonen, og som en form for uformell læring hos den yngste. Dette er et lærer-elev forhold som er meget fruktbart om man tenker om barn at de også har en iboende kunnskap om kulturen. Sett fra *beings*-perspektivet er det absolutt ikke noe uhørt at en 4-åring passer en 2-åring. Mange middelklasse mestiser betvilte dette på grunnlag av deres syn på at viktig overføring av kunnskap skal forekomme i en barn-foreldre relasjon. Derfor, blant middelklasse mestiser, vektlegges ikke relasjonen mellom barn hva det gjelder sosialisering blant middelklasse mestiser. Her er det foreldre som sitter på kjernekunnskaper om kulturen og det er derfor deres oppgave å utdanne barna.

Familien Michinga kom til Quito for noen år tilbake i søken etter arbeid. Far, mor og sønnen Javier på 10 år dro fra Cotopaxi-provinsen til hovedstaden i håp om et bedre liv i byen enn på landsbyga. På landsbyga etterlot de Javiers 4 søsken som ble igjen for å jobbe på jorda som familien eier. Når det viste seg at moren ble gravid bestemte familien seg for å hente Javiers søster, Maria på 12 år, slik at hun kunne hjelpe moren med å ta vare på familiens yngste. Marias arbeidsoppgaver i Quito ble å ha hovedansvaret for sin lillesøster, sammen med sin mor, i tillegg til å skrelle grønnsaker på markedsplassen.

Som vi kan se av familien Michinga er det ikke kun aldersnærhet som resulterer i søskenpass, men i dette tilfelle tilfaller søskenpass-oppgaven Maria rett og slett fordi familien mener at hun som jente er best skikket denne oppgaven. Hadde det ikke vært for at foreldrene ventet et nytt barn ville Maria ikke ha kommet til byen, men snare vært igjen på landsbygda for å jobbe på familiens jord. At familien går til det skritt å bringe henne til byen slik at hun skal ta vare på sin lillesøster sier noe om verdien de tilskriver barnas rolle i søskenpass. Dette henspeler det Rindstedt sier om sosialiseringprosesser i Chimborazo-provinsen hvor triadiske og multiple relasjoner gjør seg gjeldende.

I lek og ved annen omgang med andre barn kunne jeg ofte observere hos barna at de var aggressive, og at slag og spark aldri lå langt unna ved forsøk på konfliktløsning. En uttalelse fra en lærer som jobbet på en skole i Rafael-sektoren illustrerer dette: *"På mine 41 år som lærer har jeg aldri opplevd en klasse med så lite samhold og vennskap. De sloss og krangler, og bryr seg lite om hverandre"*. Det som allikevel til stadighet overrasket meg var at de samme barna som i én setting kunne kategoriseres som aggressive og lite hensynfulle ovenfor hverandre, utviste i en annen setting stor omsorg og tålmodighet. Det sistnevnte fant sted i samvær med søsken og søskenbarn.

Det var da særlig den eldste i relasjonen som utviste disse egenskapene. Ved å se på søskenpass som en arbeidsoppgave som mange av barna til daglig brukte stor tid på kan man forstå den viktigheten som tilskrives denne oppgaven. Dette både som en form for overføring av kunnskap til den yngste i relasjonen, men også som en form for produksjon der den eldste i relasjonen bidrar til familiens kollektiv. I relasjon med andre barn som ikke er familie innehar ikke barna rollen som lærer og de kan derfor oppføre seg annerledes. I relasjonen til de yngre i familien er de autoritetsfigurer og en kan observere den flid de gjør seg med denne oppgaven. Gjentatte ganger i felten kunne jeg bli overrasket over barn som jeg tidlig hadde kategorisert som lite interessert i skolegang og lekser, dette med bakgrunn i at de på skolen hadde dårlige karakterer, samt at de var lite interesserte å jobbe med lekser ved stiftelsen. Disse barna utførte sirlig oppgaven som lærer i relasjon til yngre familiemedlemmer. Den eldste har selv erfaring med å inneha elevrollen fordi han/hun selv en gang har vært den yngste i en søskenrelasjon, samtidig som han/hun fortsatt kan være den yngste i det eldre søsken er tilstede. Lærer-elev relasjonen og de kontinuerlig vekslende lærer-elev posisjonene vedvarte i det minste fram til sen ungdomsalder. Som Fortes sier: "In Tale society every pupil becomes in some situation a teacher" (2008:36). Derfor, de elever som ofte i møte med deres skolelærere kunne beskrives som umulige, lite skoleflinke og dårlige på å konsentrere seg, vil jeg i disse søsken-relasjonene beskrive som mestere på overføring og mottak av kunnskap gjennom en form for uformell utdanning som forekom i praksis;

Aya på 6 år sitter og skreller bønner sammen med familien. Moren forsvinner fra skrelleplassen for å gjøre noen ærend og Adrian på 4 år blir igjen sammen med sin storesøster. Aya vil at Adrian skal skrelle sammen med henne og viser han gang på gang hvordan det tynne skallet enkelt kan fjernes fra bønnen. Adrian prøver, men blir utålmodig når han ikke greier det like lett som sin storesøster. Han forsvinner en stakkert stund fra familiens skrelleplass for å oppsøke potensielle lekekamerater på en av de andre skrelleplassene. Etter litt vender han tilbake igjen, og Aya prøver atter en gang å vise han hvordan det skal gjøres, nå med like stor tålmodighet som da de startet for en halv time siden.

Det finnes ulike strategier for søskenpass. Imitasjon av voksne er en strategi mange antropologer har vært vitne til i samfunn hvor søskenpass, som en del av sosialiseringprosesser, utføres av barna (Weisner & Gallimore 1977). Rindstedt viser derimot med empiri fra Chimborazo-provinsen at barna her ikke kun bruker foreldreimitasjon som en søskenpassstrategi, men at de også

utøver strategier som parodi og ikke-stereotypiske roller i sosiodramatisk lek (2001). Differensierte strategier forekom også på Mercado Rafael, noe eksemplet ovenfor viser. Voksne kan ofte beskrives som utålmodige, og barna på markedsplassen er ikke sene med å gi utdypende beskrivelser av foreldrenes metoder for fysisk avstraffelse om barna ikke utfører sine arbeidsoppgaver. Til motsetning ser vi av eksemplet ovenfor at Aya er svært tålmodig med sin yngre bror i lærer-elev relasjonen. Tålmodigheten som utvises i søskens sosialisering av yngre søsken kan forklares med data fra Meads Samoa hvor hun forklarer hvordan små og ”umulige” barn fort blir voksne gjennom at de må ta vare på familiens siste tilskudd; ”just as a child is becoming unbearable, a younger one is saddled upon it, and the whole process is repeated again, each child being disciplined and socialised through responsibility for a still younger one” (1928:23). At søskenpass og *el aseo de la casa* er arbeidsoppgaver som betros yngre familiemedlemmer er derfor ingen tilfeldighet, men del av en vel gjennomtenkt familiestrategi som er et uttrykk for familiens *generational cycle* (Bunster & Chaney 1989). Videre skal vi se hvordan Quichua indianerne snakket om barns arbeid, slik skal vi se at arbeid er et enda mer komplekst fenomen.

Trabajos y Ayudar

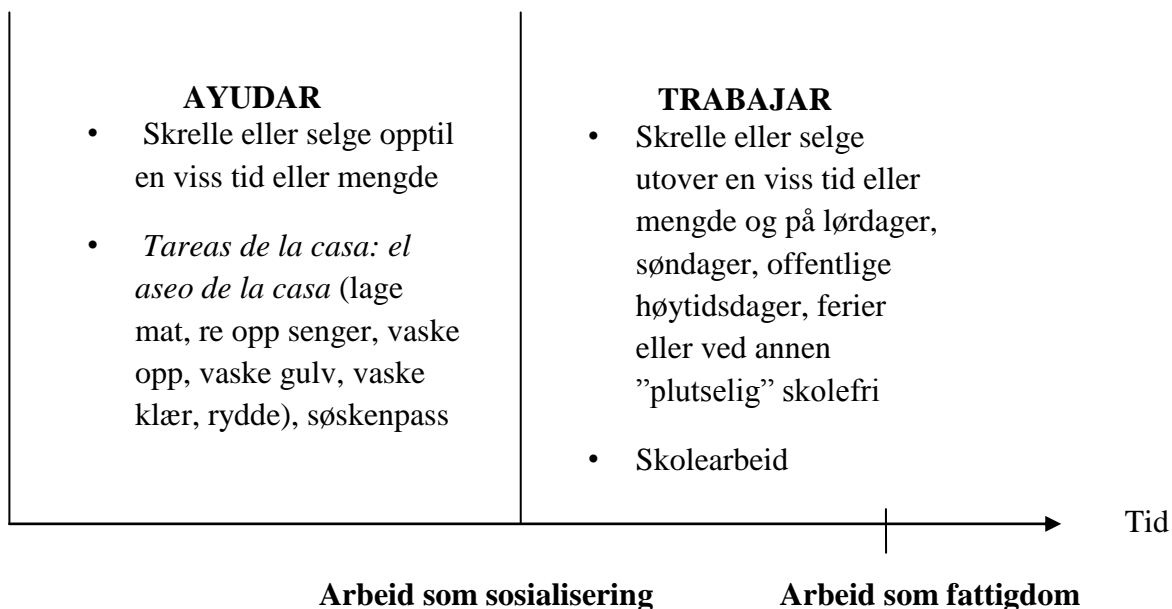
Når går arbeid som sosialisering over til arbeid som en ren økonomisk innbringende aktivitet? Bunster & Chaney, med empiri fra Lima, viser til at mødre av arbeidende barn bruker arbeid som en form for læring, men at de har ambivalente følelser rettet mot å bruke barna som økonomiske ressurser (1989:203). Her kan det være fruktbart å lage et analytisk skille mellom arbeid som sosialisering og arbeid som en ren økonomisk aktivitet. Dette var spørsmål som til stadighet dukket opp under feltarbeidet på Mercado Rafael fordi arbeid blant barna som oftest var en ekstremt tidskrevende aktivitet som til tider gikk utover mange andre gjøremål hos barna, som skolegang, lekser og rekreasjon. For å lage et skille mellom arbeid som sosialisering og som en ren økonomisk aktivitet må vi først se på hvordan de Quichua indianske barna og deres foreldre snakket om arbeid.

Når jeg startet intervjuprosessen med barna noen måneder inn i feltarbeidet anså jeg meg for å ha god nok kompetanse på barnas daglige aktiviteter til å kunne forstå hvilke spørsmål som måtte være essensielle for å gjøre et større dypdykk inn i barnas hverdag. Av høy interesse var det arbeid de daglig utførte og jeg gikk derfor inn i intervjuprosessen med en klar idé om hva som var arbeid; økonomisk innbringende aktiviteter og *tareas de la casa*. Etter noen få intervjuer begynte jeg å forstå at jeg hadde tatt feil. Den første aha-opplevelsen kom når mange responderte på at deres

assosiasjoner til ordet jobb kunne tilskrives aktiviteter i skolesfæren. Det samme gjenspeilet svarene ved oppfølgingsspørsmålet ”*Liker du å jobbe?*” Om tilfelle var ja og de videre skulle forklare hvorfor, responderte en del med svar som; ”*fordi jeg liker å få gode karakterer,*” eller ”*fordi jeg har en bra lærer*”. Dette reflekterer det Prout sier om at skolerelaterte aktiviteter sammenfaller med nesten alle definisjoner av reproduktivt arbeid (i James, Jenks & Prout 1998). Svarene resulterte derfor i at jeg dekonstruerte begrepet arbeid og fant ut at min kategorisering av hva som var arbeid slettes ikke trengte å bli oppfattet som dette av mine informanter. Ved å prøve å redefinere arbeid dukket to ulike kategorier opp; *trabajar* og *ayudar*. Førstnevnte kan oversettes både med det norske å jobbe/å arbeide, sistnevnte oversettes med å hjelpe. Barna kunne ofte si ”*jeg hjelper mamma med å passe på el puesto*”, eller ”*på lørdager jobber jeg på markedsplassen med å selge tomater*”. Mange av barna fortalte altså at de kun arbeidet i helgene. Jeg kunne observere at de skrelte og solgte også på hverdager, men dette karakteriserte mange som *ayudar*. Hvor går da dette skillet mellom *trabajar* og *ayudar*?

Orlove har studert peruanske fiskere ved Titicacasjøen og han støtte på samme utfordring som beskrevet og måtte også redefinere arbeidsbegrepet. Orlove introduserer to dikotomier relevante for fiskernes måte å tenke rundt arbeid på, hvor *acompañar*- å slå følge med, står til *ayudar*- å hjelpe, og på Quechua *llank'ay*- å arbeide, står til *ruway*- å gjøre (2002:100-101). Han sier at begrepene kommer til uttrykk i en sosial virkelighet, der kategoriseringen av aktiviteten som utføres ordner relasjonene folk imellom (Orlove 2002). Om folk kommer på besøk til en husholdning og de ”gjør”, vil de besøkende bli mottatt på en mer avslappet måte enn om de arbeider, dette på samme måte som når fiskere har med seg personer på båten som kun slår følge, eller om de er der for å hjelpe, det sistnevnte innebærer en resiprosisk relasjon (Orlove 2002:100-101). På samme måte observerte jeg en forskjell mellom barnas *ayudar* og *trabajar*, hvor det førstnevnte lot til å levne mer fleksibilitet i oppgaven som ble utført i form av at barna kunne komme og gå mer som de ville i tillegg til at innslaget av andre aktiviteter som lek var hyppigere.

Orlove sier videre at en kan skille mellom å gjøre og å arbeide ved at aktiviteter beskrevet som arbeid krever en viss anstrengelse, gjerne fysisk anstrengelse, og det krever til tider manuelle ferdigheter og mental konsentrasjon (2002:105). Alle disse aspektene ved arbeid kan overføres til markedsplassen for å forstå skillet mellom *ayudar* og *trabajar*, i tillegg vil jeg tillegge et tidsaspekt. Dette kan illustreres gjennom modellen nedenfor:

Modellen framstiller min oppfatning av hvordan skillet mellom *ayudar* og *trabajar* kom til uttrykk. Skrelling og selging av en viss mengde grønnsaker eller frukt henspiller tiden som ble brukt på denne aktiviteten. Om et barn utøver det *jeg* ville kategorisere som en kort arbeidsøkt før vedkommende går på skolen f.eks. en vanlig tirsdag, vil ikke dette på markedsplassen karakteriseres som arbeid fordi barnet kun skreller eller selger en viss mengde³⁹. Fordi barnet skal på skolen har ikke han/hun nok tid til disposisjon til å skrelle eller selge over en viss mengde. Altså, selv om aktiviteten kan være det samme enten om man hjelper eller man arbeider, avhenger det av hvor mye tid barnet har til rådighet for å skrelle eller å selge over eller under en viss mengde for å kategorisere aktiviteten som *ayudar* eller *trabajar*. Mengden av skrelling eller salg oppfattet jeg ble anslått løselig. I helgene og ved skolefri hadde barna mer tid til disposisjon og skrelling og selging som ble utført disse dagene ble omtalt som arbeid av barna. Ved disse dagene ankom barna markedsplassen sammen med foreldrene og var der hele dagen, uten tidsavbrekk forårsaket av skolen, og gikk hjem sammen med foreldrene. Barna arbeider altså mer ved disse anledningene og dette kvalifiserer da som *trabajar*. ”Plutselig” skolefri referer til de situasjoner hvor arbeid prioriteres framfor skole, men også de situasjoner hvor elevene plutselig har fri fra skolen som følge av ulike hendelser på skolen, noe som var meget vanlig. *Tareas de la casa* ble alltid omtalt

³⁹ *Cuidar el puesto* vil også være en relevant aktivitet her.

som *ayudas*. Dette henspiller også tidsaspektet ved aktivitetene som tilfaller under denne betegnelsen; det er kun et visst antall oppgaver tilknyttet husholdningen som trengs og gjøres daglig. Skole omtales som arbeid og dette kan sees i samsvar med det en mor uttalte: ”*skolen tar tid bort fra arbeid*”. For en kultur hvor barns arbeid er tradisjonsbundet kan en tenke seg at det er naturlig å omtale skole som arbeid fordi arbeidstid erstattes direkte med skoletid.

Ayudas er nok mest ekvivalent med mange middelklassebarns husholdningsplikter, men tidsaspektet ved *ayudas* hos Quichua indianerne, dvs. mengden av oppgaver, kan være langt større. Modellen viser at både *ayudas* og *trabajas* har et sosialisingsaspekt, mens *trabajas* også har et fattigdomsaspekt. Det er når de økonomiske aspektene ved barns arbeid vektlegges i stor grad *til fordel for* det sosialiserende aspektet at man tydeligere ser relasjonen mellom fattigdom og barns arbeid. Som man kan se av modellen skal oppgaver tilknyttet *ayudas* og *trabajas* utføres særderles mye før det motiveres av fattigdom. Fattigdomsaspektet ved barns arbeid er derfor ikke vektlagt på markedsplassen⁴⁰. Det er viktig å merke seg at når vi ser på arbeid som en form for sosialisering inkluderer man også de økonomiske formål arbeid har ved seg som viktig læring hos barna.

Oppsummering

Arbeid blant Quichua indianere er med på å konstituere familien som en kollektiv enhet. Barns rolle i denne kollektive enheten etablerer de som *beings* ved at de sees på som individer som har en iboende kraft i seg til å kunne produsere sosiale og økonomiske verdier. Arbeid involverer barn som handlende og utformende aktører og dette står i et utvekslingsforhold til omsorg som ytes av foreldre, søsken og andre familiemedlemmer. Således blir sosialisering en vekselvirkning mellom arbeid og omsorg. Arbeid er en form for uformell læring. En rekke ulike aktiviteter omfatter arbeidsbegrepet, men et skille mellom *ayudas* og *trabajas* er fruktbart for å forstå hvordan de aktiviteter som utføres av barna er med på å legge premisser for deres levde virkelighet.

⁴⁰ Fattigdomsaspektet ved arbeid ble langt oftere uthevet av Quichua indianerne selv når det ble snakket om arbeid blant de voksne.

Barna finner fort sin naturlige plass på markedsplassen, mye takket være søskenpass.

El aseo de la casa

En bakgård delt av flere familier som hver og en har hvert sitt rom i ”leilighetskomplekset”

**Grønnsaker ankommer Mercado Rafael klare til og skrelles.
Desgranadores, gamle som unge, skreller flere kilo grønnsaker daglig.**

*La calle
fuera
control*

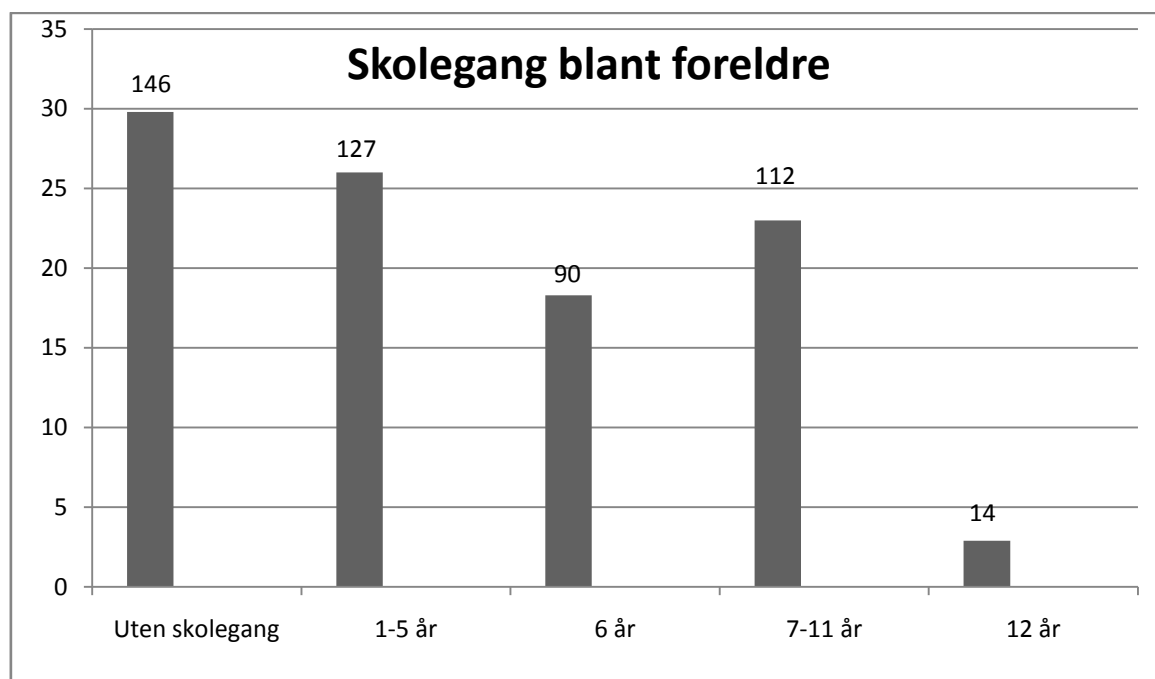
Kapittel 3: Barna på skolen

I dette kapittelet skal vi skifte fokus fra markedsplassen til skolen og se på hvordan barna fyller skolen som et rom, i antropologisk forstand. Diskusjonen vil omfatte hva som ligger bak ideen om å institusjonalisere utdanning og således vil begrepet *mestisisk skole* bli introdusert. Vi skal også se hvordan migrasjon virker inn på barnas status som skoleelever. I tillegg skal vi se på den nære relasjonen mellom skole og arbeid, der de Quichua indianske barna oppretter en forbindelse mellom markedsplassen og skolen som to former for arbeid. Det ecuadorianske utdanningssystemet vil også bli et tema, for å forstå de individuelle valgene som blir foretatt i hver enkelt familie hva det gjelder oppfatningen av institusjonalisert utdanning som noe positivt eller negativt.

Skole og Quichua kultur: en god match?

Undersøkelser gjort av Plan Ecuador på en lokal Quichua skole på Mercado Rafael gir en idé om Quichua indianske foreldres utdanningsnivå. Quichua skolen er annerledes i kraft av at den er tospråklig⁴¹, og all undervisning forekommer *både* på spansk og quichua. I tillegg er lærebøker på begge språk. Barna må også ha en Quichua tilhørighet for å immatrikuleres, som også er et krav stilt til lærerne. Undersøkelsen gjort av Plan Ecuador referer til utdanningsnivået til foreldrene av elever immatrikulert på denne skolen. Tallene omfatter begge foreldre, aksene til venstre angir tallene i prosent. Tallene over søylene indiker antall foreldre representert i hver kategori.

⁴¹ Omtalt på spansk som *educación bilingüe*. *Educación bilingüe* ble introdusert i Ecuador på 80-tallet, dette som resultat av en etnopolitisk kamp ført av urbefolkningen. Det førte til en utdanningsreform som skulle åpne opp muligheter for den undertrykte urbefolkningen til å utdanne seg, også på sitt eget språk (Rindstedt 2001).

Som vi ser foreligger det en stor prosentandel som ikke har gått på skole, eller som kun har gått på skolen mellom 1-5 år. Dette var også en tendens blant mine informanter. Mange foreldre har derfor minimal erfaring med skoleverden, noe som påvirker foreldrenes og barnas forhold til skolerommet.

I Rafael-distriktet lå det syv barneskoler med gangbar avstand til markedsplassen. Av disse syv skolene var det én skole som var tospråklig, med fokus på Quichua som undervisningsspråk og Quichua kultur. Av de 86 barna med tilknytning til stiftelsen var det kun 3 av dem som gikk på denne skolen, resten gikk på de andre skolene med nærhet til markedsplassen, eller andre skoler. Mange av foreldrene på markedsplassen forklarte sin lille velvilje til å immatrikulere barna på den tospråklige skolen som et resultat av at de var kommet til byen for å kunne tilby barna sine ”ordentlig utdanning”, altså utdanning som gis på ”utdanningspråket”, spansk. Rindstedt forklarer den begrensede suksessen av tospråklig utdanning i mange Quichua *communities* med at; “Quichua has been identified with the heart and the hearth, whereas Spanish has been seen as the natural language for literacy and education” (2001:234). Allikevel, tospråklig utdanning står sterkt i mange Quichua *communities* og har blitt ført som en kampsak blant mange intellektuelle Quichua indianere, som en del av en strategi for den sosiale bevegelsen⁴² blant urbefolkningen (Martínez

⁴² *Social movement.*

2008). Til tross for dette ble altså den konvensjonelle skolen foretrukket framfor den tospråklige i markedsplasskonteksten. For å utdype; ”The poor of Ecuador expect certain things from the school system. According to case studies done in rural areas parents want their children to read and write. Once these expectations have been met, they may consider a child’s schooling complete” (García-Moreno 1998:83). Dette kan si noe om hvilke forventninger som blir stilt til institusjonalisert utdanning blant de Quichua indianske barna og deres foreldre. Mange av foreldrene ser på institusjonalisert utdanning som en mulighet for å tilegne seg basiskunnskap viktig for å delta i det offentlige rom, men ser ikke på skolen som en mer total arena for sosialisering. Dette i motsetning til hva mange mestiser gjør, også fattige. Fordi mange av foreldrene tenker om konvensjonell utdanning at den tilbyr den beste formen for basisutdanning kan dette være med på å nedprioritere tospråklig utdanning. Stiftelsesansatte fremhevet også den konvensjonelle skolen som den beste.

De fleste skoler i Ecuador er spanskpråklige institusjoner hvor all læring forekommer på spansk. På disse skolene fokuseres det på skriftlig overføring av kunnskap, hvor lesing og skriving er et fokus. I motsetning til dette kan Quichua kultur *også* sies å være sterkt basert i muntlige tradisjoner, dette kommer blant annet til uttrykk gjennom et mangfold av Quichua indianske rituelle praksiser og feiringer av viktige høytider, hvor sang og dans står sentralt. Fokuset på muntlige tradisjoner bemerker Rindstedt ved å vise til at den eneste skriftlig litteratur som var tilgjengelig for barna i San Antonio var skolemateriell. Hun sier at lese- og skriveferdigheter ikke var et fokus i offentlig landsbyliv, og heller ikke i den private sfære (Rindstedt 2001:253). Sánchez-Parga bemerker; ”the decisive challenge is to instil and sustain literacy in an entire culture, in this case the indigenous community... How to transform an oral culture into a literate culture may be a problem that cannot be resolved merely by teaching people to read and write” (i García-Moreno 1993:81). Sánchez-Parga har et viktig poeng; det er ikke bare gjennom å undervise i lesing og skriving i skolerommet at en befolkning skifter fra muntlige til skriftlige kulturelle praksiser, som mangelen på bøker i den private sfære, også blant mine informanter, eksemplifiserer.

Rindstedt viser til at skoleutdanning ble introdusert i San Antonio på 70-tallet, etter en avveiningsprosess som resulterte i at en tospråklig skole ble nedstemt. Hun påpeker; dagens skole i San Antonio fokuserer på å integrere barn inn i det ecuadorianske samfunnet gjennom å assimilere etniske uttrykk, hvor det i overført betydning bare snakkes ett ”språk”. Dette forekommer ”by refining the children’s language (to standard Spanish); modifying their clothes (to school sweater); improving their hygiene (cleaning the body; washing the clothes; doing the pupils’ hair; removing fleas and lice); improving comportment (mestizo ways as the norm); teaching literacy (eradicating

illiteracy), and shaping the pupils into Ecuadorian citizens (Rindstedt 2001:258). “In contrast, the pupils’ Quichua identity was suppressed in various ways at school, and the mestizo teachers showed little proof of any understanding for or interest in the indigenous culture” (Rindstedt 2001:252). Jeg var aldri tilstedeværende i undervisningen ved de lokale skolene i Rafael-distriktet, men jeg var ofte tilstedeværende ved stiftelsens førskoleprogram som fungerte, og ble betegnet, som en form for skole. Der var de samme mekanismene som Rindstedt beskriver svært synlige som resultat av at små barn fra 4-års alder skulle sosialiseres inn i utdanningsinstitusjoner gjennom tilstedeværelse på førskolen. Dette forekom ikke kun gjennom teoretisk undervisning, men gjennom innføringen av moralske verdier der det som *oppfattes* som Quichua blir fjernet til fordel for det mestisiske;

Etter dagens henterunde begynner de faste rutinene ved førskolen. Først må alle barna stille seg i kø for å vaske hender og ansikt. Så synges ulike sanger på spansk, med ulike budskap som f.eks. om det å ikke være lat, eller viktigheten ved god hygiene. Etter at dagens skoleoppgave er gjennomført må barna igjen stille seg i kø, denne gang for å pusse tennene. Til slutt får de utdelt en snack som skal påse et innslag av noe sunt i barnas kosthold. Rosa, en stiftelsesansatt, er i dag fortvilet fordi et av barna atter en gang har ankommet uten å ha stelt seg. Det er fjerde dag denne uken at hun dukker opp med de samme klærne, og håret later ikke til å være vasket på en stund. Rosa bestemmer seg for å ta saken i egne hender og dusjer jenta i den store utslagsvasken på doen i stiftelseslokalet. Deretter kler hun på jenta nye klær, donert til stiftelsen av tidligere frivillige, hun grer jenta med lusekam og setter opp håret i en strikk. Til slutt sender hun henne av gårde med de gamle klærne i en søppelsekk. ”Si til moren din at klærne må vaskes”, roper hun etter jenta før hun forsvinner ut av lokalet.

Eksemplet viser hvordan barna daglig går gjennom rutiner som strekker seg lengre enn til kun teoretisk undervisning. Her har man innslag av moralske verdier som kroppsliggjøres, der barna disiplineres bl.a. til å tenke om hygiene på en ny måte. Det eksisterer en utstrakt stereotypi i det ecuadorianske samfunnet om at Quichua indianere er møkkete. Man ser at gjennom en utdanningsinstitusjon, her stiftelsens førskole, skal dette aspektet som oppfattes som en del av Quichua kultur *avlæres* barna. De eldre barna som deltok ved stiftelsens leksehjelpsprogram var allerede mer sosialiserte inn i prosjektet om å skape *mestisiske skoleelever* og derfor var ikke alle mekanismene like synlige her, selv om de ofte forekom. Allikevel, disse prosjektene var ikke alltid vellykkede, som en kommentar fra en skolelærer eksemplifiserer; ”jeg ser at barna ofte arbeider i

skoleuniform. Tenk deg det, å arbeide i uniformen som representerer vår skole!” Læreren er oppbrakt over dette fordi barna som arbeider i skoleuniformene ikke har internalisert storsamfunnets betydning av skoleuniformen; den er en symbolsk representasjon av skolen og dens utdanningsverdier. Disse verdiene begrenser seg til aktiviteter tilskrevet skolerommet, og det skaper derfor frustrasjon når uniformen benyttes i andre kontekster, som på markedsplassen, og til andre formål enn institusjonalisert utdanning. Som vi forstår er altså skolen også en viktig arena for sosialisering av og med barn.

Mekanismene for kroppsliggjøring av en renhetsdiskurs kan sammenliknes med de samme ideene Swanson finner i neoliberalistiske tilnærmelser til regulering av byrom i Quito og Guayaquil. Storbyene har de siste årene gjennomgått en gentrifiseringsprosess som et resultat av at landet i økende grad baserer seg på turisme som en av flere viktige næringsveier (Swanson 2007). I denne prosessen blir tiggere og gateselgere, hovedsakelig emigrerte indianere, fjernet fra bybildet som et resultat av spenningene mellom den opphøyde estetiske byen, og de ”møkkete” og tradisjonelle indianerne som oppholder seg i byrommet (Swanson 2007). Swanson viser til at byen ”rengjøres” ved at disse individene fjernes fra bybildet, den hvitliggjøres⁴³, og gjøres samtidig mindre truende. Swanson lager et rigid skille mellom indianere og den ”hvite” og ”rene” byen, et argument som står for fall når man tar i betraktning at det også finnes en rekke tiggere og gateselgere som også er mestiser. Allikevel er argumentet relevant tatt i betraktning at det er de opphøyde mestisiske middelklasseverdier som den ”hvite” og ”rene” byen blir et bilde på, på samme måte som barna skal mestifiseres gjennom at de vaskes og iføres skoleuniform. Således blir dette en form for et disiplineringsprosjekt.

For at assimilering av etniske uttrykk skal være vellykket må man enes om visse samlende kulturelle uttrykksformer som må internaliseres. Dette kan sees på som en form for nasjonsbygging der skaping av *en ecuadoriansk borger* er et mål (Rindstedt 2001, jamført Comaroff 1996, Hansen & Stepputat 2001). Ofte kan slike prosjekter virke minst like ekskluderende som inkluderende. Kategorier skapt i slike nasjonalitetsprosjekter rommer ofte ikke den store etniske og kulturelle variasjon en finner innad i et differensiert land bestående av mennesker med ulik etnisk tilhørighet, som i Ecuador. Stutzman kaller dette for ”the exchange of ethnicity for nationality” (1981:46). Det blir den mestisiske kulturelle tradisjon som står sterkest fordi majoritetsbefolkningen i landet er

⁴³ *Blanqueamiento*.

mestiser⁴⁴. I tillegg sier Stutzman at ”it becomes clear that from the perspective of the nation, contemporary ethnic and cultural diversity is interpreted as a burdensome residue of the republic’s colonial past and as an impediment to its future progress” (1981:47). Å kunne tilby formell utdanning til alle barn gjennom den konvensjonelle skolen kan derfor sees på som et middel for å skape *en ecuadoriansk borger* som sikrer landets utvikling og progresjon. Således vil jeg kalle den ecuadorianske skolen for en *mestisisk skole*.

Den mestisiske skole

Skolen er en form for romlig posisjonert arena med en singularer betydning; i det barn befinner seg i skolerommet kan store grupper styres og kontrolleres samtidig (James, Jenks & Prout 1998). Rommet er temporært og situert i barndom, bl.a. gjennom inndelingen barneskole, ungdomsskole osv., og gir restriksjoner på hvordan barn skal leve ut sin barndom. Disse restriksjonene kan leses i form av pensumkrav i skolen (James, Jenks & Prout 1998). Pensumkrav definerer hva barna skal befatte seg med når de oppholder seg i skolerommet. James, Jenks & Prout sier om skolepensum at det er teorier situert i et skolerom som omfatter en kognitiv og kroppslig utvikling av barn (1998:41). Således kan man si at skolepensum reflekterer en form for et verdensbilde (Young i James, Jenks & Prout 1998), som er situert gjennom ”selections, choices, rules and conventions, all of which relate to questions of power, issues of personal identity and philosophies of human nature and potential, and all of which are specifically focused on the child” (James, Jenks & Prout 1998:42). Skolen kan derfor leses som en institusjon som fremmer et visst syn på barn, barndom og utdanning, som jeg har hevdet er mest forankret i mestisiske verdier. Som vi tidligere har sett er et Quichua syn mest forankret i ideen om å se på barn som *beings*. Et mestisisk syn er inspirert av ideen om barn som *becomings*, mye på grunn av en sterk rettighetsaktivisme implementert i denne delen av befolkningen. Barna politiseres derfor gjennom at de er elever i en skole som fremmer en viss form for verdisyn. Et program lansert av den sittende regjeringen i 1977 under slagordet ”*La oss gjøre Ecuador til en stor skole*” eksemplifiserer dette. Her lanseres analfabetisme som noe truende for både individet og staten fordi det hemmer statens utvikling (*Ministerio de educación* i Stutzman 1981:70). Dette er ideer som også er sentrale i dag. Det er derfor helt essensielt for staten at barn utdannes.

⁴⁴ Og fordi den mestisiske kulturelle tradisjon i en videre forstand kan sies å være sterkere forbundet med europeiske ideer. Det foreligger derfor et mer ustrakt maktperspektiv. Dette vil diskuteres nærmere i kapittel 4.

En aktiv bruk av FNs barnerettighetskonvensjon er et annet eksempel på politisering av barna, også i henhold til transnasjonale ideer. Ved de fem ulike skolene jeg stiftet bekjentskap med under feltarbeidet hadde FN-konvensjonen en sentral plass i undervisningen bl.a. gjennom at den var bearbeidet gjennom tegninger laget av barna som hang åpenlyst i klasserommene. Ideer tilknyttet rettighetsdiskurs gir ingen mening i barnas levde virkelighet fordi de goder som fremmes i en slik diskurs ikke er tilgjengelig for disse fattige barna. Barna gav aldri uttrykk for at disse rettighetene gav dem mening i deres hverdagsliv, til tross for at det er en sterk formening blant middelklasse mestiser om at disse ideene skal implementeres i barna for å hjelpe dem. Alt dette gjør at ideene som sirkulerer i skolerommet kan sammenfattes i et konsept; *den mestisiske skole*.

Det er torsdag og psykologen Gonzalo, sosialarbeideren Lourdes og nonnen Franzesca gjør seg klar til å holde workshop på "Escuela fiscal Maria Virginia", en barneskole som ligger rett nedenfor markedsplassen. Lærerne kommer inn i rommet en etter en og sammen med rektor teller de 16 stykker. Lourdes starter møtet med å presentere dagens mål: "å påse at lærerne ved de skoler som har et flertall av elever som er arbeidende barn kjenner til problematikken ved barnearbeid, viktigheten ved barnerettighetskonvensjon og hvordan den kan anvendes - slik at skolene og deres lærere anerkjenner sitt sosiale medansvar for å bekjempe den tøffe virkeligheten disse barna møter daglig".

Etter ulike innlegg fra stiftelsesansatte, og et rollespill utført av lærerne, åpnes det opp for diskusjon der lærerne kan bidra med sine erfaringer ervervet etter å ha jobbet med "Mercado Rafaels markedsplassbarn". Hva det gjelder skoleprestasjoner utarter diskusjonen seg til å bli svært emosjonell, og det er tydelig at mange av lærerne har ventet på en sjanse til å dele sine frustrasjoner med noen andre enn bare sine kolleger; "Barna gjør aldri leksene sine, gang på gang kommer de til skolen med hjemmearbeid som ikke har blitt fullført". "Vi ber foreldrene komme hit på konferansetimer, men de kommer aldri". "Foreldrene lyver til meg når jeg spør dem om ting som omhandler barnas skolegang". "Dette er markedsplassbarn. Foreldrene er analfabeter, hvordan skal de kunne hjelpe sine barn med skolearbeid?" "Jeg etterspør dedikasjon fra foreldrenes side". "Barna er så ukonsentrerte, noen ganger sovner de nesten ved pulten". Lærerne slår ut med armene, rister på hodet og nærmest skriker mens de diskuterer.

Frustrasjonen som kommer til uttrykk kan ikke forklares med å definere elevene på skolen som "pøbelbarn" eller "bråkmakere", elevmerkelapper ofte brukt i lærerkretser. Tvert imot beskrives

”markeds plassbarna” *også* som høflige og respektfulle av lærerne, en stereotyp ofte brukt om Quichua indianere. Frustrasjonen kan derimot oppsummeres i det Nash uttrykker om Peru; “The essence of educational philosophy from the colonial period and up to the present, is to denigrate indigenous culture and to exemplify the values and ideals of the dominant European culture. Education has become a process of alienation from familial and cultural roots” (i Rindstedt 2001:233). Lærerne uttrykker altså frustrasjon over de Quichua indianske barna og foreldrene fordi de ikke møter de forventinger som blir stilt ovenfor dem i utdanningsinstitusjonen; mange muntlige tradisjoner gjør at foreldrene kanskje ikke enes om viktigheten ved leksearbeid, i tillegg til at analfabetisme og liten erfaring med skolerommet ikke levner muligheten til å hjelpe sine barn. I tillegg; timer brukt på arbeid blant barna, samt annen undervisningsform enn praktisk utføring av oppgaver i den hjemlige sfære og på markeds plassen, resulterer i ukonsentrerte barn. For å sette det på spissen; barn og foreldrene er ikke ”mestisiske nok”. Manglene lærerne påpeker ved sine elever og foreldre kommer altså som følge av at skolen ikke representerer Quichua kultur. Det finnes ingen referansepunkt i foreldrenes liv som tilsier at de skal forstå de forventinger stilt ovenfor dem i det barna trer inn i det urbane skolerom. Dette har vi sett er tilfelle som resultat av at mange av foreldrene ikke har et høyt utdanningsnivå, samtidig som skolen representerer mestisiske verdier.

Som vi tidligere har sett er arbeid en form for å sosialisere barna inn i den kollektive enhet som er familien, og dette uttrykkes gjennom gjensidig avhengighet som skaper meningsfulle relasjoner innad i familien. Derfor arbeider barna i nær relasjon til sine foreldre. Salazar og Glasinovich sier at individualisme uttrykkes sterkere der barna begynner å arbeide utenfor familien og at en slik form for sysselsetting kan være en potensiell konflikt mellom å tilfredsstille individuelle og kollektive interesser (1998:9). Av mine informanter var det ingen av barna som arbeidet utenfor familien, men det belyser allikevel et viktig aspekt hva det gjelder forklaringsfaktorene til hva arbeid genereres av. Fordi skolegang forekommer utenfor familiens ”grenser” kan det på samme måte være en konflikt mellom skole og arbeid fordi skolesystemet er mer basert på en annen forståelse av individuelle interesser gjennom at individet skal skaffe seg en *egen* utdanning. På denne måten kunne man møte negative holdninger blant noen av foreldrene hva det gjelder skolegang blant barn. Et viktig aspekt er her hvor mye tid som disponeres til arbeid og hvor mye tid som disponeres til skolerelaterte aktiviteter. Foreldre og barn må også disponere tid til annet arbeid daglig og derfor resulterer det ofte i at aktiviteter som er ment å utføres utenfor skoletid, slik som hjemmelekser, er former for skoleaktiviteter som nedprioriteres blant barna og

foreldre. Før vi skal se på hvordan ulike ideer tilknyttet institusjonalisert utdanning påvirker barnas utforming av skolerommet må vi først forstå barnas status som immigranter.

Stitråkkere og "hjemreiser"

De første immigrantene ankom Mercado Rafael på 60-tallet, som følge av søken etter arbeid i byen etter at ulike jordbruksreformer, uttynning av jorda og demografisk press hadde gjort livet på landsbygda vanskelig å leve (Carrasco, Farrell & Pachano 1989, Cuminao 2006).

Industrialiseringsprosessen levnet også muligheten for tilgang til flere jobber i byene. I tillegg ble det skapt et ideologisk prosjekt som omfavnet "den metropole drømmen", portrettert gjennom et sosialt bilde av muligheten for personlig avansement og tilgjengelighet av en moderne livsstil i byene (Acosta, López & Villamar 2006:30). Dette politiske prosjektet gav ikke gjenklang sosioøkonomisk og gav utslag i marginalisering og sosial eksklusjon blant immigrantene (Ramírez & Ramírez 2005:36). I de senere tider har neoliberalistiske restruktureringsprogrammer i jordbrukssektoren resultert i en satsning på storgårdsdrift med fokus på eksport. Dette har resultert i at mer tradisjonelle småbønder har måttet omstille seg (Swanson 2007). Omstillingen medfører ofte en forflytning fra land til by, hvor arbeid i den uformelle sektor blir resultatet. For mange blir den første lange reisen til byen på langt nær den siste.

Et klart stort flertall av foreldrene på Mercado Rafael kommer fra høylandsprovinsene Chimborazo og Cotopaxi. I begge provinsene finner man relativt store byer, men de fleste av familiene kommer fra små landsbyer.

Når en familie først bestemmer seg for å emigrere som del av en økonomisk strategi er det som oftest far, som familiens overhode, som først reiser til byen. Det første oppholdet kan være sesongavhengig som følge av jordbrukssyklusen på landsbygda, og kun vare i en måned eller to, eller han kan migrere med det mål for øye å bli værende i byen så lenge det finnes arbeid. Om strategien viser seg å være vellykket kan oppholdet få en mer permanent karakter ved at mor følger etter, mens barna ofte blir igjen på landsbygda sammen med besteforeldre og/eller tanter og onkler for å passe på eventuelle eiendeler som hus, jord og/ eller buskap. Om tilgang på arbeid er bedre kan familien etter en stund beslutte at bylivet skal få en enda mer permanent karakter, og flere eller alle de resterende familiemedlemmene forflyttes til byen. Hvem av barna som blir igjen på landsbygda avhenger av kjønn og alder, alt etter som hvilke arbeidsoppgaver som forplikter på landsbygda og i byen. Et eksempel på dette er som tidligere beskrevet Maria Michinga som ble

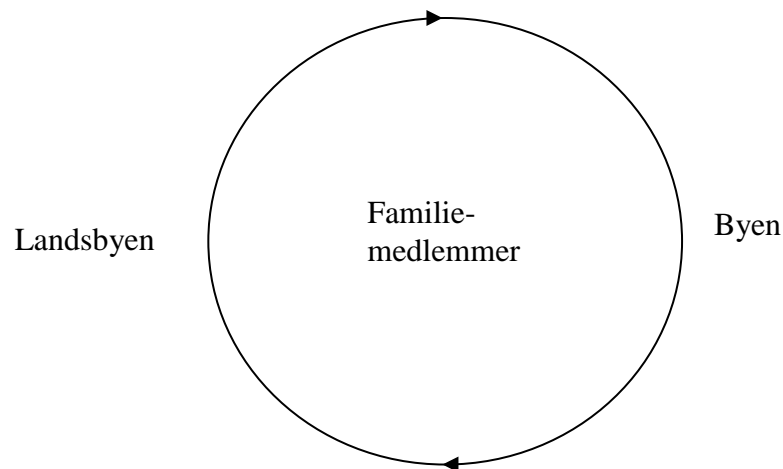
igjen i landsbyen for å jobbe på jorda, men som kom til byen når mor fødte for å jobbe med søskenpass og *desgranar*. For noen familier spiller også tilgang til skole inn som en avgjørende faktor for hvem av barna som emigrerer. Nettverkstilhørighet er også et viktig aspekt, der lik stedstilhørighet til allerede emigrerte landsbyfeller, gjør at det første steget for å emigrere enklere kan taes som følge av at individer en stoler på kan hjelpe en med jobb og bosted (Carrasco, Farrell & Pachano 1989). I en undersøkelse blant immigranter som ankom Quito for mer enn 20 år siden viser det seg at nesten 80 % begynte å arbeide på Mercado Rafael, og at de bosatte seg med nærhet til markedsplassen (Carrasco, Farrell & Pachano 1989). På denne måten kan en forklare den store konsentrasjonen av Quichua indianere fra de samme provinsene og de samme landsbyene på Mercado Rafael. De første immigrantene fungerte altså som stittråkkere for fremtidige generasjoner. Som følge av opprettholdelsen av viktige nettverk ser vi i dag samme tendenser som således forklarer tilnavnet *El mercado indio* - den indianske markedsplassen. Denne betegnelsen opprettholdes ved at de fleste av familiene jeg kjente var bosatt i Rafael-distriktet eller med nærhet til det.

Når ”hele” familien da har forflyttet seg fra landsbygda til byen⁴⁵, går Quichua indianerne gjennom en transformasjon av identitet fra landsbyboer til byborger? Har migrasjonen et definitivt og permanent aspekt? Svaret er nei, og dette kan eksemplifiseres med ett enkelt spørsmål mine informanter stilte meg gjentatte ganger i felten; ”*Dónde está su tierra?*” – ”Hvor er landet/jorda ditt/di”? Dette var en måte å spørre om hvor jeg kom fra, men som viser den tilknytning Quichua indianere har til sin fødeplass som sitt land - sin jord;

Faren til Marta forteller sin familiehistorie. Han skisserer en reise som startet i Quilotoa, en liten landsby i Cotopaxi-provinsen, og som endte i byen. Den første reisen fant sted når han var 16 år og brakte han til Quito i søken etter arbeid. I dag er han 45 år og vender fortsatt tilbake til Quilotoa når sjansen byr seg. Han snakker om landsbyen med varme i stemmen, øynene hans skinner og det er tydelig å se den emosjonelle tilknytning han har til sitt fødested: ”En må forstå at Quilotoa er mitt tierra, jeg savner alltid mitt tierra”. Alle barna hans er født i Quito, men i samtale med Marta utdyper hun det samme, at Quilotoa er hennes tierra.

⁴⁵ Fra slutten av 90-tallet har migrasjon i Ecuador tatt en ny form ved at man har sett en eksplosjon av transnasjonal migrasjon (Sánchez i APA manual of style 2005). Dette er hovedsakelig til land som Spania, Italia og USA. Man kan finne igjen mange av de samme mekanismene i transnasjonal migrasjon som i den interne migrasjonen, men i denne avhandlingen vil kun intern migrasjon være et relevant fokus.

Som vi har sett er jordbruk regnet som den mest meningsbærende jobben og dette symboliserer videre tilknytningen til landet og jorden. På denne måten kan man forstå at den emosjonelle tilknytningen til *la tierra* resulterer i mange ”hjemreiser”⁴⁶, både fysisk og psykisk. Grunnene til stadig fysisk tilbakevendelse til landsbygda er mange; for å delta på festligheter og ved store høytider, for å besøke gjenværende familie og venner, for å se til buskap, og for å jobbe på jorda under ulike jordbrukssesonger. ”Hjemreiser” har altså et økonomisk aspekt, samtidig som det er en form for kulturell reproduksjon. Blant mange forekommer disse fysiske ”hjemreisene” ganske ofte. Å reise ”hjem” på et psykisk plan fremkommer ved at nettverkstilhørighet på markedsplassen resulterer i at sterke bånd til landsbyen opprettholdes gjennom samvær med mennesker fra samme landsby. Nettverket har et økonomisk, sosialt og moralsk strukturerende prisnipp som kommer til uttrykk gjennom daglige relasjoner til mennesker i nettverket. Et eksempel på dette kom til uttrykk når far til ei av jentene som brukte stiftelsen fast ble alvorlig syk. Sykehusregningene oversteg raskt det familien selv kunne betjene økonomisk, og de fikk da hjelp i sitt nettverk for å fullføre den medisinske behandlingen.

For å oppsummere; den stadige ”hjemreisen” til landsbyen er et uttrykk for opprettholdelsen av en Quichua identitet. Dette visualiseres enklest gjennom kvinnenes tradisjonelle klesdrakt, og ved at

⁴⁶ Jeg bruker ”hjemreise” i parentes for å belyse at Quichua indianerne har to hjem; et i byen og et på landsbygda. Et hjem referer til en emosjonell tilknytning til et sted, samtidig som det fysiske og materielle aspektet ved et hjem.

nesten all kommunikasjon mellom voksne forekommer på Quichua. Mer komplisert fremkommer det ved flyten av Quichua symboler mellom by og land; som jordbruksprodukter, integrering av Quichua feiringer i en urban kontekst, integrering av tradisjonelle arbeidsstrukturer i en urban kontekst osv. Så, arbeid på markedsplassen kan sies å knytte disse symbolene sammen gjennom at arbeid utføres *innad* i en Quichua-preget kontekst som utspilles *i* byen. Det er altså søken etter arbeid i byen som bringer menneskene med samme identitet sammen og som reproducerer symboler for Quichua identitet på markedsplassen. Man kan i dette henseende snakke om en Quichua *community* i byen, altså en ”urban village” (Gans i Hannerz 1980). Derfor; denne evige flyten av mennesker mellom by og land blir som en form for dynamisk konstituering av identitet som flyter mellom by og land. Utfallet av dette avhenger bl.a. av hvor integrerte barna er i skolerommet.

Skoleelever og skoledeltakere

Etter flere måneder i felten hadde jeg blitt vant til å ha mine etter hvert daglige samtaler med familien Michinga. Like sikkert som at stiftelsen gikk rundt på sin henterunde om morgenen var det at familien satt og skrellet på sin faste skrelleplass når vi kom forbi. Det var derfor med stor forundring at jeg en vanlig mandag morgen oppdaget at ingen av familiemedlemmene satt på sin faste plass. Etter å ha snakket med en av de andre desgranadores like ved fikk jeg forklart at familien hadde dratt tilbake til landsbyen for å høste av den jorda de eide. ”De er nok tilbake i slutten av uka,” sa vedkommende. Uka gikk og neste mandag var det fortsatt ingen av familiemedlemmene å se. Etter tre uker var det på tide for meg å vende nesa mot Norge, og jeg så aldri familien igjen.

Dette eksemplet er ikke unikt, men et av mange, der familier forsvinner fra markedsplassen i dager og uker som følge av en fysisk ”hjemreise”. Maria Michinga, og hennes 10 år gamle bror Javier, etterlot de seg ikke bare markedsplassen, men også et høyt skolefravær. Maria hadde blitt plukket opp av stiftelsen noen måneder etter at hun ankom Quito, som resultat av at hun på sine 12 år aldri hadde gått på skole. Hun ble derfor, i regi av stiftelsen, immatrikulert på en av de lokale skolene i Rafael-distriktet. Javier hadde gått på skolen hele sitt liv og var elev ved samme skole som sin storesøster. Maria og Javiers fraværspersent var ikke unik. Gang på gang bet jeg meg merke i at elever som brukte stiftelsens leksehjelpstilbud ikke kom, verken på dager, eller uker. Venner av de ulike barna fortalte meg at ”*de har dratt hjem til sin tierra*”. Dette resulterte da også i skolefravær. I

tillegg til dette genereres skolefravær av et annet aspekt; som beskrevet i kapittel 2 var det vanlig at små barn ofte ikke ble med til stiftelsens førskole som følge av at arbeid til tider ble prioritert over skole, både av barna selv og av de voksne. Det samme fant sted blant de større barna, der jeg ofte kunne finne dem på markedsplassen *cuidar el puesto*, eller skrellende på en fruktkasse kl.11 en vanlig hverdag når de egentlig skulle ha vært på skolen. Ei av jentene på 8 år hadde et skolefravær på 160 dager. Kombinasjonen av ”hjemreiser” og prioritering av *vender* og *desgranar* til fordel for å dra på skolen, og nedprioritering av bl.a. lekser som følge av behovet for å gjennomføre andre former for arbeidsaktiviteter skapte grovt sett to typer elever; *skoleelever* og *skoledeltakere*.

Begrepene er etiske. *Skoleelever* er de elevene som regelmessig er tilstedeværende på skolen og som dedikerer seg til skolerelaterte aktiviteter på, og til en viss grad utenfor skolen. *Skoledeltakere* er elever som har et høyere fravær fra skolen og som ofte, eller til tider, prioriterer arbeidsrelaterte aktiviteter utenfor skolen til fordel for skolearbeid. Karakterer er i dette henseende ikke det essensielle fordi karakterer avhenger like mye av individuelle ferdigheter som tilstedeværelse på skolen. Det kan allikevel være relevant fordi det kan være en sammenheng mellom høyt fravær og dårlig karakterer, og omvendt. Kombinasjonen arbeid og skole blant de Quichua indianske barna skapte begge typer elever. Enkelte elever balanserte denne kombinasjonen godt. Mange gjorde det ikke. Som tidligere nevnt har mange av foreldrene et fokus på at basiskunnskaper er det som skal tilegnes gjennom en utdannelsesprosess i den institusjonaliserte skole, med hovedvekt på at barna skal lære seg å lese og skrive. Utover dette er det ofte de som viser et godt talent for skolen som fullfører utdanningen (Garcia & Hernandez 1992). På denne måten kommer grader av dedikasjon til skole fram i skillet mellom *skoleelever* og *skoledeltakere*. Skillet kan si noe om forventninger tilknyttet institusjonalisert utdanning, som kan influeres av kvaliteten på utdanningssystemet.

Det ecuadorianske utdanningssystemet: Framtidsutsikter for Quichua indianske arbeidende barn – fra skole til arbeidslivet

Los vendedores må lære seg ulike teknikker for å bli gode selgere; de må ha riktig kroppsholdning, de må være akkurat passe aggressive og passe bedende, og de må tilegne seg et salgspop. De må appropriere rabattordninger til klienter, og om de skal *rodear* må de lære seg hvilke steder de får tilgang til de beste kundene, og markedsplassens interne struktur hvor formelle og uformelle regler, og et internt hierarki, levner ulike muligheter for suksess hos de ulike *vendedores*. *Los desgranadores* må lære seg ulike skrelleteknikker tilpasset de ulike grønnsakstypene og disse må raffineres over tid. De må forstå markedsplassens interne logikk for slik å lære seg kunsten om å få

tilgang til grønnsaker å skrelle. Alle barna må lære seg anvendbare teknikker for søskenpass, og for enklest mulig å gjennomføre oppgaver tilskrevet *el aseo de la casa*. Alt dette er ikke kunnskap som tilegnes gjennom teoretisk undervisning på en skolebenk. Snarere er det kunnskap som læres gjennom praktisk utføring av oppgaver, hvor observasjon og imitasjon gjennom veiledning er helt essensielt. Kun nok tid dedikert til arbeid på markedsplassen skaper en god *vendedor* som kan ”lese” kunder og markedsplassens dynamiske liv, og en god *desgranador* som kan skrelle fort nok. ”*jeg greier ikke*”, hørte jeg gjentatte ganger uttalt av barna i skolesammenheng, jeg hørte aldri det i arbeidssammenheng. Dette reflekterer Quichua kulturens idealer, der muligheten til fremgang i livet ofte tilknyttet praktiske egenskaper. Med denne rettesnoren sosialiseres barna. Quichua utdanning er tradisjonelt en form for praktisk og muntlig læring som kontrasteres til den teoretiske og skriftlige læring som kan tilskrives den mestisiske tradisjon. Overgangen mellom de to verdener lar seg ofte vanskelig kombinere, noe som vises gjennom barnas dårlige skolerresultater. Når jeg var med på skolebesøk⁴⁷ i Rafael-sektoren, ble jeg gang på gang sjokkert over barnas til tider ekstremt dårlige skolerresultater. Selv de barna jeg anså som dyktige til å gjøre unna skolearbeid slet karaktermessig. Dette sier noe om at skolestrukturen i dagens ecuadorianske samfunn, preget av etnisk segregering og sterke klasseskiller, må settes under lupe. García-Moreno har derfor et poeng; ”Rather than focusing only on the burden of child labour in terms of school repetition and dropping out, it is important to analyse what the school system does or does not do to retain students and to offer them an education that is pertinent to life and facilitates social mobility” (1993:84).

Det blir en konflikt mellom formell utdanning og arbeid på markedsplassen når skole, blant Quichua indianerne, blir sett på som en separat og spesialisert institusjon for læring (Salazar & Glasinovich 1998:7). Problemet er tosidet; når skolen ikke er tilpasset ideer om viktigheten ved uformell utdanning blant Quichua indianere, resulterer det i at de arbeidende barna ikke blir godt nok integrerte i skolen. Det blir da kun en skole *for* mestiser, *en mestisisk skole*. Realiteten er allikevel at den fylles *av* differensierte elever med differensiert etnisk og kulturell bakgrunn.

Jeg kommer inn i stiftelsens lokale og Marcos, en stiftelsesansatt, forteller meg at vi har fått en ny gutt som skal begynne hos oss. Den nye gutten er Michael. Michael har tatt med seg leksene sine for første gang og Marcos spør om jeg kan hjelpe han. Michael og jeg blir sittende og prate en

⁴⁷ Besøkenes hensikt fra stiftelsens side var å få en oversikt over de ulike barnas karakterer slik at ansatte fikk en idé om i hvilke fag barna trengte mest hjelp. I tillegg ønsket stiftelsesansatte å informere lærere om stiftelsens tilbud, slik at de kunne anbefale barna og deres foreldre å benytte seg av stiftelsens leksehjelpstilbud.

stund og jeg får vite at han er 11 år. Han skal løse en oppgave i språkfaget som ber han forene de ord som passer sammen, dette etter at han har lest et lesestykke tilhørende oppgaven. Jeg forstår raskt at Michael bare gjetter seg fram til løsningen og ber han lese stykket for meg før vi sammen kan gå løs på oppgaveløsning. Til min forundring oppdager jeg at han ikke kan lese og vi går videre til neste oppgave hvor han skal svare på noen spørsmål om seg selv. Han svarer meg muntlig og når jeg ber han om å skrive det i boka si spør han meg om ikke jeg kan skrive det ned, slik at han kan kopiere det i skriveboka si. Jeg prøver å forklare at dette ikke vil hjelpe han med å lære seg å skrive ordentlig og jeg foreslår at vi kan øve på alfabetet. Michael blir ekstremt utålmodig etter bare få minutter med øving, og han foreslår igjen en kopieringsløsning. Jeg er standhaftig og forklarer igjen viktigheten med å kunne alfabetet. Klokken viser plutselig 16 og dagens økt ved stiftelsen er over. Vi har bare rukket å øve litt til Michaels store lettelse. Dagen etter møter ikke Michael opp, og jeg ser han aldri igjen.

Eksemplet er illustrerende for det generelle utdannelsesnivået blant barna på markedsplassen. Mange barn som gikk de siste årene på barneskolen slet med både lesing og skriving, og med grunnleggende teoretiske konsepter innenfor mange fag. *Skoledeltaking* resulterte f.eks. i at ved den tospråklige skolen på markedsplassen gikk det elever som var mellom 11-16 år i syvende klasse. Et normalt skoleløp tilsier at man skal fullføre syvende klasse når man er 11-12 år. Pga. høyt fravær og/eller manglende prestasjoner går mange barn trinn om igjen, i tillegg er det blant noen Quichua indianere vanligere å starte skolen litt senere. Det at Michael ikke kom tilbake til stiftelsen kan være et resultat av at mine forventninger til hans utdanning, tatt i betraktning hans alder, gjorde at jeg presset han for mye. Kanskje hadde Michael andre forventninger til skolen? Allikevel syntes jeg det er passende å spørre seg hva man skal med en skole som ikke lærer barna grunnleggende egenskaper som lesing og skriving. Ville det ikke da være mer rasjonelt å la Michael bruke sin tid på andre former for læring, som gjennom å dedikere seg til å bli en dyktig *vendedor* eller *desgranador*? Det kan jo virke irrasjonelt å dedikere seg til en form for institusjonalisert utdanning som ikke gir uttelling og ikke møter de forventninger foreldrene hadde til byskoler. En stiftelsesansatt konkluderte med; ”*Den verste skolen er ingen skole*”. Spørsmålet forblir åpent.

Ecuador har høy immatrikuleringsprosent ved barneskolestart (García-Moreno 1998). Landet har allikevel store problemer hva det gjelder utdanningstilbudet; dårlig kvalitet, ulik tilgang og begrensede ressurser. Resultatet er at mange må repetere klassetrinn eller slutter skolen uten fullført barneskoleutdanning (García-Moreno 1998:79). Offentlige bevilgning til utdanning har

sunket, noe som har ført til en privatisering av skolesystemet (Glasinovich & Salazar 1998). Det er vanskelig å måle kvaliteten på utdanning, men tester gjort av ulike NGOer tilsier at de fleste barna i den offentlige skolen ikke tilegner seg den kunnskap og kognitiv kapasitet som forventes etter endt barneskole (García-Moreno 1998:80). Dette sammenfaller med min subjektive opplevelse av kvaliteten på undervisningen ved de offentlige skolene. Videre finner man i storsamfunnet en vidstrakt formening om at alle som har mulighet til det sender sine barn på privatskole. Alt dette sammenfaller med et utbredt syn på at den offentlige utdanningen som tilbys er av ekstremt dårlig kvalitet.

Så, hvordan vil de Quichua indianske barna klare seg med en dårlig utdanning på et presset arbeidsmarked? Vil fullført, eller noen års utdanning på barneskole, *colegio*⁴⁸, eller universitet bedre deres posisjon som jobbsøkere? Hvordan får de brukt en utdanning som i folkeopinionen karakteriseres som svært dårlig? Garcia & Hernandez påpeker viktigheten ved nettverksbygging for å lykkes på arbeidsmarkedet og sier at for arbeidende barn er dette ofte en mangelvare; ”For at et arbeidende barn med høyere grads utdanning skal kunne få en kvalifisert jobb trenger han kontakter og innflytelse, noe som er begrenset i hans omgangskrets. Å komme ut i arbeid er derfor meget vanskelig og ofte kan det ta opptil flere år før man kan ta i bruk sin profesjon” (1992:75). Som vi har sett er nettverksbygging på markedsplassen svært viktig, men dette nettverket begrenser seg som oftest til en Quichua indiansk sfære preget av marginalisering. Sosial mobilitet, ofte oppnådd på et arbeidsmarked med fokus på profesjonalisering, er derfor vanskelig.

Dårlig offentlig utdanningstilbud og fravær av nettverk på arbeidsmarkedet hindrer direkte målbare resultater tilknyttet skoleutdanning. I motsetning, det å skrelle et visst antall kilo grønnsaker, eller selge et visst antall kilo frukt, gir konkrete og direkte målbare resultater. Arbeid på markedsplassen kan derfor ofte prioriteres, selv i de tilfeller hvor kombinasjonen arbeid og skole er en fremtidsrettet strategi. Allikevel skal vi se at de to formene for utdanning allikevel ikke ligger så fjernt fra hverandre.

Skole som arbeid

Boyden påpeker at i mange utviklingsland hvor utdanning essensialiseres som eneste vei for framskritt og sosial mobilitet øker arbeid blant barn samtidig med økt skolegang (i James, Jenks og Prout 1998). Dette som følge av barnas behov for å tjene penger for å kunne gå på skole. Den

⁴⁸ *Colegio* i Ecuador er en sammenslåing av ungdomskolen og videregående skole.

ecuadorianske skolen skal i teorien være gratis og tilgjengelig for alle, men realiteten er en annen. Familien må selv gå til innkjøp av skoleuniformer og annet skolemateriell. Dette er en betydelig utgiftspost for de aller fleste av de marginaliserte familiene. Mange av barna fikk en form for lønning for å skrelle og selge, og denne var øremerket innkjøp av materiell tiltenkt skolebruk. Barna omtalte dette som deres egne innkjøp. Skole og arbeid har derfor et dialektisk forhold; skole produserer arbeid i form av at penger må tjenes for at barna skal få tilgang til skolerommet, samtidig som barna selv definerer skole som arbeid. Som tidligere sett er dette tilfelle fordi arbeidstid erstattes direkte med skoletid. I en bredere forstand er det rasjonelt å forstå skole som en form for arbeid i dét meningen ved arbeid på markedsplassen approprieres til skolearbeid av Quichua indianerne selv. Dette skjer ved å knytte skolearbeid opp mot en Quichua forståelse av annet type arbeid. Således skapes en idé om at skolearbeid skal bidra til familieenheten, på samme måte som arbeid på markedsplassen, men dette blir i et fremtidig perspektiv, altså en framtidsrettet strategi. Fordi det ikke gir faktisk uttelling i nåtid, må skolearbeid kombineres med arbeid på markedsplassen, slik at man opprettholder den marginaliserte familiens levedyktighet, også i nåtid. Qvortrup har her lansert et interessant aspekt; at barn gjennom skolearbeid kan sees på som en del av samfunnets arbeidsdeling⁴⁹ (i James, Jenks & Prout 1998:118). ”He develops this idea by suggesting that children’s work at school is part of what is termed the diachronic division of labour: children in industrial societies are compelled to work in ways which produce themselves as the embodied form of societal investment, what in Bourdieu’s terms might be seen as forms of capital, but ones which are not immediately marketable. There is therefore a time gap between the work of schooling and its realization through employment” (James, Jenks & Prout 1998:188). Qvortrup begrenser sin teori til industrielle samfunn, men jeg vil hevde at det den også kan anvendes i markedsplasskonteksten. Skole som arbeid i industrielle samfunn blir i Qvortrups teori en form for *societal investment*, men som vi nå har sett har den Quichua indianske ideen omformet skolearbeid-aspektet, slik at skolegang også blir en form for arbeid. En slik form for arbeid blir da et uttrykk for *family investment*, men som har ved seg de samme egenskapene som Qvortrups *societal investment*.

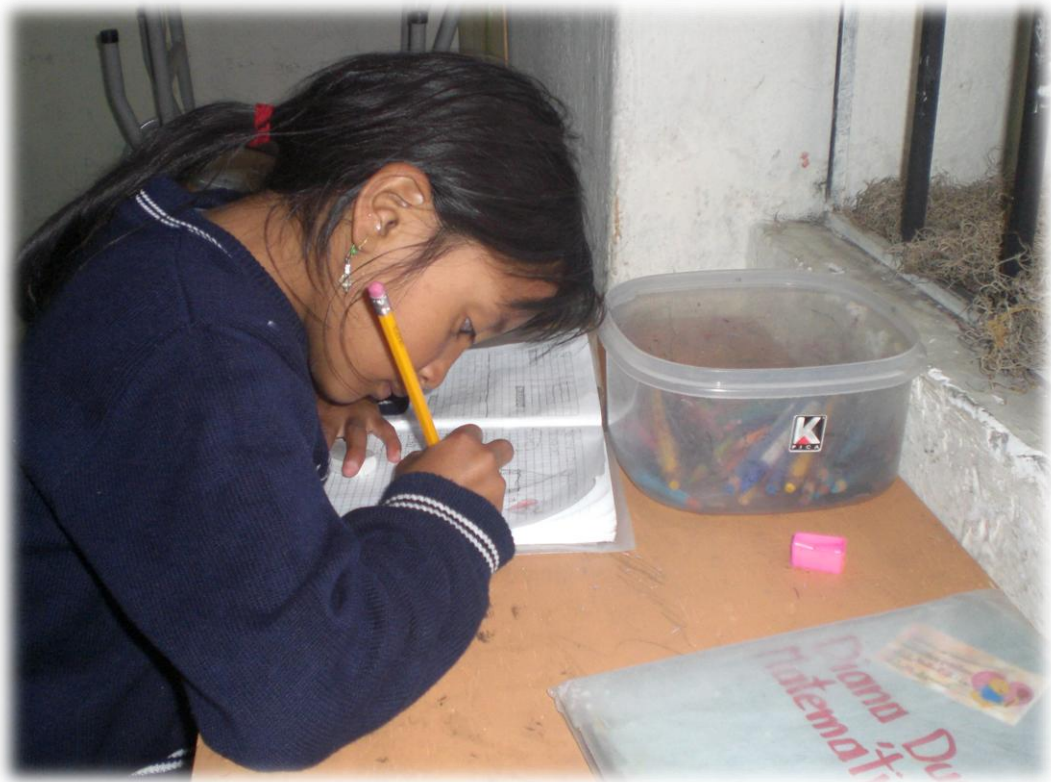
Kombinasjonen av arbeid og skole blant barna på Mercado Rafael setter ideen til å tenke om skole som arbeid på spissen; barna starter ofte dagen kl. 05 om morgenen og arbeider fram til skolestart 07.30, for videre å arbeide på markedsplassen og i den hjemlige sfære når skoledagen er over. Skolegang kan altså resultere i at arbeidsmengden blir ganske mye større som følge av kombinasjonen, noe som resulterer i at en ”arbeidsdag” blir mye lengre for barna enn for de fleste

⁴⁹ *Societal division of labour.*

andre ecuadorianske middelklasseborgere. Field viser til noe av det samme i sin diskusjon om Japan. Japanske barns forsøk på å møte de ekstreme standarder som er satt for dem i det japanske samfunnet hva det gjelder skoleprestasjoner resulterer ofte i at barna kan bruke mer enn 12 timer daglig på skolerelatert arbeid, noe som fører til at de utvikler såkalte ”voksne” stressrelaterte sykdommer (Field 1995). Barna blir offer for det hun kaller skoleindustrien, og skole blir en form for arbeid (Field 1995). Dette er et meget interessant aspekt som stimulerer til en ny måte å tenke om barn, arbeid og skolegang på, ikke minst på markedsplassen.

Oppsummering

Skole og Quichua praksiser kombineres fordi ideer om arbeid approprieres til skolearbeid. Barna fortsetter å være en del av en Quichua *community* selv om de store deler av tiden oppholder seg på en mestisisk arena. Dette fordi de fortsatt sees på som aktive medlemmer av familien som en kollektiv enhet gjennom at skole blir en form for *family investment*. Det problematiske ved kombinasjonen av arbeid og skole er at det skaper et press på barna, som et resultat av at den mestisiske skole ikke er basert på å forstå kombinasjonen. Derfor får vi skille *skoleelever* og *skoledeltakere*. De Quichua indianske foreldrene er samtidig med på å produsere dette skillet fordi de ikke forstår den *mestisiske skolestrukturen*, og ”hjemreiser” er med på å opprettholde elevskillet. Likeledes er et dårlig offentlig utdanningssystem med på å produsere elevskillet fordi verdien av en dårlig skoleutdanning ikke kan omsettes i muligheter for sosial mobilitet og derfor velger mange å ikke fullføre utdanningen.

**Skolerelaterte
aktiviteter**

Kapittel 4: Interetniske møter og kulturformidlere

I dette kapittelet skal vi se hvordan ulike kunnskapstradisjoner påvirker interetniske møter på markedsplassen, således vil begrepet *Interface* bli presentert. Det vil bli argumentert for at *interface*-møter er basert på et hierarkisk maktforhold. Videre skal vi se hvordan disse møtene konstitueres gjennom å være en del av en større internasjonal barndomsdiskurs, og således vil globaliseringsdebatten bli relevant. Det vil bli stilt spørsmålsteget ved hvordan en inngripen i de Quichua indianske familienes liv kan rasjonaliseres, og hvilket utfall dette får for barna.

Møtet mellom mestiser og Quichua indianere – et møte basert på ulike kunnskapstradisjoner

Som beskrevet i introduksjonskapittelet konstitueres kunnskap gjennom måten mennesker kategoriserer, koder og tilskriver mening til deres erfaringer (Arce & Long 1992:211). Dette skjer gjennom en kompleks prosess basert på sosiale, situasjonelle, kulturelle og institusjonelle faktorer (Arce & Long 1992:211). Å forstå produksjon, reproduksjon og transformasjon av kunnskap må derfor situeres i en forståelse av livsverdenen til det individ eller den gruppe man søker å forstå (Arce & Long 1992:212). *Praktisk kunnskap og utforskende former for kunnskap*, alt basert i ulike former for utdanning⁵⁰, vil derfor variere i henhold til gruppetilhørighet. En slik variasjon kan komme til uttrykk i *interface*-møter. *Interface* omfatter ideen om et ansikt-til-ansikt møte mellom individer med ulike interesser, ressurser og makt (Arce & Long 1992:214). Disse ulike interesser, ressurser og makt konstitueres gjennom individets *agency*, men blir også tilskrevet individer etter hvilken kunnskap de er i besittelse av. Således kan *interface*-møter gi ideer til Bourdieus kapitalbegrep, der en gjerne kan trekke paralleller til ideen om kulturell kapital (1979).

Kunnskapsbasen til individer er altså ulik i *interface*-møter, og møtene kan derfor være konfliktfylte. *Interface*-møter er ofte dynamiske og kan gi et bilde på hvordan ulike aktørers mål, oppfattelser, verdier, interesser og relasjoner blir forsterket eller omformet av slike møter (Arce & Long 1992:214). Selv om metoden for å studere slike møter tilsier at ansikt-til-ansikt relasjoner gir verdifull innsikt vedrørende en forsterkning eller omforming av mål, interesser og verdier, sier Arce & Long at det interessante er hvordan dette konstitueres mer permanent og på en større skala (1992:214). Jeg vil allikevel vektlegge viktigheten ved individaspektet i slike *interface*-møter, fordi det er dette aspektet som gir et mer direkte utslag i individers levde virkelighet, og som derfor er

⁵⁰ Både formell og uformell.

mer direkte observerbart. Om nye ideer oppstår som følge av *interface*-møter, vil det ved et anisktil-ansikt møte gi seg utslag på det individuelle plan, for siden å ha et *trickle-up* aspekt, ved at det i et fremtidig perspektiv kan gi mer permanente og omfattende forandringer i en kontekst som omfavner flere aktører. En slik omfattende forandring kunne være at alle Quichua indianere ser på institusjonalisert utdanning som den eneste riktige formen for utdanning, og at barns arbeid kulturelt delegitimeres. At individperspektivet er viktig ser vi av omfanget av stiftelser som er tilstede på markedsplassen. Stiftelsene vil hjelpe de Quichua indianske familiene etter det de mener er på best mulig måte. Forandringer på individnivå gjennom *interface*-møter skal vi se nærmere på. Først er det viktig å understreke hvordan individene som er involvert i *interface*-møter i markedsplasskonteksten, altså Quichua indianere og middelklasse mestiser, har ulike interesser, ressurser og makt. Dette resulterer i at det er vanskelig for middelklasse mestiser å forstå det arbeidende Quichua indianske barn holistisk, og omvendt, som følge av at fenomenet barn, arbeid og utdanning er så kompleks.

Becomings og Beings som en del av en større global barndomsdiskurs

Vi har tidligere konstatert at vi kan lage et grovt skille mellom å se på barn som *becomings* og *beings*. Dette skillet kan forstås analytisk gjennom å se på barndom som en historisk konstruksjon forankret i, og preget av, sosiale, politiske og økonomiske diskurser. Det er således menneskene som virker i en kontekst som skaper innhold og tillegger mening til begrepene og kategoriene. Dette viser til de ulike måtene man tenker om barn og barndom, og som gir sitt utslag i ulike levde virkeligheter. Som vi har sett resulterer dette i at barna på markedsplassen, bl.a. gjennom arbeid, kan forklares som *beings* fordi de regnes som kompetente aktører som har en naturlig plass i familien som en kollektiv enhet, både hva det gjelder sosial og økonomisk reproduksjon av familieenheten. Barn som *beings* genereres altså av at samfunnet i stor grad struktureres i henhold til en bestemt måte å tenke rundt kollektivitet på. På den andre siden finner vi ideen om barn som *becomings*, der en forstår barndom som en avgrenset livsfase som skal utspilles i sin avgrensethet fra det voksne liv. *Inside* (Ennew 1995), som tidligere forklart, er her et viktig konsept der barn mest naturlig hører hjemme i de rom hvor de kan beskyttes. Ofte er rommene konstruert for dem (Nieuwenhuys 2003); det være seg skole, barnehage, eller barnerom. Ideer om avgrensethet og beskyttelse gjør at barn blir sett på som individer som i større grad skal formes til å bli kompetente voksne. Dette understreker beskyttelsesbehovet fordi barn har ved seg det truende potensialet at de

kan formes feil, og i det ytterste bli kriminelle voksne. Formes barna feil havner de *outside* (Ennew 1995). Perspektivet bygger på ideen om barn som *becomings*, noe som jeg har argumentert for at kan knyttes opp til et dominant barnesyn, selv om det har blitt konstatert at det finnes motsetningsfulle ideer innenfor dette synet hva det gjelder hvilken mening man tillegger barn og barndom, hvor mange hevder at barn i vestlig-inspirert kontekster også kan karakteriseres som *beings*.

Vi har sett hvordan institusjonalisert utdanning oppleves som den riktige formen for utdanning blant middelklassefamilier. Dette generer videre ideen om at barns arbeid må bekjempes til fordel for å plassere barn på skolen, et rom konstruert for dem hvor de kan beskyttes og kontrolleres. Arbeid oppfattes derfor ikke som en barndomsaktivitet og markedsplassen oppfattes ikke som et sted hvor barndom skal utspilles. Mercado Rafael er et rom som *opprinnelig* er konstruert *for og av* voksne, som en arena for handel og arbeid hvor byttehandel, gjerne i form av økonomiske transaksjoner, er et hovedmål for konstruksjonen av denne arenaen. Fordi markedsplassen bokstavelig talt er *outside*, et offentlig rom, blir det også en symbolsk representasjon av *outside* i det barn oppholder seg i dette rommet. Barna som oppholder seg i dette rommet blir sett på som ubeskyttede.

Synet på barn og barndom i en mestisisk middelklassekontekst vil jeg hevde man kan sette i system med, og er inspirert av, en større globalisert diskurs om barn og barndom, der ideer tilknyttet barn som *becomings* har blitt en vestlig eksportvare. Som Ariés viser til kan dette dateres helt tilbake til 1600-tallet, hvor bourgeois forestillinger om familie, hjem, privatliv og individualitet skapte en ny måte å tenke om barn (i Stephens 1995:5). Historisk har dette synet fått en sterk forankring i mange kontekster og har således generert et nettverk av institusjoner bygd opp rundt disse ideene om barnet; kjernefamilien, skole, helsesystem og rettssystem (Stephens 1995:5). Howell sier at en globalisering av moralitet, kunnskap og rasjonalitet, har skapt en del sentrale transnasjonale ideer bl.a. om barn og barndom (2006:5). Dette har ført til en sterk generalisering av betydningen av barn og barndom, og har skapt et prototypisk bilde av at det lykkelige og friske barnet kun er et barn som oppfyller disse dominante prinsippene om barndom. En eksemplifisering av dette kan man bl.a. lese av FNs barnerettighetskonvensjon som gir sterke føringer vedrørende en riktig type barndom oppnådd gjennom at barnet kan kreve sine rettigheter, og skal beskyttes etter disse⁵¹. Disse rettighetene har blitt kritisert som følge av at de er forankret i dominante ideer om

⁵¹ Se spesielt artikkel 28 om utdanning, artikkel 29 om utdanningens formål og artikkel 32 om barnearbeid og vern mot økonomisk utbytting (Hodgkin & Newell 2007).

barn og barndom, av mange karakterisert som vestlige (se bl.a. Burr 2006, Ennew 1995, Stephens 1995). Siden har disse ideene blitt introdusert i helt andre kontekster med en lokal oversettelse preget av dominante diskurser uten gehør for det differensierte mangfold som eksisterer. I tillegg har FNs barnerettighetskonvensjon blitt kritisert å være basert i en middelklasseideologi. At et slik dominant syn på barn og barndom står meget sterkt i ecuadoriansk middelklassekultur kan man se av hyppigheten av en rettighetsretorikk anvendt i hverdagen, både i den private sfære, av stiftelsen i sitt arbeid på markedsplassen, og av skolen i en utdanningssfære. Som stiftelsesansatte sa uttallige ganger, og som jeg oppfattet som et vel innøvd slagord i deres arbeid blant barna; ”*Tienes el derecho a ...*”- ”Du har rett til ...”. At barnerettighetskonvensjonen står sterkt eksemplifiseres videre gjennom at landet har ratifisert den, det er laget en nasjonal lov basert på disse rettighetene; *El Còdigo de la niñez y adolescencia* (Ministerio de Bienestar Social 2003), og det finnes et eget barnepoliti som skal påse at disse rettighetene ikke brytes; *DINAPEN*⁵². Ecuador har således en historie preget av rettighetsaktivisme, som har blitt ført frem av private NGOer og implementert i det statlige apparatet og i befolkningen som sådan⁵³.

Den barndom som fremmes av en majoritetsbefolkning legitimeres gjennom bruken av en rettighetsretorikk, tross at det erkjennes at ikke alle tenker likt rundt barn og barndom. Stephens bygger opp under kritikken av glorifiseringen av den dominante barndomdiskursen ved å kalle denne for *the luxury of childhood* (Stephens 1995). En idé om en universalistisk barn- og barndomsforståelse er altså ikke bare problematisk i henhold til ulike krysskulturelle oppfatninger av hva barn og barndom er, men også ved at den type barndom som fremmes av mange institusjoner fordrer en viss sosioøkonomisk status for å leve den ut. Som tidligere sett henspiller dette utdanningssystemet i Ecuador, der tilgang på god utdanning er ensbetydende med privat og kostbar utdanning. En 11-åring på markedsplassen beskrev det å være rik på denne måten; ”*Å være rik er å sende barna sine til spesielle*⁵⁴ *skoler*”. *El derecho a estudiar* for de marginaliserte barna sier altså ikke noe om rettigheten til å ha en *reell mulighet* til å ha tilgang på *god* utdanning.

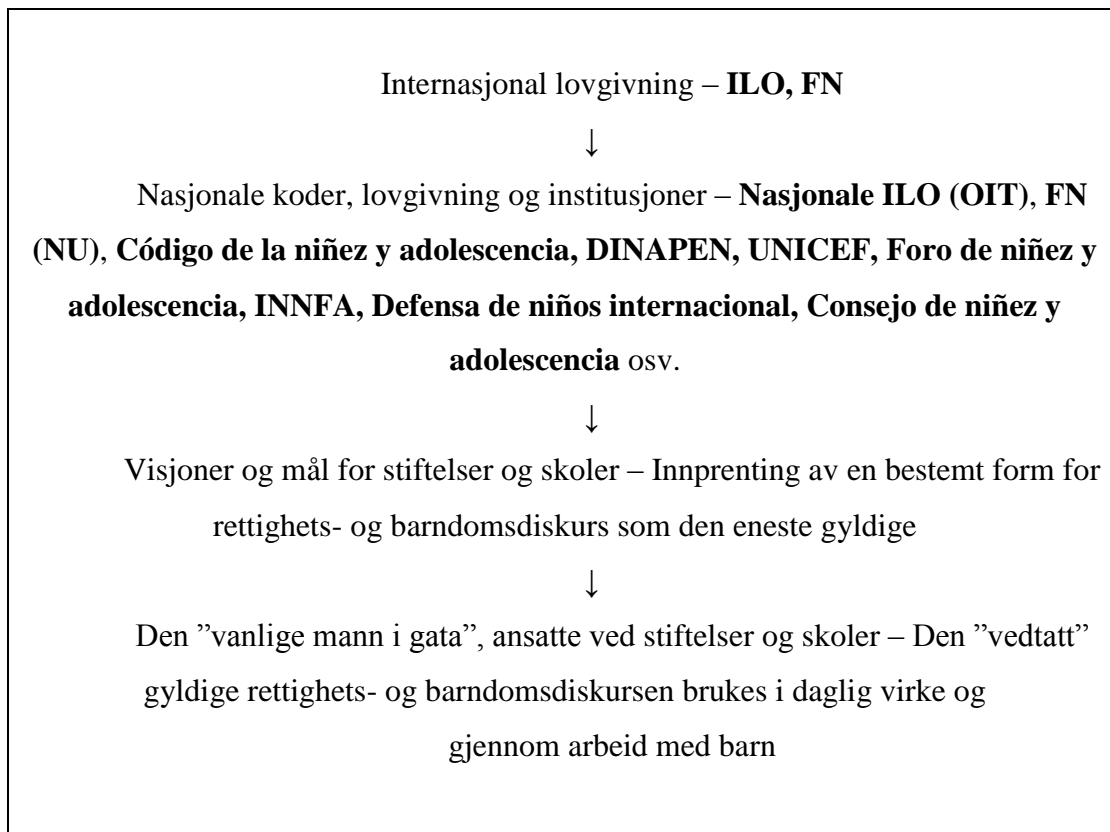
At et dominant barndomssyn står sterkt i Quito skisserer Stutzman i det han kaller for; ”...a broader Anglo-European invasion of Quiteño territory by what many about-to-be-conquered Ecuadorians take to be more highly evolved cultural forms” (1981:66). Nieuwenhuys idé om en

⁵² Dirección Nacional de Policía Especializada para Niños, Niñas y Adolescentes.
http://www.cnaa.gov.ec/archivos/file253_Boletin%20Dinapen.pdf

⁵³ For en større diskusjon se Leifsen 2006.

⁵⁴ Spesielle, som i betydningen private.

urban middelklassebarndom fungerer således godt. (i Fog & Gulløv 2003). Den sterke forankringen av en slik dominant/urban middelklassediskurs om barndom står altså sterkt fordi den tilhører en majoritetsbefolkning, innad i Ecuador som et land, men også fordi synet kan knyttes opp mot en idé om maktprisnippet ved distribusjonen av dominante konsepter. Her er vi vitne til en såkalt *trickle-down* effekt som har sitt utspring i sterke maktsentra og som jobber seg nedover i et system gjennom sterkt tilstedeværende diskurser:

De ulike synene på barn er forankret i ulike kunnskapstradisjoner og gir seg utslag i formeninger om *hvor* barn hører hjemme, altså romlig tilhørighet, og *hva* de skal gjøre, altså hvilke aktiviteter disse rommene skal fylles med. Vi har sett hvordan dette kommer til uttrykk gjennom barns arbeid og barns skolegang, og hvordan det blant mestisiske middelklasselærere og ansatte i stiftelsen søkes å forandre hvordan barna og deres foreldre tenker om arbeid og utdanning, etter søken å forandre Quichua indiansk praksis i henhold til mestisiske middelklasseideer om barn og barndom. Hvordan kommer så ulike syn til uttrykk i praksis gjennom *interface*-møter?

Foreldreskolen – en av flere arenaer for interface-møter

- ”Du *må* gå på skolen” (sagt av en stiftelsesansatt til et barn)
- ”Hva skal du bli? Tyv?” (presentert som eneste alternativet til å gå på skolen av en stiftelsesansatt til et barn)
- ”Dere må si, kreve, og tvinge barna deres til å komme til stiftelsen. I en ung alder vet de ikke hva som er viktig eller ei. Om dere ikke tvinger dem, vil de vokse opp og slå dere” (sagt av en stiftelsesansatt til en forelder vedrørende barneoppdragelse)

Dette er en type retorikk som gikk igjen i møtene mellom stiftelsesansatte og Quichua indianerne på markedsplassen. Uttalelsene er en form for normativ retorikk, som har et ovenfra-og-ned perspektiv. En slik form for retorikk setter premissene for samværet mellom Quichua indianere og middelklasse mestiser på markedsplassen, og eksemplifiserer et *interface*-møte hvor det råder et hierarki som blir lett synlig i det normative budskapet.

Foreldremøter i regi av stiftelsen, som ble kalt foreldreskolen⁵⁵, var obligatoriske for foreldre som hadde barn som brukte stiftelsens tilbud. Ved å kalle disse møtene for en foreldreskole eksemplifiserer det dette ovenfra-og-ned perspektivet, hvor ideen om at en lærer skal undervise en ulært er sentral. Temaer som ble belyst var bl.a. utdanning, barneoppdragelse, vold, alkoholisme, hygiene og religiøse verdier. Vanlige utsagn ved foreldreskolen var; ”*Et møkkete ansikt er et stygt ansikt, et rent ansikt er et pent ansikt*” og ”*Å drikke store mengder alkohol virker inn på livet ditt, inntar du alkohol forgifter du kroppen din og du vil miste venner og dem du er glad i, viktigst av alt din familie*”. Man ser igjen dette normative budskapet. Fordi få av foreldrene møtte opp på foreldreskolen under mitt opphold i felten begynte stiftelsen med utlodding av matvareposer bestående av basisvarer, noe som fungerte som et godt trekkplaster for de fattige foreldrene.

På foreldreskolen sitter læreren, her en middelklasse mestis, med makten til å definere hva som er rett kunnskap for slik å lære det bort til foreldrene. Fordi retorikken er normativ kommuniseres det således at den kunnskap som bortlæres er den eneste gyldige formen for kunnskap, og det levnes ikke mye rom for alternative tolkninger. Barth kaller dette *ownership* og *copyright* til kunnskap (Barth 1990). Bruken av elektrisk utstyr på foreldreskolen viderefører dette maktperspektivet. Pc-er, projektor, tv, kamera og dvd ble effektivt brukt i undervisningen og bygger oppunder en hierarkisk maktinndeling, gjennom at tilgangen til dette utstyret er skjevt fordelt og skaper en avstand mellom sender og mottaker. Dette kan videre settes i system med utdeling av

⁵⁵ *La escuela de los padres.*

materielle goder til familiene, som klær, mat, skolemateriell, stipender og tilgang til et rom konstruert for barndomsaktiviteter⁵⁶. I tillegg må foreldrene skrive under på at de har møtt opp på foreldreskolen⁵⁷, og det taes også bilder for å dokumentere tilstedeværelse på foreldremøtene. Om foreldrene ikke er tilstedeværende lokaliseres de på markedsplassen og blir konfrontert med spørsmål om hvorfor de ikke har møtt, og de må skrive under på sitt fravær. Stiftelsen har ingen formell makt til å kreve dette, men det gjennomføres som et kompromiss for det stiftelsen har å tilby brukerne. Dette kan sees på som former for kontroll og disiplinering⁵⁸, som har sitt utspring i en ujevn maktfordeling visualisert gjennom *Interface*-møter mellom de ansatte ved stiftelsen og foreldrene. Målet for stiftelsen er å tilegne foreldrene kunnskap om hvordan deres barn på best mulig måte skal oppdras. De promoterer det som oppfattes som *a superior model of childhood* (Nieuwenhuys 2003). Hovedideen er at foreldrene skal se viktigheten ved institusjonalisert utdanning, for således å internalisere dette i oppdragelse og familieplanlegging. Dette eksemplifiseres gjennom et av stiftelsens hovedvisjoner; å garantere for en riktig utdanningsprosess. Lav deltakelse på møtene⁵⁹ kan gi indikasjoner på at ulike kunnskapstradisjoner skaper en avstand mellom middelklassemestisene og Quichua indianere fordi man er uenig om måten barna skal sosialiseres på. Så, i hvor stor grad internaliseres således budskapet stiftelsen søker å kommunisere?

”Noen ganger tror jeg at de mener at det er jeg som skal takke dem”

Rosa, en stiftelsesansatt, og jeg sitter på bussen som skal ta oss tilbake til markedsplassen etter et hjemmebesøk hos familien Limuña. Stiftelsens hjemmebesøk er ment for å kartlegge familiesituasjonen til barna, og for å se om det er noe foreldrene trenger hjelp til i hjemmet. Med disse besøkene følger utdelingen av en matvarepose med basisvarer familien trenger. Rosa og jeg kommer inn i en diskusjon vedrørende familien vi nå har vært hos, og Rosa uttaler at Señora Limuña tidligere var lite samarbeidsvillig med stiftelsen, men hun sier at det nå har bedret seg: ”Hun har forandret seg. Tidligere ville hun bare at barna skulle selge, men nå sender hun dem på skolen. Hun smilte aldri før, men nå er hun utadvendt og blid”. Allikevel, Rosa avslutter samtalen

⁵⁶ Barndomsaktiviteter som førskole, leksehjelp og lek.

⁵⁷ En stor andel av foreldrene kan ikke skrive og signerer derfor med sitt fingeravtrykk.

⁵⁸ Som ble rasjonalisert ved at stiftelsen får økonomisk støtte fra mange ulike donorer. Donorene krever dokumentasjon på arbeidet som bedrives på markedsplassen.

⁵⁹ Stiftelsen hadde anslagsvis 86 barn som brukere. Under de fire møtene/foreldreskole-timene jeg deltok på så jeg en gjennomsnittlig deltakelse på 23 % blant foreldrene.

*med å gi uttrykk for sin frustrasjon i det vanskelige arbeidet med å hjelpe familiene; ”Noen ganger tror jeg at de mener at det er **jeg** som skal takke **dem!**”*

Vi ser her et eksempel på en *interface*-situasjon der en stiftelsesansatt setter ord på tiden før stiftelsens intervensjon i familien, og forandringen hun har sett hos dem etter intervensjonen, som hun beskriver som positiv. Allikevel, Rosa sitter igjen med følelsen av at hun sliter i arbeidet hun gjør med familiene. Dette er fordi hun føler at stiftelsens brukere har en formening om at det er *de* som skal takkes, som følge av at de påtar seg oppgaven med å forandre og restrukturere familien etter hennes ønsker. Hun mener derimot at det er *hun* som skal takkes, tatt i betraktning hennes formening om at hun er en aktør som stimulerer til en positiv forandring innad i familien, dette etter hennes verdigrunnlag. Dette gjenspeiler den oppgitthet mange stiftelsesansatte og lærere uttrykte i forhold til sitt arbeid. De har en følelse av at de kontinuerlig må presse på slik at de Quichua indianske familiene skal forandre seg. Dette er en indikasjon på at det eksisterer ulike ideer i slike interetniske møter.

At mange av familiene faktisk forandrer seg etter at de kommer i kontakt med stiftelsen ser vi av eksempelet Limuña. Dette viser til at møtet mellom Quichua indianerne og middelklasse mestisene er preget av et møte med ulike interesser, ressurser og makt. Middelklasse mestisene står øverst i et makthierarki, noe vi kan lese av den påvirkningskraft de har i denne forandningsprosessen. Som oftest går denne påvirkningskraften kun én vei i dette makthierarkiet. Allikevel kan vi stille spørsmålsteget ved hvor dypt disse endringene sitter hos den enkelte familie, en skepsis som illustreres i Rosas kommentar, hvor uenigheten om hvem som skal takkes i stiftelsens arbeid blir et faktum. Et intervensjonsmøte som fulgte to og en halv måned etter hjemmebesøket hos Limuña familien underbygger dette;

Stiftelsen har etter gjentatte mislykkede forsøk på å få mor i Limuña familien til å prioritere skole framfor arbeid, besluttet å innkalle Señora Limuña til et intervensjonsmøte. Dette kommer som et resultat av at stiftelsen har oppdaget at yngstedatteren, Anita på 7 år, har et skolefravær på 160 dager og er i ferd med og måtte gjenta et skoleår. I tillegg er det er foretatt en psykologitest som tilsier at jenta har en mild form for lærevansker. Stiftelsen har tatt kontakt med et pedagogisk læringscenter som tar sikte på å hjelpe arbeidende barn med lærevansker, og stiftelsen vil gjerne tilby Anita en plass mot at moren dedikerer seg til sine tre yngste barns utdanning.

På møtet er fire representanter for stiftelsen tilstedeværende, de sitter på én side av et kateter, midt i mot dem på den andre siden av kateteret sitter Señora Limuña. Stiftelsens psykolog Gonzalo åpner møtet med å si: ” Vi er alle her for Anitas beste. Som stiftelse må vi ta ansvar, lærerne hennes må ta ansvar og du som mor må ta ansvar. Bare slik kan vi hjelpe henne”. Señora Limuña går med en gang i forsvarsposisjon og forklarer hvordan hun vektlegger utdanning i sin barneoppdragelse. Videre er familiens personlige hygiene et tema, hvorpå det sies av stiftelsen at mangelen på dette går negativt utover Anitas relasjon med de andre barna ved stiftelsen. Señora Limuña forsvarer seg igjen og repliserer med at familien til tider ikke har råd til såpe.

Møtet avsluttes med at sosialarbeideren Lourdes vil inngå et kompromiss med Señora Limuña mot at Anita skal få ytterligere hjelp. Dette forklarer hun med at; ”Når vi gir noe så forventer vi noe tilbake, at foreldrene dedikerer seg til barna. Om de ikke gjør det må vi hjelpe et annet barn. Det gjør oss vondt og da måtte forlate dette barnet, men andre trenger også vår hjelp. Du vet at det deles ut nye stipend i skolen i september? Du er nødt til å sende barna dine på skolen, hvis ikke vil du ikke motta noe stipend”. Et kompromiss mellom stiftelsen og Señora Limuña inngås. Hun takker og hilser de fire ansatte ved stiftelsen farvel. Dagen etter møter Anita opp med rene klær og oppsatt hår, og hun er klar for første dag ved det pedagogiske læringscenteret.

Etter at stiftelsen gjentatte ganger har kommunisert sitt standpunkt til viktigheten ved skolegang til Señora Limuña, og hun ikke har fulgt opp, ser vi at en ”gulrot” som stipend og en ”trussel” om å slutte å hjelpe familien er virkemidler som taes i bruk. At slike virkemidler må benyttes for å ”presse igjennom” stiftelsens normer og verdier illustrerer de ulike formeningene om hva som er en riktig form for barneoppdragelse i slike interetniske møter. Samtidig understreker det den hierarkiske relasjonen i regi av at en part har makt til å ta fra eller tilby en annen part noe den trenger, dette for å oppnå det en vil. For de marginaliserte familiene representerer stiftelsen bl.a. en økonomisk støtte.

Allikevel, at det skapes en viss resonans på tvers av etniske kategorier kan man også se. Et møte ved stiftelsen som omhandlet den økonomiske støtten fra Plan, en internasjonal organisasjon som muliggjorde stiftelsens arbeid ved markedsplassen illustrerer dette;

Sosialarbeideren Lourdes forteller at hun har vært i møte med en av stiftelsens økonomiske hoveddonorer. Hun forteller at hun i et møte med dem har fått beskjed om at stiftelsen ikke kan kategorisere barna på markedsplassen som arbeidende barn fordi de er indianere. Plan mener at

det faktum at barna arbeider er en del av en sosialiseringsprosess, og at det er en landsbykultur indianerne har tatt med til byen. En diskusjon oppstår og psykologen Gonzalo utbryter; ”det er tilfelle at på landsbygda er arbeid en intrafamiliær aktivitet hvor familien jobber sammen og hjelper hverandre, men her i byen er det utnytting fordi barna ofte befinner seg på gata hvor det finnes så mange risikoer!”. Sosialarbeideren forstetter med å si at bistandsorganisasjonen ikke vil godkjenne tematikken på foreldreskolen fordi foreldrene/brukerne er indianere. ”Derfor er vi nødt til å ta opp interkulturelle tema”, sier hun.

Møtet viser til det faktum at både de ansatte ved stiftelsen og Plan er fullt klar over at det foreligger ulike ideer om barns arbeid, forankret i kulturelle praksiser. Gonzalos uttalelse viser at det hos han foreligger et syn på at arbeid som noe intrafamiliært forandres på veien fra landsbygda til byen. Barns arbeid blir derfor sett på som problematisk fordi barn i byen uten samvær med foreldre er truet av gatas trusler. Narkotikaproblematikk, alkohol og misbruk ble ofte gjort relevant i slike framstillinger. Gonzalos utsagn er pussig tatt i betraktning at barna på markedsplassen ikke jobber på gata, men tvert imot på markedsplassen. Det pussige forsterkes av at barns arbeid i markedsplasskonteksten utføres som oftest sammen med voksne, i all hovedsak foreldrene. Barnas arbeidsmiljø er derfor en form for utvidet familieomgivelse. Denne fleksible bruken av termen ”gatebarn” hørte jeg gjentatte ganger både blant stiftelsesansatte, lærere og annen middelklasse. Dette reflekterer de ulike formeningene om barn og barndom hvor det i et middelklassesyn argumenteres for at barn som arbeider ikke er *inside* i Ennews forstand (1995). Hva slags type arbeid de utfører blir da irrelevant. Det relevante er framstillingen av barn som *outside* i regi av at barna bedriver en aktivitet som de i en vestlig-inspirert kategorisering av barn ikke burde bedrive, nemlig arbeid. Dette til tross for at den type arbeid som barna på markedsplassen utfører er *inside a family* (Ennew 1995). Således kan arbeidende barn kategoriseres som gatebarn av middelklassementiser fordi det essensielle er at de er *outside*, som i det ytterste symboliseres gjennom et gatebarn; alene, forlatt, skjørt og ubeskyttet. Barna kategoriseres som gatebarn til tross for at de sjelden eller aldri *faktisk* oppholder seg på gata, eller bruker gata på den måten det siktes til i en slik gatebarnsretorikk. Barna betraktet seg selv heller aldri som gatebarn. I tillegg møter man ofte et syn blant middelklassementiser som glorifiserer det arbeidet barna utfører på landsbygda til sammenlikning med beskrivelser av barns arbeid i byer. Et viktig aspekt er her at arbeid som utføres på landsbygda som oftest kun beskrives som *tareas de la casa* fordi det står i direkte tilknytning til husholdningen, det være seg jordbruksaktiviteter og/eller husdyrhold. Slike former for arbeid

oppfattes som selvforsynt og at det ikke har ved seg direkte økonomiske transaksjoner⁶⁰. Derfor karakteriseres det ikke like fullt som arbeid. Det lages således et rigid skille mellom arbeid utført på landsbygda og arbeid på markedsplassen. Dette fordi arbeid på markedsplassen går inn i en økonomisk sfære hvor pengetransaksjoner kan observeres mer direkte som følge av at det er en form for lønnsarbeid. Marx skiller mellom penger som kapital når det byttes mot arbeidskraft, og penger som kun penger når det byttes mot produkter produsert gjennom arbeid (Bloch & Parry 1989:464). I en dominant barndomsdiskurs anser man det som moralsk forkastelig at arbeid som byttes mot penger, som en form for kapital, skal utføres av barn. Arbeid tilskrevet *el aseo de la casa* er derfor greit, mens arbeid som er med på å generere inntekt som *desgranar* og *vender* er derfor ikke greit. Dette kan settes i system med ideer om byttesfærer, som ofte er forbundet med strenge regler (Kopytoff 1986, Bohannon 1959). Det at barn, jamført en dominant barndomsdiskurs, holdes utenfor byttesfæren dominert av arbeidskraft, sier noe om barnets spesielle verdi i et dominant barnesyn, jamført argumentet om *becomings* og *beings*. Barn er ikke som voksne og derfor er de gjenstand for spesielle regler i henhold til hvordan de kan være involvert i transaksjoner av kapital. Dette kan tilknyttes ideer om rent og urent. Som vi nå skal se kan ideer om rent og urent rettferdiggjøre en intervensjon i den Quichua indianske familie, foretatt gjennom *interface*-møter.

Rent og urent – en rasjonalisering av stiftelsesaktiviteter på Mercado Rafael

Hva får en lærer til å bli ille berørt av at en elev selger frukt på markedsplassen i en skoleuniform, eller at den samme eleven gjør lekser på en fruktkasse på markedsplassen? Hva får en stiftelsesansatt til å snakke engasjert om at barna må reddes når de er vitne til at de er på arbeid kl. 05 om morgenen? Forklaringsfaktorene kan være flere, men mye av engasjementet kan sies å være basert på at barna i disse kontekstene er et bilde på Douglas' klassifikasjonssystem av rent og urent (1966). Douglas' idé om viktigheten av klassifikasjonssystemer i et samfunn gjenspeiler menneskets behov for å skape orden. Rent og urent er kategorier i et klassifikasjonssystem som skaper en slik orden. Orden symboliserer det rene, brudd på orden symboliserer det urene. Det urene representerer altså en anomali som blir *matter out of place* (Douglas 1966). I dette henseende er det blant middelklasse mestiser barn som er *outside* som representerer et brudd på orden. Hvordan

⁶⁰ Det faktiske var at selvforsynt jordbruk på landsbygda ofte måtte kombineres med andre former for arbeid fordi arbeid på egen jord ikke var tilstrekkelig for å opprettholde familiens levedyktighet. Mange barn befattet seg derfor også med lønnsarbeid på landsbygda.

kan vi da ordne verden barna virker i etter Douglas' prinsipper om rent og urent i henhold til mestisiske middelklasseidealer? Nedenfor ser vi et klassifikasjonssystem om barn og barndom. Systemet kan sees i henhold til et mestisisk verdsett preget av en dominant barndomsdiskurs.

Rent	Urent
<ul style="list-style-type: none"> • Inne/privat/beskyttet • Barnlige rom som barnerom • Skole 	<ul style="list-style-type: none"> • Ute/offentlig/ubeskyttet • Voksne rom som markedsplassen • Arbeid

Dette klassifikasjonssystemet blir en representasjon på dominans og kontroll fordi det kan sees på som et instrument for å forklare hvorfor en inngripen i de Quichua indianske familienes verden kan rettferdiggjøres. De rene kategorier må beskyttes for forurensing av de urene kategorier, som et mål for å opprettholde en sosial og kosmologisk orden. Det urene truer det rene når det blandes med det sistnevnte. Jo mer urent barnas aktiviteter kan kategoriseres som, jo lettere er det å intervensere og argumentere for det rasjonelle og moralske i denne handlingen.

Når trusselen om forurensing er mest reel avhenger av skalatenkning. På markedsplassen ser vi at stiftelsesansatte jobber for at barna skal ha en mulighet til sosial mobilitet ved å bryte ut av sin fattigdomsstatus, som i det ytterste er tenkt at kan oppnås gjennom et fullt fokus på institusjonalisert utdanning. Allikevel er de ansatte ved stiftelsen realister, og som vi har sett erkjennes det at arbeid blant Quichua indianere kan settes i et system med kulturell praksis. Kombinasjonen arbeid og skole sees derfor på av middelklassemestisene som en prosess mot en større forandring, hvor arbeid i et framtidig perspektiv vil bli helt og holdent erstattet med skolegang. Således kan kombinasjonen arbeid og skole bli akseptert lokalt, også av middelklassemestiser, så lenge denne kombinasjonen forekommer i ulike rom, men når det blandes sammen skapes det uorden og blir svært truende, slik som læreren gir uttrykk for gjennom sin frustrasjon over at barn arbeider i sin skoleuniform. Dette blir altså en form for kombinasjon der det urene, arbeid blant barn, kommer for nære det rene, skoleuniformen som symboliserer skolen som en avgrenset institusjon for barn.

I et større perspektiv kan de Quichua indianske barna oppleve et dobbelt stigma fordi de i tillegg til å være arbeidende barn *også* er Quichua indianere. Dette i en kontekst hvor klasse,

etnisitet og ”rase” ofte gjøres relevant og gir utslag i at urbefolkninger i ulik grad blir stigmatisert innen nasjonalstaten. Dette er av høy relevans i latinamerikanske og andinske kontekster (Stutzman 1981, Wade 1997, 2005, Whitten 1981). Her opprettes det kategorier som underutviklet, usivilisert, bakstrebersk, møkkete, og urbefolkning, som står i et dikotomisk forhold til utviklet, sivilisert, progresjon, rent og hvithet (Swanson 2007, Whitten 1978). Whitten sier om nasjonalisme i Ecuador at det har ved seg et paradoks; på mange måter er det basert på kompetansen til urbefolkningen, at de kan knytte sin kultur til nasjonalismeprojektet, men ”continuing, dogmatic, nationalist denial of ultimate cognitive dependence on certain indigenous concepts and sets of knowledge creates the pinnacle of contradiction within the current interface (1978:60). Dette kan sees på som et uttrykk for en mestifiseringsprosess, som for mange er ensbetydende med de positivt ladede dikotomiene lansert ovenfor. Mestifiseringsprosesser kaller Stutzman ”an all-inclusive ideology of exclusion” (1981), som viser til at en blanding av kulturelle uttrykk og praksiser er svært selektive sett i henhold til at f.eks. kun visse indianske kulturelle uttrykk ansees som akseptable blant en majoritetsbefolkning. Et eksempel er at deler av en Quichua kultur markedsføres internasjonalt gjennom turismeindustrien, mens en praksis som sosialisering av barn gjennom arbeid skal utryddes. Dette kan settes inn i en større diskusjon i henhold til Douglas’ ideer om det rene og urene. Klassifiseringssystemet handler ikke nødvendigvis kun om arbeidende barn, men også at de arbeidende barna i denne konteksten *også* blir klassifisert i henhold til idealer om det rene og det urene i et samfunn preget av marginalisering i henhold til etnisk tilhørighet.

Rent og urent i interface-møter

Når det opprettes et skille mellom det rene og urene, er det ofte at motsetningene mellom de to ekstremtliggjøres for at det lettere lar seg gjøre å kategorisere, og å opprettholde dette skillet. Det rene opphøyes og aktiviteter som faller utenfor ekstremtliggjøres og overkommuniseres. Dette har vi sett gjennom at barna på markedsplassen ofte kategoriseres som gatebarn. Vi skal nå se de samme type mekanismer når vi vender tilbake til workshopen på *Escuela fiscal María Virginia*, som vi allerede besøkte i kapittel 3;

Lærerne har fått beskjed om å lage et rollespill om arbeidende barn, og de har fått utdelt temaene ”skopussere”, ”vendedores på markedsplassen”, ”vendedores på bussene” og ”desgranadores”. Lourdes forteller meg i fortrolighet at rollespillene er en teknikk for å se hvordan arbeidende barn

og deres familie blir representert gjennom lærerne. Gruppen med "desgranadores" som tema starter presentasjonen. Gruppen dramatiserer med overdrivelse og humoristiske innslag, noe som letter stemningen i rommet og skaper løssluppen latter om tunge temaer. I dramatiseringen fremstilles barnet som en uskyldig aktør som underlegges foreldrenes tyranni; barnet blir slått av mor når han ikke vil skrelle. I tillegg portretteres far som alkoholisert og hans verbale utsagn er kraftsalver som hagler over barnet desto fullere far blir. Når mor prøver å irettesette far blir hun gjenstand for hans slag. I tillegg spilles barnet med stor innlevelse i dét det blir et faktum at barnet har masse lus, som formelig spretter ut av hodet hans. Når dramatiseringen er over mottar gruppen applaus og neste gruppe dramatiserer med en like stor innlevelse og overdrivelse, i søken etter å sette et humoristisk preg på forestillingen og skape resonans hos de fremmøte.

Selv om dramatiseringen av det arbeidende barn gjøres med overdrivelse er det fruktbart å legge merke til hva som blir vektlagt i en portrettering av barna; tvang, vold, alkoholisme, håpløshet og mangel på hygiene. Dette sier noe om hva som gjøres relevant i en forståelse av det arbeidende Quichua indianske barn, og som således blir en vedtatt sannhet. Disse ideene om barns arbeid blir det som oppfattes som sannheten i interetniske møter, hvor intervensjon i familien rettfærdiggjøres fordi barna må reddes fra denne "virkeligheten", der alt som representerer en uren barndom må omvendes. Men, på samme måte som arbeid kan forkastes ut ifra mestisiske middelklasseideer om barn og barndom, kan barns arbeid forsvares med andre argumenter om man ser det fra perspektivet til dem som praktiserer arbeid. At barns arbeid ikke kategoriseres som urent blant Quichua indianere ser vi av at arbeid blant barn fortsetter å være en viktig sosialiseringsspraksis på markedsplassen. Allikevel har vi jo sett at skole også er en institusjon for sosialisering som tillegges viktighet gjennom at meningen ved arbeid approprieres til skolen. Hva resulterer så denne kombinasjonen i?

Interface-møter skaper kulturformidlere

Fordi barna sosialiseres i en Quichua kontekst (i byen og på landet), og på skolen og ved stiftelsen (kontekster preget av mestisiske ideer), blir barna aktører utsatt for differensiert påvirkning ut fra de ulike kontekster. Det har blitt konstatert at ideer om barn og barndom som eksisterer i de ulike kontekstene ikke bare influeres av lokale og nasjonale ideer om hva kategoriene fylles med, men at

de er en del av en større dominant barndomsdiskurs. Således er det relevant at jeg posisjonerer meg i en globaliseringsdebatt.

Det finnes en rekke ulike syn på hva globaliseringsprosesser medfører for mennesker som handlende aktører i den. Synene varierer fra i det ytterste å regne verden som én i regi av at vi alle blir like som følge av påvirkninger på tvers av landegrenser, til et annet ytterpunkt som skisserer at vi blir mer og mer ulike som resultat av at individer responderer på disse globaliseringsprosessene med full motstand. Vi har sett at spredningen av betydningen tilskrevet barn og barndom er en vestlig-inspirert eksportvare forankret i et maktunivers, men blir betydningen konsumert likt allikevel? Mange som er opptatt av globaliseringens virkning i det lokale vil hevde nei, noe som kan knyttes opp mot de ulike ideene om barn som *becomings* og *beings*. Dermed snakker vi også om globalisering som et mangfold, på lik linje som vi snakker om det lokale mangfold, dette i regi av at det eksisterer globaliseringer (Tsing 2002:465). Tsing erstatter globalisering som et singulært begrep med ideen om globaliseringsprosjekter, som alle får ulikt utfall:

“Projects are to be traced in relation to particular historical travels from one place to another; they are caught up in local issues of translation and mobilization; although they may be very powerful, we cannot assume their ability to remake nature and society according to their visions. Projects may articulate with each other, creating moments of fabled stability and power. They may also rub up against each other awkwardly, creating messiness and new possibilities. Through joint attention to ideologies of scale and projects of scale making, it is possible to move into those cracks most neglected by unselfconscious reliance on global futurism, globalist conflation, and global circulation.” (2002:472).

Globale prosjekter møter således lokale ideer når de flyter på tvers av grenser og oversettes i det lokale. Dette kan skape brudd der det forhandles om nye ideer som tillegges et globaliseringsprosjekt i det det oversettes lokalt. Det er dette vi er vitne til på Mercado Rafael. Barna er noen av de viktigste aktørene i denne prosessen fordi de oppholder seg i ulike rom hvor disse globale prosjektene, her ideer om barn og barndom, får ulike oversettelser. Barna får derfor rollen som kulturformidlere. Resultatet av barnas utførelse av rollen som kulturformidlere blir da kombinasjonen av arbeid og skole. For å utdype; barna oppholder seg i Quichua rom hvor Quichua ideer står sterkt som følge av fysiske og psykiske ”hjemreiser”. Barna oppholder seg også i rom preget av mestisiske middelklasseideer bl.a. i stiftelsens lokale og på skolen. Tilgangen til begge

rom i byen er større fordi mange globaliseringsprosjekter er tilgjengelig på samme sted i byer. Strukturelle betingelser i byen gjør at skolegang blir mer vesentlig her, i tillegg til at nettverkstilhørighet i en Quichua kultur har ført til en konsentrasjon av Quichua ideer på *el mercado indio*. Fordi en kan si at det er de mestisiske ideer som kan oppfattes som å ha sterkest makt i *interface*-møter er det disse ideene som oftere taes med inn i en Quichua kontekst og oversettes der. Ideene absorberes og fortolkes på en ny måte. De får i en Quichua kontekst en lokal oversettelse og et nytt uttrykk, altså et brudd. Jeg vil hevde at det ikke fører til at barna blir mer mestisiske, altså at de mestifiseres, men disse bruddene tilfører Quichua kulturen noe nytt i denne oversettelsesprosessen. Således blir det både en form for endring og kontinuitet av Quichua kulturell praksis som følge av denne oversettelsesprosessen.

Stutzman argumenterer for at vi i Ecuador ser at staten bygges opp rundt idealer om en mestisisk stat, hvor etnisitet må byttes ut mot nasjonalisme om man vil ta fullverdig del i nasjonalstaten (1981). Han er opptatt av å studere motstand i denne prosessen. En måte å studere motstand på kan være i forhandlingen om barnas framtid i interetniske møter på markedsplassen og i skolesfæren. Kulturell praksis som en del av barnas etniske tilhørighet skal omformes til fordel for at barna skal ta del i den mestisiske skole og således ta del i et nasjonalistisk prosjekt (jmført Stutzman). Allikevel vil jeg i motsetning til Stutzman si at det som fremgår som et resultat av denne prosessen blant de Quichua indianske familiene verken kommer som et resultat av motstand eller aksept til majoritetsbefolkningens og statens krav om utskiftning av etnisk tilhørighet til identifisering med nasjonalidentitet. Snarere er det en strategi som fremkommer gjennom en levd virkelighet. Det er en respons som etableres gjennom en overlevelsesstrategi i nået og en framtidsstrategi for å sikre familiens levedyktighet i et langsiktig perspektiv, i en kontekst som er byen. ”In spite of the greater fluidity brought by mass education and migrant labor, identity is still conceived today in terms of a dichotomous contrast, the assumption of rupture, and a relationship of opposition between the categories of Indian and mestizo... This ethnic contrast was inscribed in colonial legislation and was redefined in the nineteenth century by the clear class and cultural opposition between Indians and mestizos. But the lived reality has of course always been far more complex (Harris 1995:372). Det komplekse som Harris skisserer kan sees i sammenheng med at Quichua kulturell praksis får et nytt uttrykk i byen. Dette ser vi gjennom nye sosialiseringsspraksiser, som gjennom kombinasjonen av arbeid og skole. Disse praksisene trenger derfor ikke nødvendigvis å stå i opposisjon til hverandre, slik som det oppfattes at det mestisiske står til det indianske. Barna er noen av de sterkeste aktørene i denne prosessen og er de aktørene

denne prosessen går sterkest utover i deres levde virkelighet. Dette fordi de stadig flyter mellom by og land, skole og markeds plass, det mestisiske og det Quichua; kort sagt mellom ulike arenaer for sosialisering. Hvor forandret dette nye kulturelle uttrykket blir, avhenger i vårt henseende mye av barnas status som *skoleelever* og *skoledeltakere*, fordi disse statusene kan gi en indikasjon på i hvilken grad barna er integrert i de ulike sosiale kontekstene.

Foreldrenes agency hva det gjelder å besvare prosessen om en overgang fra etnisitet til nasjonalisme er nokså stort, dette selv om de må handle innen et makthierarki hvor påvirkning utenfra er sterk. Dette ser vi gjennom foreldrenes beslutning om å holde på arbeid som en del av en større sosialiseringsprosess. Valget kan lettere taes fordi de også har et stort nettverk i byen. Barnas agency har vi sett er nokså stort, dette fordi de kan velge aktivt mellom to arenaer for sosialisering, men det er viktig å understreke at de samtidig er underlagt plikt, særlig hva det gjelder å utføre arbeidsoppgaver i Quichua konteksten. Stiftelsen jobber mot at den samme pliktfølelsen skal oppleves hva det gjelder å utfylle rollen som *skoleelev*.

Jahoda og Lewis sier at; ”The training of children to operate in two or more incompatible contexts and to deal with the ensuing conflicts is a remarkably under-researched area, especially when one considers the contemporary prominence in plural societies all over the world of ethnic minorities to say nothing of the yawning ”generation gap” associated with rapid social change” (1988:26). Dette er det interessante ved byantropologiske studium; ved å studere *the urban village* kan vi observere barns handlingsrom i det Jahoda og Lewis karakteriserer som uforenelige kontekster. Jeg vil allikevel si at å virke i det som her karakteriseres som motsetningsfulle og uforenelige kontekster ikke nødvendigvis er uforenelig, noe vi ser av barnas aktive kombinasjon av arbeid og skole. Goffmans begrep om situasjonsdefinisjon er her til hjelp for å forstå hvordan barna vet at de skal te seg i de ulike kontekstene. Situasjonsdefinisjon blir altså en form for mestringsstrategi hvor barnas rolle som arbeidende barn og som skoleelev underkommuniseres ved de ulike arenaer etter behov (Barth 1966). Dette kan bli motsetningsfylt for barna i det de hele tiden må respondere på de ulike forventninger de møter i de ulike sosiale kontekstene, men ved at de aktivt daglig kan være med å velge om de vil arbeide eller gå på skolen mestrer de til en viss grad denne kombinasjonen. Allikevel vil jeg hevde at hjemmets normer og verdier fungerer som det største referansepunktet for barna, og derfor ser man at arbeid i mange situasjoner oftere kan prioriteres til fordel for skolegang; ”Hjem og familie er ideologiske konstruksjoner, som gjennom hverdagens handlinger utspiller seg og moraliseres med konsekvenser for aktørenes muligheter” (Gulløv & Højlund 2003:143). På den andre siden ser vi at NGO-prosjekter, bl.a. et slikt vi ser

stiftelsen driver på markedsplassen, symboliserer det Nieuwenhuys kaller for *non-places* bl.a. fordi de kan kalles for liminale steder konstruert for barna; de er derfor til en viss grad historieløse. Dette er fordi et sted kun kan konstitueres etter en lang periode av sosialisering i henhold til normer for lokal identitet og tilhørighet (Nieuwenhuys 2003:103). Stedene blir på en måte ”fiktive”; ”For children it is crucial that they spend most of their time immersed in local society and that their primordial bonds remain unaffected. When this is no longer the case and children find themselves fully dependent on non-places, as is shown by the NGO projects sites... non-places can indeed become Augés alienating no-man’s lands (Nieuwenhuys 2003:108). Således kan vi forstå hvorfor tid tilbrakt sammen med gruppen man har størst tilhørighet til prioriteres; derfor prioriteres ofte arbeid.

Det er viktig å understreke at selv om det er barna som har den største rollen som kulturformidlere i en formidlingsprosess mellom ulike kontekster, er det også en annen aktør som innehar en viktig rolle i denne prosessen; nemlig stiftelsen. Stiftelsesansatte fungerer også som et ledd mellom to verdener; en mestisisk og en Quichua indiansk. Dette fordi stiftelsen ofte fungerer som et kontaktledd mellom deler av den Quichua *community* som en finner på markedsplassen, og ut til skoler og lokale myndigheter i Quito. Stiftelsen er således sivilsamfunnet som også blir en form for kulturformidler i regi av at de vil hjelpe barna på markedsplassen. Som Marcos ved stiftelsen sa når han klaget på at lokale myndigheter i Quito er i ferd med å utestenge flere av *desgranadores* og *vendedores* på Mercado Rafael fordi markedsplassen skal gjennom en oppussings- og moderniseringsprosess; ”Vi jobber ikke slik, ikke for estetikens skyld. Vi jobber for folkene!” Allikevel, når stiftelsen har kontakt med andre mestiser i andre organer, som lokale myndigheter, blir det de ansattes fortolkning av Quichua indianernes virkelighet som blir presentert som den reelle og som viderekommuniseres. Denne er i mange tilfeller feiltolket og misoppfattet. Således er det barna som har den viktigste rollen som kulturformidlere siden de har større innpass i de to ulike verdener - en mestisisk og en Quichua indiansk;

Det er midten av juni og siste ”skoledag” ved stiftelsen før sommeren. Tegninger og annet arbeid som har blitt gjort av de minste barna ved førskolen skal deles ut. De eldste barna som er deltakere i leksehjelpsprogrammet skal premieres for sin innsats gjennom året. Dagen i dag anses som svært viktig for stiftelsen fordi de skal få besøk av en spesiell person; lederen for hele det internasjonale Plan. Vedkommende er amerikaner og ankommer stiftelsen med de lokalt ansatte i Plan Ecuador. Flere av barna løper mot han når han ankommer og de hilser høflig, og noen utfordrer seg også til

å gi han en klem. En tale holdes av både Lourdes og Marcos, hvor barnas og foreldrenes engasjement i skolesfæren utheves og applauderes. Stiftelsens leder er også tilstedeværende og holder en tale om viktigheten av stiftelsens tilstedeværelse på markedsplassen. Navnene til dem som til høsten skal begynne i 1.klasse leses opp, og de tre eldre elevene som skal utdanne seg videre på el colegio applauderes stort. Så overlates ordet og "scenen" til barna, som gjennom Juan, barnas "elevrådsleder" ved stiftelsen, takker for innsatsen til alle de ansatte ved stiftelsen, alle de frivillige, og for nærværet til Plan-lederen. To tradisjonelle danser framføres; en av de minste barna og en av de største barna. Barna er for anledningen iført tradisjonelle klær. Panfløyter og blåsere pumpes ut av en cd-spiller mens barna danser ivrig med sjal og tøybelter som rekvisitter. Etter endt dansenummer får barna rungende applaus fra de andre barna, og fra foreldre som er møtt opp, som til sammen teller rundt 90 personer.

Seremonien er en forening av Quichua indiansk og mestisisk kultur, noe barna blir et symbol på; dansende i sine tradisjonelle klær, i lokaler konstruert for dem av mestisisk middelklasse og internasjonale aktører som Plan internasjonalt.

Oppsummering

Interetniske møter, her karakterisert som *Interface*-møter, er preget av et makthierarki basert i ulike kunnskapstradisjoner. Makthierarkiet konstrueres ikke bare lokalt på markedsplassen, men det kan settes i et system med en større barndomsdiskurs som er forankret på et nasjonalt og internasjonalt plan. En internasjonal barndomsdiskurs kommer til uttrykk gjennom globale prosjekter. Prosjektene kan få like uttrykk når de etableres i differensierte kontekster, men det er også tilfelle at lokal oversettelse av prosjektene skaper nye uttrykk. Et slikt nytt uttrykk ser vi av nye sosialiseringsspraksiser blant Quichua indianerne på markedsplassen. Barndomsdiskursen forankres i ideer om rent og urent som er med på å rettferdiggjøre en ekstern inngripen i de Quichua indianske familiene, dette etter stiftelsens idealer om å hjelpe de arbeidende barna. Denne inngripen er med på å gi barna på markedsplassen rollen som kulturformidlere mellom en Quichua kontekst og en mestisisk middelklassekontekst, visualisert gjennom barnas aktive kombinasjon av arbeid og skole.

Kapittel 5: Avsluttende refleksjoner – Om barnas levde virkelighet og forskning på barn

I intervjuer med barna ser man en del generelle tendenser når det gjelder barnas egne refleksjoner rundt arbeid. De fleste av barna fortalte at de liker å arbeide og grunnene til det er ikke overraskende. Som vi har sett er Quichua indiansk kulturell praksis bl.a. organisert rundt verdien om kollektivitet. Derfor generer arbeid følelser som glede hos barna fordi de gjennom arbeid tilfredsstiller de forventninger som finnes hos foreldrene om deres bidrag til det kollektive. Et flertall av barna responderte positivt på spørsmålet ”Liker du å jobbe?” og ”Hvordan føler du deg når du jobber?” Typiske forklaringer var:

- *”Ja, fordi mamma sier at jeg skal jobbe”* (Angelica 8 år)
- *”Ja, fordi jeg hjelper mamma fordi hun må betale for tomatene som vi skal selge”* (Ruben 8 år)
- *”Bra, fordi da blir mamma glad”* (Gustavo 11 år)
- *”Bra, fordi vi tjener penger”* (Paula 11 år)

Det er altså utførelsen av sin rolle innenfor familien som en kollektiv enhet som er med på å avgjøre om arbeid oppleves som noe positivt eller negativt. Vi ser at mor er det største referansepunktet som følge av at markedsplassen i stor grad kan beskrives som en kvinnelig sfære. I de tilfeller hvor barna svarte nei på om de likte å arbeide ble misnøyen aldri begrunnet med betraktninger tilskrevet selve arbeidet eller mangelen på individuell utfoldelse. Negativ respons på spørsmålene skissert ovenfor ble begrunnet slik:

- *”Dårlig fordi det er rotter der. Forrige dagen dro jeg på markedsplassen om natta for å passe på eplene og det var en rotte like ved meg”* (Ester 11 år)
- *”Nei. Fordi det er mye bråk, det er mange lukter og folk som dytter”* (Benita 11 år)
- *”Nei. Det er fordi når det regner på lørdagene så mister man ting”* (Adolfo 8 år)
- *”Jeg skulle ønske at det ikke finnes tyver, at de som er tyver blir bra personer. Og at når vi tjener penger så raner de oss ikke, at de jobber... og ikke noe mer”* (Roberto 10 år)

Her forklares altså ikke misnøyen med arbeid med selve arbeidet eller med barnets plikter tilskrevet arbeidsprosessen, men snarere misnøyen med arbeidsplassen som et fysisk rom. Det lukter der, det

er rotter, det er tyver, og når det regner mister man ting. For dem som arbeider ute i *calle fuera control* er dette et reelt problem fordi det regner ekstremt mye i Quito, og det kommer alltid store vannmengder. Ikke-tilstedeværende infrastruktur for vann og avløp skaper kaotiske tilstander i gaten med 30 graders helling, der fossliknende situasjoner resulterer i at gjenstander forsvinner og *los vendedores* blir våte og kalde fordi de kun beskyttes av enkle presenninger som de henger opp som beskyttelse for vannet. Andre materielle krav til arbeidsmiljø er langt fra bra; det finnes ett toalett for markeds plassens flere tusen arbeidere, noe som resulterer i at mange gjør sitt fornødne rett på bakken. Dette, i tillegg til at skrell og matrester ikke oppbevares godt nok, resulterer i at arbeidsplassen er et paradys for insekter som lopper, eller gnagere som rotter. Mange jobber ute hvor det ofte er kaldt, med liten beskyttelse for regn og vind. De som jobber inne jobber som oftest i mørke rom uten vinduer. De som skreller og selger sitter på provisoriske krakker laget av fruktkasser og arbeidet er preget av svært statiske bevegelser.

Barnas refleksjoner rundt arbeid er med på å forklare barnas framtidssdrømmer i henhold til type arbeid, der mange av barna faktisk sa at de ville jobbe på markeds plassens på tross av de fysiske arbeidsforholdene, og mange responderte med at de ville arbeide der for å hjelpe familien. Allikevel; til tross for tilfredsheten med å være en produserende aktør innen et fellesskap, innad i en Quichua kontekst, kan det oppstå motsetningsfulle møter når barna møter andre aktører de vet tenker annerledes om det arbeidet de gjør;

Jeg kommer gående nedover la calle fuera control og skimter Marta i folkevrimmelet. Vi har alltid hatt en god tone ved stiftelsen og jeg hjelper henne ofte med leksene. I tillegg har vi blitt hoppetau- og paradysvenninner, så spennvidden i aktivitetene vi ukentlig utfører sammen er stor. Det er første gang jeg ser Marta i arbeid på markeds plassens og ved første øyekast ser hun litt annerledes ut iført salgforkle og med appelsiner slengt over skulderen. Jeg blir glad når jeg ser henne, men til stor forundring gjemmer hun seg når hun ser meg. Jeg går bort til henne og prøver å få i gang en samtale, men hun er sjenert, hun fniser, og hun sniker seg unna meg. Hun er rett og slett flau over at vi møtes på denne måten. Dagen etter er vi igjen hoppetauvenninner og hun nevner ikke episoden med et ord.

Det forvirrende og motsetningsfulle for Marta er her når hun møter to verdener innad i samme kontekst. Dette sier noe om at hun har integrert de ulike syn de voksne har på hennes barndom; foreldrene promoterer arbeid sterkest, mens middelklasse mestiser promoterer skolegang sterkest.

Fordi barna ofte assosierte meg med stiftelsen blir Marta flau når jeg ser at hun jobber, fordi hun har en oppfatning av at hun i det ytterste gjør noe ”galt”. Dette underbygges med en 8 år gammel gutts svar på hva utdanning er; ”*Jeg tenker at du snakker om det som er korrekt for oss*” (Roberto 10 år).

”Arbeidende barn er barn som jobber på gata” – barnas operasjonalisering av nøkkelbegreper.

Arbeidende barn eller barnearbeidere kan være stigmatiserende merkelapper å sette på barna.

Merkelappene medfører allerede etablerte syn om disse barna, som ofte omfatter ekstrem fattigdom, håpløshet, utnyttelse og vold. Dette er syn man møter både i og utenfor felt. Det er derfor interessant at de som ikke er en del av en kontekst hvor barns arbeid tradisjonelt har blitt praktisert, beskriver arbeidende barn i ekstreme ordlag, men at barna på markedsplassen også gjør det samme. På spørsmålet ”*Hva tenker du når jeg sier arbeidende barn?*” svarte barna slik:

- ”*At barna på gata må jobbe fordi mammaen ikke har penger. En gang kom de på en buss og jeg ble lei meg. En gammel dame som satt ved siden av meg ble også lei seg og jeg gav de 10 centavos*” (Adolfo 8 år)
- ”*Barn som jobber på gata*” (Rocio 9 år)
- ”*Barn som ikke har foreldre og de jobber slik. De har ikke familie som kan forstå*” (Estevan 13 år)

Dette viser til at det er lett å gå inn i stigmatiserende beskrivelser av barn som arbeider gjennom å operere med merkelappen ”arbeidende barn” eller ”barnearbeidere”, dette uten at man undersøker hva begrepene betyr for dem som faktisk betegnes på denne måten. Å gå inn i disse begrepene og forstå dem er viktig, dette ser vi når barna som arbeider ikke betegner seg selv på denne måten. Kun ett barn beskrev seg selv som et arbeidende barn. Et utsagn fra en ansatt ved Plan kan belyse barnas fravær av å kategorisere seg selv som et arbeidende barn; ”*ingen er fattig, det finnes alltid noen som er mer fattig enn meg*”. Når barna selv skulle beskrive hva et arbeidende barn er ble altså en mer ekstrem virkelighet enn ens egen brukt, som mangel på familie, og gata som arbeidsplass. Dette kan komme av at barna har integrert et syn på arbeidende barn som storsamfunnet for øvrig har, noe som faktisk ikke reflekterer den virkelighet disse barna lever i, selv om de av andre ble betegnet som arbeidende barn. I tillegg er arbeid en så naturlig del av det barna gjør gjennom en daglig praksis, så derfor faller det seg kanskje unaturlig å operere med slike begreper om seg selv.

Som vi tidligere har sett ble også arbeid meget ofte beskrevet av barna som skolerelaterte aktiviteter; ”*Arbeidende barn er barna som jobber med leksene sine*” (Kachina 8 år). Når arbeid kan defineres som skolerelatert arbeid vil derfor arbeidende barn naturlig nok bli barn som jobber med skolen. Dette sier noe om hvor integrerte mange av barna også er i skoleverdenen.

Hva det gjelder fattigdomsbeskrivelser ser vi akkurat de samme tendenser om ekstremliggjøring som vi har sett ovenfor; ”*Fattigdom er når et barn er på gata uten sko og uten noen ting, eller det kan være de som tigger om penger og som ikke har hus*” (Rocio 9 år). ”*Dette er fælt. Jeg hjelper, fordi de ikke har noe mat og de kan dø*” (Daniel 7 år). Her beskriver mange av barna igjen en mer ekstrem fattigdomssituasjon en ens egen, selv om tendensene her også var at veldig mange betegnet seg selv som fattige.

Barndom er et lite brukt begrep av barna selv, og dette kan nok referere til det som er poengtert tidligere; innen familiestrukturen forventes det at barna tilpasses de voksne og ikke omvendt. Derfor er ikke barndom en sentral idé blant barna fordi deres liv utspiller seg i en nær relasjon til det voksne liv. Barndom som en avgrenset tid gjøres derfor ikke relevant. Barna selv svarte ofte at de forbandt barndom med *la casa de la niñez* – barndommens hus, som var en innendørs lekepark introdusert til barna gjennom stiftelsers tilstedeværelse i Rafael-distriktet.

”Kan du gi meg noen lekser?”

Som tidligere nevnt var det under intervjuer med barna at jeg oppdaget at arbeidsbegrepet måtte redefineres til også å omfatte skolearbeid. Barna selv uttalte først og fremst de arbeidsaktiviteter som de utførte på markedsplassen, og aktiviteter tilknyttet skolen som arbeid. De som kan defineres som *skoleelever* var ofte opptatt av skolen;

Miriam (8 år): ”*Jeg får alltid gode karakterer på skolen, jeg er egentlig ganske flink på skolearbeid*”. Helena (8 år) bryter inn: ”*Ja, hun er elevrådsleder, også får hun alltid best karakterer av oss alle. Hun blir alltid utnevnt til den beste eleven i klassen. Hun er mye flinkere enn meg*”. Miriam: ”*Pappa vil at jeg skal få de beste karakterene. Om jeg kommer hjem med en dårlig karakter blir han sint og da straffer han meg. Når jeg blir stor vil jeg bli lege*”.

De som ikke presterte på skolen, slik som Helena, var ofte mer opptatt av å skjønne andre former for arbeidsaktiviteter. Belønningssystemet i den ecuadorianske skole gjenspeiler dette, der beste

karakterer blir premiært og offentliggjort, og de flinkeste barna får være flaggbærere i en stor seremoni som avholdes på skolen under feiringen av flaggets dag i Ecuador. Skolen er altså mer preget av prestasjoner som offentliggjøres, til sammenlikning med den norske skolen. Uten bemerkelser av dette slag og uten forutsetning for å oppnå det, er det naturlig at barn som ikke lykkes på skolen konsentrerer seg om andre oppgaver som generer en mestringsfølelse, som gjennom arbeid på markedsplassen;

Mariluz er ei jente på 12 år som ikke er spesielt opptatt av skolen. Hun er alltid ukonsentrert når hun skal gjøre lekser ved stiftelsen og man finner henne ofte på markedsplassen til fordel for at hun har dratt på skolen. En dag jeg setter meg ned for å skrelle sammen med henne og hennes familie er hun ivrig etter å vise meg sine skrelleferdigheter, og hun skryter av disse som bare et barn sprekkferdig av stolthet kan gjøre. Når jeg beundrer hennes skrelleteknikk er hun kjapp med å utnevne seg til min lærer og fra den dagen av går hun sirlig inn i denne rollen.

”Work is seen as a positive option when children regard school as a rigid and repressive institution that fails to provide encouragement, while the working world is full of challenges and expectations” (García-Moreno 1998:90). Således kan man forstå at arbeid representerer en verden full av andre typer utfordringer enn de man finner på skolen. Lykkes man ikke på skolearenaen kan man søke å lykkes ved en annen arena, slik som Mariluz har gjort gjennom å vise interesse for å bli en god *desgranador*. Således har de Quichua indianske barna på Mercado Rafael en fordel ved at de har et alternativ til å lykkes på en annen arena, oppnådd gjennom kombinasjonen arbeid og skole.

Når man så beveger seg ut av markedsplassen som en sosial arena der fokus på arbeidsprestasjoner er det essensielle, kan det å bevege seg inn i en annen og ny sosial arena, som ved å begynne på skolen eller delta på stiftelsesaktiviteter, preges av usikkerhet og redsel hos barna. Her råder andre normer og regler enn på selve markedsplassen, og disse må læres for å gjøre suksess på disse arenaer;

*Det er februar og stiftelsen er ute på en av sine mange informasjons- og kartleggingsrunder på markedsplassen. Turen er kommet til å stifte nærmere bekjentskap med det 30m² store rommet som ligger midt inne i markedsplassbygningen. Her inne arbeider mange *desgranadores*. Inne på rommet kommer Lourdes i kontakt med familien Michinga for første gang. Familien utviser skepsis til hvorfor disse ukjente mestisene viser så stor interesse for dem og de viker unna blikket til*

Lourdes, til fordel for å stirre trygt ned på de skrelleklare grønnsakene som ligger i håndbaken. Maria er den eneste som titter nysgjerrig opp, men etter at Lourdes har presentert stiftelsen og de muligheter den kan tilby 12 år gamle jenta, får Lourdes også blikkontakt med Marias foreldre. De bestemmer seg for at Maria neste dag, til tross for sin alder, skal få være med å stifte nærmere bekjentskap med stiftelsens førskole. Maria har aldri før gått på skolen.

Dagen etter sitter mor og datter ventende på trappa utenfor stiftelsen når barna og de ansatte ankommer. Maria har pyntet seg. Hun har satt opp håret, tatt på seg en fin genser og det lyser spenning ut av øynene hennes. Hun fniser og ler som en lykkelig 1-åring, og etter at mor har gjort seg litt kjent med lokalene og de som virker i dem, overlates Maria i stiftelsens hender, klar for å finne ut hva skoleverdenen har å tilby.

Ukene og månedene går og Maria viser seg å være en av førskolens mest dedikerte elever. Fra å være et usikkert og keitete barn har hun utviklet seg til å bli en mer selvsikker jente som ofte betros mange oppgaver av de ansatte ved stiftelsen. Hver dag tropper hun ivrig opp; hun har gått til anskaffelse av en egen skolesekk og et par blyanter, og hun hilser alle de ansatte hver dag med et varmt smil og en stor klem. Ved endt dag spør hun; "kan du gi meg noen lekser?" Hun har kommet en lang vei siden de første dagene hun måtte lære å holde en blyant og prikker måtte tegnes på et ark, slik at hun kunne forene dem med streker, for til slutt å forme bokstaver. Hun virker fortsatt ikke brydd med det faktum at hun må dele sin skolehverdag med medelever som hovedsakelig er 6 år yngre enn henne.

*Når juni kommer har stiftelsen et møte med Marias foreldre hvor de foreslår at Maria er klar for å gå ut i den virkelige skoleverden; de vil plassere henne på en av skolene i Rafael-distriktet. Etter flere samtaler med foreldrene og lovord om at stiftelsen skal bekoste en del av Marias skolemateriell er det hele avgjort. Maria Michinga har gått fra å være ei 12 år gammel jente som skjøttet familiens jord på landsbygda, til å immigrere til Quito som *desgranador* og eminent søskenpasser på markedsplassen, for så å ta sine første steg ut av en *Quichua* dominert kontekst og inn i en mestisisk verden og skole.*

Å komme til stiftelsen og å arbeide med skolerelaterte oppgaver representerte noe utelukkende positivt for Maria Michinga. Hun var positiv, foreldrene var positive og de to ulike kontekster spilte på lag med hverandre og ble ikke motsetningsfulle. Dette resulterte i at Maria gikk fra å utføre oppgaver som *desgranador* og søskenpasser, til en tilværelse preget av flere aktiviteter av et større spekter, basert på et mangfold av stimuli. For et barn som Maria har dette vært spennende.

Allikevel, det gjenstår å se hvordan det har gått for Maria etter skolestart. Det kreves langt mer av henne om hun skal integreres *helhetlig* i *begge* verdener; på markedsplassen og i skolen, og det kan bli vanskeligere å lykkes på begge arenaer fordi tid, økonomiske perspektiver, sosial status, vilje og engasjement ikke alltid strekker til. Spørsmålet som forblir åpent er således hva som vil prioriteres mest av Maria og hennes foreldre for og ”lykkes” i Quito; skole eller arbeid og om hun vil mestre denne kombinasjonen og prioriteringen.

En siste oppsummering

For Quichua indianske byimmigranter på Mercado Rafael er barnas aktive kombinasjon av arbeid og skole et uttrykk for; 1) En familiestrategi for å overleve i byen (en har tilgang til jobb på markedsplassen), 2) En strategi for å reprodusere Quichua kultur (den stadige ”hjemreisen”, fysisk og psykisk, opprettholder Quichua praksiser) og 3) En framtidsrettet strategi for å forbedre sine liv (barna går på en *mestisisk skole* i håp om å få tilgang til flere og bedre arbeidsmuligheter). Denne kombinasjonen oppleves som et uttrykk for underutvikling og fattigdom av middelklasse mestisene som arbeider med barna, og det søkes derfor å utdanne både barn og foreldre til å tenke annerledes om sosialiseringsspraksiser, i henhold til dominante perspektiver på barn, barndom, arbeid og utdanning. De ansatte ved stiftelsen opplever dette som at de hjelper de Quichua indianske barna. Barna opplever kombinasjonen som både en befrielse og en begrensning; en befrielse i form av at de til stadighet kan velge mellom å handle ved ulike arenaer, men begrensninger ved at denne friheten innskrenkes som resultat av de ulike forventninger barna blir stilt ovenfor ved de ulike arenaer. Arbeid på markedsplassen representerer noe positivt i barnas liv fordi utførelsen av oppgaven gir barna god selvfølelse gjennom at arbeid tilfredsstiller foreldrenes forventninger til å bidra til familiens kollektiv, og det er familien som fungerer som barnas største rettesnor og referansepunkt i livet.

Kombinasjonen av arbeid og skole skaper et nytt uttrykk i Quichua kulturell praksis. Hvorvidt kombinasjonen kan karakteriseres som vellykket avhenger av flere ulike aspekter. Hovedsakelig kan man spørre seg om kombinasjonen munner ut i flere *faktiske* muligheter for sosial mobilitet for de marginaliserte barna, både i nåtid og i framtiden. Videre er det nødvendig å spørre seg på hvilken bekostning disse mulighetene eventuelt kommer, altså om det går utover barnas fysiske og psykiske helse, tatt i betraktning et tidspress (barnas kombinasjon resulterer i ekstremt lange arbeidsdager) og de arbeidsforhold barna jobber under. For en kritikk av barnas

arbeidsforhold og tidspress er det lett å legge skyld på barnas foreldre og gi foreldrene ufordelaktige beskrivelser som ”slavedrivere”. Allikevel er det nødvendig å huske at foreldrene selv også jobber under de samme tøffe forholdene. Hvem som har skyld i dette kan diskuteres, men jeg finner det nødvendig å se på det som en del av et større fattigdomsperspektiv hvor familiens posisjon i et hierarki basert på sosiale strukturer preget av klasseforskjeller blir relevant; ”Viewed from this macrostructural perspective the exploitation of working children is less visible. Most of them work for their parents, but as members of families belonging to the labour force; they are as exploited as the adult member of the workforce” (Bunster & Chaney 1989:177). Man kan her snakke om et rådende makthierarki i Ecuador, men på en større skala kan man snakke om et internasjonalt makthierarki og -strukturer i henhold til et nord-sør skille hvor Ecuadors status som et utviklingsland blir relevant. Kombinasjonen arbeid og skole er derfor et svar på det Quichua indianerne tenker om utdanningens relative verdi. Kombinasjonen er en strategi for å spre mulighetene ved å forgreine ulike typer arbeid (her iberegnet skole som arbeid), fordi de er marginaliserte og lever fra hånd til munn. Kombinasjonen fremkommer under svært kritikkverdige forhold gjennom at det på arbeidsplassen er særdeles dårlige arbeidsforhold, og at barna kun har tilgang til skoler med et svært dårlig utdanningstilbud.

Det er viktig å nevne at ikke alle responderer likt på denne påvirkningen *utenfra* og noen velger å holde ved de tradisjonelle strukturer for sosialisering, der barns arbeid er den eneste veien til utdanning. Det er altså viktig å spørre seg i hvilken favør kombinasjonen arbeid og skole heller, eksisterer det en sidestilling av begge former for sosialisering, eller ser vi at en av dem prioriteres til fordel for den andre. I avhandlingen har vi sett at arbeid, til en viss grad, prioriteres mer enn skole, men dette er nok ikke et endelig fenomen.

”It was not until the 20th century that a majority of children in the world attended schools. Most spent their childhood participating in economic tasks and other domestic activities – including the care of infants – at home; many were involved in multi-aged children’s groups; and some engaged in play as well as work of various types. These activities continued to some extent even after the introduction of Western schooling” (LeVine & New 2008:3). Dette er et meget viktig poeng tatt i betraktning det dominante syn på barn og arbeid som råder både innad i Ecuador, men også internasjonalt. Mange er raske med å forkaste barns arbeid i kontekster som Ecuador, og regner fenomenet som noe tilhørende et utviklingsland, og som et tegn på underutvikling og fattigdom. Dette uten at man ser på barns arbeid i et historisk perspektiv. Om man observerer noen av de samme mekanismene ved barns produksjon av verdier i vårt eget samfunn (selv om det

forekommer på en mindre skala), forklarer vi det som oftest med positive fortegn og definerer det som husholdningsplikter og læring av økonomisk sans og fornuft. Det karakteriseres sjelden som arbeid. Vi regner oss selv for å være ”utviklede” og derfor ansees ikke dette verken som arbeid eller som et problem. En diskusjon rundt barns arbeid må derfor nyanseres for å være fruktbar, for at man således også kan se de positive aspekter ved barns arbeid, *også* i såkalte utviklingsland. En slik diskusjon vil være nyttig og relevant i mange kontekster sett i henhold til at globalisering har ført til en økning av nasjonal og transnasjonal migrasjon med det utfall at det eksisterer mange ulike forståelser av barn, arbeid og utdanning innad i en og samme kontekst; både på landsbygda, i byer og innen nasjonalstater.

Hva det gjelder forskning på barn operer man med spesielle etiske retningslinjer. Retningslinjene tar utgangspunkt i en særlig varsomhet, hvor beskyttelse av barnet står i fokus. Dette genererer et relevant spørsmål i henhold til å forske på barns perspektiver; de etiske hensynene er utformet i henhold til det dominante synet på barn, noe som gjør at forskning på barn allerede før forskningen starter styres av dette synet. For å få fram barns perspektiv må de få en stemme, noe som ikke alltid er fullt ut kompatibelt med de ideer tilskrevet barn i et dominant barnesyn. Avhandlingen har basert seg på å se på barn som fullverdige individer med en iboende kraft til å produsere verdier, sosiale og økonomiske, helt essensielle for utformingen av et samfunn. Det er fullt mulig å forholde seg til etiske retningslinjer og allikevel produsere god forskning om barn, men det innebærer at man må reflektere over sitt eget syn på barn og barndom, akademias syn og antropologiske perspektiver på dette. Dette er helt essensielt, for uten barnas egne perspektiver vil vi ikke være i stand til å forstå deres virkelighet og de begreper, ideer og tanker de opererer med. Bare slik kan man;”bridge the gap in knowledge and experience between the world of adulthood and that of childhood” (Nieuwenhuys 2006:7). Dette har vært ideen for å forstå barnas aktive kombinasjon av arbeid i dag – skole i morgen.

Referanseliste

Acosta, A., López, S. & Villamar, D. (2006). *La Migración en El Ecuador. Oportunidades y Amenazas*. Quito: Universidad Andina Simón Bolívar.

Allen, C. (2002). *The Hold Life Has. Coca and Cultural Identity in an Andean Community*. Washington: Smithsonian Institution Press.

Arce, A. & Long, N. (1992). "The Dynamics of Knowledge. Interfaces between Bureaucrats and Peasants". I N. Long & A. Long (Red.), *Battlefields of Knowledge. The Interlocking of Theory and Practice in Social Research and Development* (ss. 211-246). London: Routledge.

Ariés, P. (1962). *Centuries of Childhood*. London: Cape.

Barth, F. (1966). *Models of Social Organization*. Occasional Papers no.23. London: Royal Anthropological Institute.

Bloch, M & Parry, M. (1989). *Money and the Morality of Exchange*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bohannon, P. (1959). "The Impact of Money on an African Subsistence Economy". I *Journal of Economic History*, 19 (4), 491-503.

Bourdieu, P. ([1979] 1984). *Distinction: A Social Critique of the Judgment of Taste*. London: Routledge & Kegan Paul.

Boyden, J., Ling, B. & Myers, W. (1998). *What Works for Working Children*. Sverige: Fälth & Hässler.

Bunster, X. & Chaney, E. (1989). *Sellers & Servants. Working Women in Lima, Peru*. Massachusetts: Bergin & Garvey Publishers, Inc.

- Burr, R. (2006). *Vietnam's Children in a Changing World*. New Brunswick: Rutgers University Press.
- Cabrera, A., Gangotena, J., Hernández, V., Jácome, M. & Ojeda, G. (2006). *Recordenamiento del Sistema de Comercialización del Mercado San Roque y sus Alrededores*. Quito: FONSAZ – AZC.
- Carrasco, H., Farrell, G. & Pachano, S. (1989). *Caminantes y Retornos*. Quito: Instituto de Estudios Ecuatorianos, i.e.e.
- Comaroff, J. (1996). "Ethnicity, Nationalism, and the Politics of Difference in an Age of Revolution". I E. Wilmsen & P. Mccallister (Red.), *The politics of Difference. Ethnic Premises in a World of Power* (ss. 162-183). Chicago: University Press.
- Cuminao, C. (2006). *Memoria e identidad de las vendedoras Kichwa y Mestizas del mercado de San Roque en la ciudad de Quito*. Quito: FLACSO.
- Cunningham, H. (1995). *Children & Childhood in Western Society since 1500*. London: Longman.
- Douglas, M. ([1966] 1991). *Purity and Danger. An Analysis of the Concepts of Pollution and Taboo*. London: Routledge.
- Ennew, J. (1995). "Outside Childhood: Street Children's Rights". I B. Franklin (Red.), *The Handbook of Children's Rights* (ss. 388-403). London: Routledge.
- Farrell, G, Pachano, S. & Carrasco, H. (1988). *Caminantes y Retornos*. Quito: Instituto de Estudios Ecuatorianos.
- Fernández, I. & Iglesias, S. (2004). *Erradicando el Ttrabajo Infantil en El Ecuador*. Ecuador: UNESCO.

- Field, N. (1995). "The Child as Laborer and Consumer: The Disappearance of Childhood in Contemporary Japan". I S. Stephens (Red), *Children and the Politics of Culture* (ss. 51-78). Princeton: Princeton University Press.
- Fog, K. & Gulløv, E. (Red.). (2003). *Children's Places. Cross-Cultural Perspectives*. London: Routledge.
- Fortes, M. (2008). "Tallensi Childhood in Ghana". I R. LeVine & R. New (Red.), *Anthropology and Child Development. A Cross-Cultural Reader* (ss. 34-41). Malden: Blackwell Publishing.
- Frøystad, K. (2003). "Forestillingen om det "ordentlige" feltarbeid og dets umulighet i Norge". I M. Rugkåsa & K. Thorsen (Red.), *Nære steder, nye rom. Utfordringer i antropologiske studier i Norge* (ss.32-64). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Garcia, M. & Hernandez, C. (1992). *¿Tiempo de Jugar?* Quito: CEPLAES.
- García-Moreno, M. (1998). "Child Work and Education in Ecuador". I W. Glasinovich & M. Salazar (Red), *Child Work and Education. Five Case Studies from Latin America* (ss. 66-101). Aldershot: Ashgate.
- Geertz, C. (1973). *The Interpretation of Cultures: Selected Essays*. New York: Basic Books.
- Glasinovich, W. & Salazar, M. (Red). (1998). *Child Work and Education. Five Case Studies from Latin America*. Aldershot: Ashgate.
- Goffman, E. (1959). *The Presentation of Self in Everyday Life*. Edinburgh: University of Edinburgh.
- Gose, P. (1995). *Deathly Waters and Hungry Mountains: Agrarian Ritual and Class Formation in an Andean Town*. Toronto: University of Toronto Press Inc.

- Gulløv, E. & Højlund, S. (2003). *Feltarbejde blandt børn: Metodologi og etik i etnografisk børneforskning*. København: Nordisk Forlag A/S.
- Hann, C. (1996). "Class". I A. Barnard & J. Spencer (Red.), *Encyclopedia of social and cultural anthropology* (ss. 98-99). Oxon: Routledge
- Hansen, T. & Stepputat, F. (2001). "Introduction. States of Imagination". I T. Hansen & F. Stepputat (Red), *States of Imagination. Ethnographic Explorations of the Postcolonial State* (ss. 1-38). Durham: Duke University Press.
- Hannerz, U. (1980). *Exploring the City: Inquires Towards an Urban Anthropology*. New York: Columbia University Press.
- Harris, O. (1995). "Ethnic Identity and Market Relations: Indians and Mestizos in the Andes". I B. Larson & O. Harris (Red.), *Ethnicity, Markets, and Migration in the Andes* (ss. 351-390). Durham: Duke University Press.
- Hockey, J. & James, A. (1993). *Growing Up and Growing Old. Ageing and Dependency in the Life Course*. London: Sage Publications.
- Hodgkin, R. & Newell, P. (2007). *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child*. Geneve: Unicef.
- Howell, S. (2006). *The Kinning of Foreigners. Transnational Adoption in a Global Perspective*. New York: Berghahn Books.
- Hylland Eriksen, T. & Nielsen, F (2002). *Til verdens ende og tilbake*. Bergen: Fagbokforlaget
- Jahoda, G. & Lewis, I. (Red.). (1988). *Acquiring Culture: Cross Cultural Studies in Child Development*. New York: Croom Helm.

- James, A., Jenks, C. & Prout, A. (1998). *Theorizing Childhood*. Cambridge: Polity Press.
- John, M. (1995). "Children's Rights in a Free-Market Culture". I S. Stephens (Red.), *Children and the Politics of Culture* (ss. 105-137). Princeton: Princeton University Press.
- Kalleberg, R. (2005). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. Oslo: De nasjonale forskningsetiske komiteer.
- Kampmann, J. (2003). "Etiske overvejelser i etnografisk børneforskning". I E.Gulløv & S.Højlund (Red), *Feltarbejde blandt børn: Metodologi og etik i etnografisk børneforskning* (ss. 167-183). København: Nordisk Forlag A/S.
- Kopytoff, I. (1986). "The Cultural Biography of Things". I Appadurai, A. (Red.), *The Social Life of Things. Commodities in a Cultural Perspective* (ss. 64-91). Cambridge: Cambridge University Press.
- Lee, N. (2001). *Childhood and Society*. Buckingham: Open University Press.
- Leifsen, E. (2006). *Moralities and Politics of Belonging: Governing Female Reproduction in 20th Century Quito*. Oslo: University of Oslo.
- LeVine, R. & New, R. (Red). (2008). *Anthropology and Child Development. A Cross-Cultural Reader*. Malden: Blackwell Publishing.
- Martínez, C.N. (2008). "Ecuador: Militants, Priests, Technocrats, and Scholars". I D. Poole, (Red.), *A Companion to Latin American Anthropology* (ss. 90-108). Malden: Blackwell Publishing.
- Mead, M. ([1928] 2001). *Coming of Age in Samoa*. New York: HarperCollins Publishers Inc.

- Melhuus, M. & Stølen, K. (1996). *Machos, Mistresses, Madonnas. Contesting the Power of Latin American Gender Imagery*. London: Verso.
- Ministerio de Bienestar Social. (2003). *Código de la Niñez y Adolescencia*. Quito: Ministerio de Bienestar Social.
- Mintz, S. (1979). "The Anthropological Interview and the Life History". I *Oral History Reviews* ss. 18-26.
- Morton, H. (1996). *Becoming Tongan. An Ethnography of Childhood*. Honolulu: University of Hawai'i Press.
- Nieuwenhuys, O. (1994). *Children's Lifeworlds. Gender, Welfare and Labour in the Developing World*. London: Routledge.
- Nieuwenhuys, O. (2003). "Growing up Between Places of Work and Non-places of Childhood. The uneasy relationship". I K. Fog & E. Gulløv (Red.), *Children's Places. Cross-cultural Perspectives* (ss. 99-117). London: Routledge.
- Nieuwenhuys, O. (1996). "The Paradox of Child Labor and Anthropology". I *Annual Review of Social Anthropology* 25, 237-251.
- Orlove, B. (2002). *Lines in the Water. Nature and Culture at Lake Titicaca*. California: University of California Press.
- Ramírez, F. & Ramírez, P. (2005). *La Estampida Migratoria Ecuatoriana. Crisis, Redes Transnacionales y Repertorios de Acción Migratoria*. Quito: Centro de Investigaciones CIUDAD-UNESCO-ABYA YALA-ALISEI.
- Ramos, A. (2008). "Disengaging Anthropology". I D. Poole (Red.), *A companion to Latin American Anthropology*. Oxford: Blackwell Publishing.

- Rindstedt, C. (2001). *Quichua Children and Language Shift in an Andean Community. School, Play and Sibling Caretaking*. Linköping: Linköpings universitetet.
- Sánchez, J. (2005). "La Emigración de Ecuador y los Retos del Desarrollo". I APA manual of style, *Migración, Desplazamiento Forzado y Refugio* (ss. 52-61). Quito: Universidad Andina Simón Bolívar / Unión Europea / Plan Migración, Comunicación y Desarrollo / Grupo Social Fondo Ecuatoriano Populorum Progressio.
- Sokolovskii, S. & Tishkov, V. (1996). "Ethnicity". I *Encyclopedia of Social and Cultural Anthropology* (ss. 190-193). Oxon: Routledge.
- Spiro, M. (1993). "Is the Western Conception of Self "Peculiar" within the Context of the World Cultures?" I *Ethos. Journal of the Society for Psychological Anthropology* 21 (2), 107-153.
- Stephens, S. (Red.). (1995). *Children and the Politics of Culture*. Princeton: Princeton University Press.
- Strauss, C. & Quinn, N. (1997). "Anthropological Resistance". I *A Cognitive Theory of Cultural Meaning* (ss. 12-47). Cambridge: Cambridge University Press.
- Stutzman, R. (1981). "El Mestizaje: An All Inclusive Ideology of Exclusion". I N.Whitten (Red), *Cultural Transformations and Ethnicity in Modern Ecuador* (ss.46-94). Urbana: University of Illinois Press.
- Swanson, K. (2007). "'Bad Mothers' and 'Delinquent Children': Unravelling Anti-Begging Rhetoric in the Ecuadorian Andes. Gender, Place and Culture". I *A Journal of Feminist Geography*. 14, 703-720.
- Swanson, K. (2007). "Revanchist Urbanism Heads South: the Regulation of Indigenous Beggars and Street Vendors in Ecuador". I *Antipode: A Journal of Radical Geography*. 39, 708-728.

- Toren, C. (1996). "Socialization". I A. Barnard & J. Spencer (Red.), *Encyclopedia of social and cultural anthropology* (ss. 512-514). Oxon: Routledge.
- Tsing, A. (2002). "Conclusion: The Global Situation". I J. Ina & R. Rosaldo (Red.), *The Anthropology of Globalization* (453-485). Malden: Blackwell Publishers Ltd.
- Wade, P. (1997). *Race and Ethnicity in Latin America*. London: Pluto Press.
- Wade, P. (2005). "Rethinking *Mestizaje*: Ideology and Lived Experience. I *Journal of Latin American Studies* 37.
- Wadel, C. (1991). "Feltarbeid som runddans mellom teori, metode og data". I *Feltarbeid i egen kultur. En innføring i kvalitativt orientert samfunnsforskning* (ss. 127-181). Flekkefjord: SEEK.
- Wenger, M. (1989). "Children's Work, Play, and Relationships among the Giriama of Kenya". I R. LeVine & R. New (Red.), *Anthropology and Child Development, A Cross-cultural Reader* (ss. 289-306). Singapore: Blackwell Publishing.
- Weisner, T. & Gallimore, R. (1977). "Child and Sibling Caregiving". I R. LeVine & R. New (Red.), *Anthropology and Child Development, A Cross-cultural Reader* (ss. 264-269). Singapore: Blackwell Publishing.
- Wentworth, W. (1980). *Context and Understanding: An Inquiry into Socialization theory*. New York: Elsevier.
- Whitten, N. (1978). *Amazonian Ecuador: An Ethnic Interface in Ecological, Social and Ideological Perspectives* (IWGIA Document 34). København: The Documentation Department of IWGIA.
- Whitten, N. (1981). *Cultural Transformations and Ethnicity in Modern Ecuador*. Urbana: University of Illinois Press.

Wikan, U. (1996). "Fattigdom som opplevelse og livskontekst. Innsikt fra deltakende observasjon".
I O. Wormnæs (Red.), *Vitenskap – enhet og mangfold* (ss.181-201). Oslo: Ad notam
Gyldendal.

Wikan, U. (1992). "Beyond the Words: The Power of Resonance". I *American Ethnologist. A
journal of the American Anthropological Association* 19 (3), 460-482.

URL:

<http://www.ecuadorencifras.com/cifras-inec/ocupacion2.html> (18.11.2008)

http://www.cnaa.gov.ec/archivos/file253_Boletin%20Dinapen.pdf (20.05.2008)

<http://pdba.georgetown.edu/Constitutions/Ecuador/ecuador08.html#mozTocId184400> (23.05.2009)

Ordliste

Spansk

El aseo de la casa

Ayudar

Cargador

Cuidar el puesto

Desgranador

Día de feria

Dueño de la carga

El mercado indio

La calle fuera control

La tierra

Mayorista

Minorista

Puesto

Rodear

Trabajar

Tareas de la casa

Vendedor

Norsk

Rengjøring av huset

Hjelpe

Bærer

Å passe en *puesto*

Skreller

Markedsdag

Eier av lasten

Den indianske markedsplassen

Gaten ute av kontroll

Landet/jorden

En gros

Detaljist

Marketsbod

Rotere

Jobbe/arbeide

Husarbeid

Selger